

ДОСЛІДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА НАД ЖІНКАМИ В УКРАЇНІ. ПРОВЕДЕНО ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ОБСЄ

ДОБРОБУТ І БЕЗПЕКА ЖІНОК

УКРАЇНА

ДОПОВІДЬ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

This project is funded
by the European Union

Ständige Vertretung
der Bundesrepublik Deutschland bei der OSZE:
Wien

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

EUROPE
INTEGRATION
FOREIGN AFFAIRS
FEDERAL MINISTRY
REPUBLIC OF AUSTRIA

Ministry for Foreign
Affairs of Finland

REGERINGSKANSLIET
Ministry for Foreign Affairs
Sweden

Permanent Delegation of Italy
to the OSCE

www.osce.org

ISBN 978-3-903128-25-5

Роботу, про яку йдеться в цій доповіді, виконано відповідно до вимог міжнародного стандарту щодо дослідження ринку, ISO 20252:2012, та положень і вимог Ipsos MORI, які можна знайти за посиланням <http://www.ipsos-mori.com/terms>.

© ОБСЄ 2019

ОБСЄ доклала всіх зусиль для створення матеріалів цієї публікації. Однак організація не відповідає за точність і повноту інформації, наведені настанови або поради чи друкарські помилки. Погляди, думки, описані результати, інтерпретації та висновки, викладені в цьому документі, належать авторам та іншим особам, які приймали участь у створенні даних матеріалів, і вони можуть не співпадати з офіційною політикою або позицією ОБСЄ і її країн-учасниць.

У публікації використано стокові фотографії.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА НАД ЖІНКАМИ В УКРАЇНІ. ПРОВЕДЕНО ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ОБСЄ

ДОБРОБУТ І БЕЗПЕКА ЖІНОК

УКРАЇНА

ДОПОВІДЬ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Organization for Security and
Co-operation in Europe

Передмова

Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) — це найбільша регіональна організація, яка опікується багатьма питаннями, пов'язаними з безпекою, зокрема захистом людських прав і сприянням гендерній рівності. Серед основних напрямів діяльності організації — сприяння співпраці в регіональній безпеці, запобігання конфліктам і врегулювання криз та постконфліктних ситуацій. До складу ОБСЄ входять 57 держав-учасниць, що охоплюють регіон усєї Європи, а також США, Канаду, Центральну Азію і Монголію. Завдяки роботі Секретаріату, трьох спеціалізованих інститутів і 16 місій, ОБСЄ працює над розв'язанням численних питань із безпеки та допомагає державам-учасницям втілити їхні всеосяжні політичні зобов'язання.

ОБСЄ визнає насильство над жінками й дівчатами (ННЖД, або англійською — VAWG¹) загрозою для особистості, а також приводом для серйозного занепокоєння щодо безпеки, і тому вважає одними зі своїх пріоритетних напрямів запобігання такому насильству й боротьбу з ним. Насильство над жінками й дівчатами — це постійне порушення прав людини, яке загрожує безпеці та захисту великої кількості жінок і дівчат усього світу. Таке насильство впливає не тільки на їхнє життя, перешкоджаючи повній і рівноправній участі в житті суспільства, але й на близьких їм людей. Зрештою, воно має тривалий вплив на їхнє здоров'я, добробут, їхніх дітей і громади та суспільство загалом.

Гендерна нерівність — це першоджерело гендерного насильства (ГН, або англійською — GBV) над жінками й дівчатами. ОБСЄ відіграє ключову роль у роботі із зацікавленими сторонами на національному рівні, щоб зміцнити їхні можливості в запобіганні гендерному насильству та захисту постраждалих. Своім гаслом «Забезпечимо безпеку вдома» ОБСЄ підкреслила, що жінки й дівчата повинні бути в безпеці як у громадських місцях, так і вдома. У таких умовах вони зможуть повністю розкрити свій потенціал і сприяти політичному, економічному та соціальному розвитку.

Насильство над жінками трапляється також під час конфліктів, і за дорученням ОБСЄ було проведено кількісне та якісне дослідження, щоб визначити рівень поширеності різних форм насильства над жінками й дівчатами (VAWG) в умовах конфлікту і його відсутності в певних державах-учасницях ОБСЄ, зокрема в Албанії, Боснії та Герцеговині, Чорногорії, Північній Македонії, Сербії, Молдові й Україні. Таке дослідження також проводилось у Косові.²

Дане дослідження — це перше таке репрезентативне дослідження проведене в Південно-Східній та Східній Європі, яке дає можливість порівняти дані всього регіону, а також вивчити гендерні погляди й досвід жінок із груп меншин.³ Мета цього дослідження — забезпечення підґрунтя для умотивованих рішень та підтримки на різних рівнях, що сприятиме досягненню цілей сталого розвитку і зменшенню кількості випадків насильства над жінками (VAW) в регіонах проведення дослідження, покращенню послуг, що надаються постраждалим і підвищенню рівня безпеки жінок.

- 1 Терміни «насильство над жінками» (VAW) і «насильство над жінками й дівчатами» (VAWG) взаємозамінні у цій доповіді. Під ними розуміється фізичне, сексуальне і психологічне насильство, заподіяне інтимними партнерами й іншими, ніж партнер, особами, а також переслідування і сексуальне домагання.
- 2 Усі згадки про Косово, її територію, організації або населення, у цьому тексті слід сприймати відповідно до резолюції 1244 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй.
- 3 Анкета, яка використовувалася в цьому дослідженні, ґрунтувалася на анкеті, яка використовувалася Агентством Європейського Союзу з фундаментальних прав людини у 28 державах-учасницях ЄС у 2012 році, і подібна до неї.

Основні положення

Вступ

У цій доповіді мова йде про результати якісного та кількісного дослідження з питань насильства над жінками, проведеного ОБСЄ в Україні. Дослідження проводилося навесні-влітку у 2018 році і включало:

- проведення обговорень із 15 експертами для огляду питань насильства над жінками (VAW) і насильства в умовах конфлікту;
- проведення опитування серед 2 048 жінок віком від 18 до 74 років, що проживають в Україні, які становлять репрезентативну вибірку дослідження.⁴ Використовуючи модель багатоступеневої стратифікованої випадкової вибірки, стало можливим дізнатися про поширеність насильства та його наслідки. Така модель включає серію вибірки із 298 жінок, які проживають на підконтрольній державі території Донецької та Луганської областей;
- залучення восьми фокус-груп, до складу яких входять жінки з різним досвідом і поглядами щодо насильства над жінками (VAW);
- проведення чотирьох ґрунтовних співбесід із жінками, які пережили насильство (VAW), щоб детальніше вивчити вплив, який воно справило на них.

Основні висновки

Більшість жінок стурбовані проблемою насильства над жінками, зокрема 64% з них кажуть, що це поширене явище.

Дві третини (67%) жінок стверджують, що у віці 15 років і старшому вони зазнали психологічного, фізичного або сексуального насильства з боку партнера або іншої особи. Найчастіше кривдниками виступають попередні партнери. Майже три з десяти жінок (28%), у яких був раніше попередній партнер, кажуть, що вони зазнали фізичного й/або сексуального насильства з його боку. До порівняння: 15% жінок, у яких зараз є партнер, стверджують, що вони зазнали фізичного або сексуального насильства від свого нинішнього партнера; 24% від усіх жінок (віком від 18 до 74 років) стверджують, що вони зазнали фізичного й/або сексуального насильства від іншої, ніж партнер, особи. Одна десята (10%) жінок стикалася з переслідуванням. Якщо брати до уваги жінок віком від 15 років і старших, то майже половина (49%) з них стверджує, що зазнала сексуального домагання, причому 17% респонденток стверджують це сталося протягом 12 місяців, що передують дослідженню.

Негативний вплив насильства може заподіяти серйозної шкоди і мати тривалий характер. Постраждали часто відчувають страх, гнів або роздратованість. Щонайменше три постраждалі жінки з десяти вказали кожне з таких почуттів, і щонайменше четверта частина жінок відчувала тривожність або почуття вразливості в результаті пережитого найсерйознішого інциденту.

Жінки, які брали участь у дослідженні, відчувають, що Україна — це країна, суспільство якої обмежує їх у праві власного вибору, зокрема вибору, як їм діяти у тій чи іншій ситуації. Щоб відповідати соціальним очікуванням, жінки мають ставити сімю понад усе: Більше ніж половина (51%) жінок вважає, що їхні друзі погодилися б, що «для чоловіка важливо показувати дружині/партнерці, хто головний». Майже кожна п'ята жінка (19%) вважає, що статевий акт із жінкою без її згоди виправданий, якщо це відбувається в подружжі або між партнерами, які живуть разом. Приблизно кожна четверта жінка (24%) звинувачує у скоєнні насильства постраждалих, наприклад, вважаючи, що насильство над жінками часто спровоковане самими жертвами.

4 Опитування не могло проводитись на непідконтрольній владі території.

Сім жінок із десяти у віці 15 років і старшому зазнали психологічного, фізичного або сексуального насильства, скоєного партнером або іншою, ніж партнер, особою

Проте жінки, які брали участь у кількісному дослідженні, повідомили, що такі погляди змінюються. Результати кількісного дослідження показують, що молодші жінки вважають своїх друзів менш схильними до традиційних норм, що передбачають роль жінки-прислужниці і вже менш імовірно, що вони будуть покладати відповідальність за заподіяння насильства на жертву, а не на кривдника. Однак варто зазначити, що це не знижує рівень поширеності або серйозності різних форм насильства всередині цієї групи.

Кожна сьома жінка (14%) вказує на фізичне насильство над собою з боку дорослих, найчастіше матері або батька, яке сталося у віці до 15 років. Найпоширенішими прикладами можуть бути ситуації, в яких їм давали ляпасів, тягали їх за волосся або сильно били руками чи якимсь предметом.

Вісім відсотків жінок України за даними дослідження безпосередньо постраждали від конфлікту.⁵ Такі ситуації мають великий вплив на рівень насильства над жінками (VAW). Хоча дані про жінок, які безпосередньо постраждали від конфлікту, загалом не демонструють вищий рівень насильства, кожні дві жінки з п'яти пов'язують свій найсерйозніший інцидент насильства, винуватцем якого була інша, ніж партнер, особа, саме з конфліктом. До того ж жінки, чії нинішні партнери брали або нині беруть участь у бойових діях, мають значно вищий рівень імовірності потерпання від психологічного, фізичного й сексуального насильства з боку своїх партнерів, аніж ті, чії партнери не брали або не беруть участі в бойових діях (79% і 58% відповідно).

Дослідження показало, що жінки здебільшого не мають доступу до відповідних служб у разі насильства. Лише половина жінок (50%) вважає себе дещо поінформованою про те, що робити в разі насильства, і приблизно половина жінок (47%) вважає себе мало поінформованою або такою, що взагалі не знає, що робити в таких ситуаціях.

Переважна більшість жінок, постраждалих від насильства з боку нинішнього або попереднього партнера чи іншої, ніж партнер, особи, зазначила, що не повідомляла в поліцію про пережитий нею найсерйозніший інцидент фізичного й/або сексуального насильства.

Хоча Центр соціальних служб сім'ї, дітей і молоді відомий, жінки зазвичай не звертаються й до нього.

Половина (50%) постраждалих жінок нікому не розповідала про свій найсерйозніший інцидент сексуального домагання після того, як це сталося. А ті постраждалі, що *розповідали*, вирішили поговорити з другом/подругою або членом сім'ї, замість того, щоб звернутися до поліції або відповідної служби чи організації.

У результаті дослідження було отримано дані про різні перешкоди, які постали перед жінками і не дають звернутися до відповідних служб. Наприклад, деякі респондентки вважають, що насильство не варте того, щоб про нього повідомляти комусь, оскільки найчастіше це не вважається чимось достатньо серйозним, а також тому, що на їх думку ніхто не здатен допомогти їм. З'ясувалося, що сором, фінансові питання, брак довіри до відповідних установ (наприклад, поліції) та страх помсти кривдника стали на заваді повідомленню про насильство.

5 Жінки, які постраждали від конфлікту, — це ті жінки, які жили в ситуації, коли тривав активний збройний конфлікт принаймні протягом тижня, і які відповіли «так» щонайменше на одне із запитань, наведених у четвертому розділі.

Висновки

У результаті дослідження зроблено наступні висновки і надано такі рекомендації (основні положення, більш детально описані в розділі 8):

Рівень насильства над жінками (VAW) дуже високий, однак жінки однаково неохоче повідомляють про нього або шукають допомоги.

Хоча насильство над жінками поширене в Україні (зокрема, якщо говорити про жінок, які мали або мають партнера, то психологічного насильства з боку інтимного партнера зазнали дві з трьох жінок, а фізичного — кожна четверта жінка), більшість таких жінок не звертається до поліції або інших організацій. Перепоною цьому стають сором і/або, страх перед кривдником, брак довіри до організацій, які мають надати жертвам підтримку й відповідні послуги, а також низький рівень обізнаності щодо прав та можливостей ними скористатися. Майже половина жінок, які повідомили поліцію про випадки насильства, лишилися незадоволеними результатом такого звернення.

Необхідно і надалі вдосконалювати законодавство і його реалізацію на практиці.

Нещодавні зміни в законодавстві забезпечили більш дієву базу для захисту від насильства, але експерти, які брали участь у цьому дослідженні, зазначили, що існує потреба у розробці чітких інструкцій їх впровадження, а також у внесенні змін до відповідних законів, щоб уможливити переслідування домашнього насильства ex officio і створити централізовану систему збору даних.

Існує брак притулків та інших сервісів підтримки, зокрема для жінок, які опинилися в складних життєвих обставинах або належать до груп ризику.

Існує брак притулків, відповідних послуг та кваліфікованих фахівців для їх надання. У деяких регіонах вони повністю відсутні. Послуг підтримки жертв психологічного і сексуального насильства недостатньо. Особливо в несприятливому становищі знаходяться жінки з груп меншин, жінки старшого віку й жінки, які мають інвалідність. Окрім того, відчувається брак якісних програм для самих кривдників.

Майже повністю відсутня робота з кривдниками, які вчиняють домашнє насильство.

Не зважаючи на наявність затвердженої Типової програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство, робота з ними майже не ведеться. Окрім того, існує брак кваліфікованих фахівців і місць проведення програм для кривдників.

Затверджено Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом Національної поліції України, проте рівень роботи працівників поліції з кривдниками та взаємодії з суб'єктами запобігання та протидії домашньому насильству, та насильству за ознакою статі низький. Поліцейські (дільничні інспектори поліції) потребують підвищення кваліфікації.

Рекомендації:

Ґрунтуючись на описаних вище висновках та результатах опитування і якісного дослідження, можна надати наступні рекомендації щодо боротьби з насильством проти жінок:

Удосконалення законодавчої бази, зміцнення систем підтримки й моніторингу.

Для всіх відповідних міністерств, Представника Уповноваженого з дотримання рівних прав і свобод та офісу профільного віце-прем'єр-міністра:

- забезпечення ратифікації Стамбульської конвенції і впровадження її положень у нове законодавство і підзаконні акти; оцінка правової бази та її реалізації; забезпечення ефективної реалізації законів шляхом розробки інструкцій, навчання й обміну; розроблення централізованої системи збору даних про насильство над жінками;
- забезпечення поінформованості посадових осіб про їхні обов'язки щодо жінок, які зазнали насильства, та забезпечення механізмів, за допомогою яких посадові особи будуть нести відповідальність за нехтування цими обов'язками.

Для Міністерства соціальної політики:

- удосконалення програм для жінок, що постраждали від насильства, і для кривдників; запровадження програм для кривдників у кожній територіальній громаді на місцевому рівні.

Для Міністерства охорони здоров'я:

- розроблення протоколу клінічного лікування зґвалтованих жінок.

Для Міністерства оборони:

- розроблення безпечних і конфіденційних механізмів повідомлення про випадки насильства за гендерною ознакою, у яких брали участь військові, а також приєднання до майбутньої політики НАТО щодо сексуальної експлуатації та насильства.
- розроблення безпечних і конфіденційних механізмів повідомлення про випадки насильства за гендерною ознакою, у яких брали участь військові, а також розробка політики щодо сексуальної експлуатації та насильства у відповідності до міжнародних стандартів.
- Надання психо-соціальної підтримки учасникам бойових дій та членам їх сімей щодо запобігання домашньому насильству.

Співпраця, багатогалузевий підхід і навчання.

Для державних діячів і міжнародних організацій:

- проведення регулярних навчальних програм для поліції, прокурорів, суддів, фахівців соціальної, освітньої, медичної сфер, уповноважених з питань запобігання і протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі й інших службовців;
- забезпечення регулярних спільних заходів на всіх рівнях для всіх діячів, які відповідальні за реалізацію дій щодо запобігання й боротьби з насильством над жінками, зокрема домашнім насильством.

Для Міністерства соціальної політики та Міністерства охорони здоров'я:

- розроблення для співробітників поліції, надавачів соціальних послуг і медичних установ стандартів оцінювання ризику, а також навчання надавачів соціальних послуг визначати постраждалих від насильства жінок та надавати їм послуги з підтримки;

- запровадження інструкцій і проведення навчання для медичних працівників, удосконалення сексуальної освіти у школах.

Збір даних і проведення заходів щодо підвищення рівня поінформованості.

Для державних діячів і міжнародних організацій:

- проведення комплексних міжвідомчих кампаній, покликаних підвищити рівень поінформованості про насильство над жінками, зокрема про сферу застосування та ціль Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, а також проведення додаткового аналізу даних дослідження, проведеного ОБСЄ, на регіональному рівні;
- забезпечення поширення серед населення інформації про права постраждалих х від насильства жінок і про те, як вони можуть отримати юридичну, психологічну й соціальну допомогу. Зокрема посилення інформаційно-просвітницької роботи серед нерезидентів і переміщених осіб (особливо в сільських, гірських та ізольованих міських/сільських районах) щодо проявів і наслідків насильства над жінками.

Для державних діячів і громадських організацій:

- розроблення як для чоловіків, так і для жінок кампаній, покликаних змінити поведінку; використання даних дослідження ОБСЄ для формування ключових ідей. Поширення результатів дослідження між обласними та державними органами влади, профспілками й асоціаціями роботодавців; а також проведення подальшого дослідження щодо економічних і соціальних витрат, пов'язаних із насильством над жінками;
- залучення чоловіків до кампаній щодо підвищення рівня поінформованості; організація інформаційно-просвітницьких програм, покликаних пояснити, що таке домашнє насильство, а також положення нового закону про домашнє насильство.

Служби надання допомоги постраждалим від насильства

Для Міністерства соціальної політики, Представника Уповноваженого з дотримання рівних прав і свобод та офісу профільного віце-прем'єр-міністра:

- проведення оцінки наявних і загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, проведення заходів щодо вдосконалення, таких служб, здійснення перевірки, чи в кожній області працюють усі необхідні служби та надаються послуги (зокрема притулки); забезпечення безперешкодного доступу до інформації про служби та послуги (зокрема притулки), запровадження системи моніторингу й оцінки якості наданих послуг; посилення підтримки для реабілітації чоловіків, які брали участь у збройному конфлікті;
- розроблення превентивних програм для осіб, які належать до групи ризику, включно з жінками з віддалених районів, а також розроблення спеціальних інструкцій і заходів із підтримки для осіб, які належать до групи ризику або знаходяться в несприятливому становищі;
- розроблення методичних рекомендацій щодо роботи з постраждалими й кривдниками та забезпечення їх виконання на місцях;
- залучення чоловіків до кампаній щодо підвищення рівня поінформованості; організація інформаційно-просвітницьких програм, покликаних пояснити, що таке домашнє насильство, а також положення нового закону про домашнє насильство. Контроль за впровадженням послуг на новому децентралізованому місцевому рівні (об'єднання громад).

Результати дослідження, проведеного ОБСЄ в Україні

До репрезентативної вибірки кількісного дослідження потрапили жінки віком від 18 до 74 років, які проживають в Україні. Загалом у квітні-вересні 2018 року проведено 2 048 співбесід. Усі вони передбачали спілкування з респонденткою віч-на-віч. Отримані дані зважено відповідно до відомих характеристик населення.

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ ПОШИРЕНOSTІ РІЗНИХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА НАД ЖІНКАМИ

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ ПОШИРЕНOSTІ РІЗНИХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА НАД ЖІНКАМИ

11,25 мільйона*

жінок пережили якусь із форм сексуального домагання, переслідування, насильства, вчиненого інтимним партнером або іншою, ніж партнер, особою (включно з психологічним, фізичним або сексуальним насильством), починаючи з того часу як їм виповнилося 15 років.

*Приблизні дані.

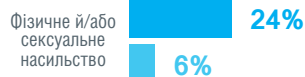
3,65 мільйона*

жінок пережили фізичне й/або сексуальне насильство, вчинене інтимним партнером.

3,58 мільйона*

жінок пережили фізичне й/або сексуальне насильство, вчинене іншою, ніж партнер, особою.

КОЖНА ДЕСЯТА ЖІНКА ПЕРЕЖИЛА ФІЗИЧНЕ Й/АБО СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО, ВЧИНЕНЕ ІНШОЮ, НІЖ ПАРТНЕР, ОСОБОЮ

НАСИЛЬСТВО, ВЧИНЕНЕ ІНТИМНИМ ПАРТНЕРОМ

■ 3 того часу як виповнилося 15 років
■ Протягом 12 місяців, які передують дослідженню

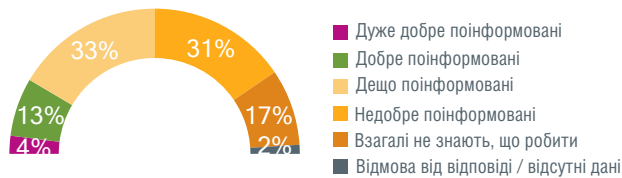
ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО, ВЧИНЕНЕ ІНТИМНИМ ПАРТНЕРОМ, — НАЙПОШИРЕНІША ФОРМА НАСИЛЬСТВА

БАЗА: рівень поширеності сексуального домагання, переслідування й насильства, вчиненого іншою, ніж партнер, особою, ґрунтується на даних, отриманих від усіх жінок віком від 18 до 74 років (2 048 осіб); рівень поширеності насильства, вчиненого інтимним партнером, ґрунтується на даних, отриманих від усіх жінок, які мають або коли-небудь мали партнера (1 955 осіб).

НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ЗВЕРНЕНЬ І ОБІЗНАНОСТІ

БАГАТО ЖІНОК НЕ ВВАЖАЮТЬ СЕБЕ ПОІНФОРМОВАНИМИ, ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ВОНИ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА

БАЗА: усі жінки віком від 18 до 74 років (2 048 осіб)

НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ЗВЕРНЕНЬ ДО ПОЛІЦІЇ

% тих, хто після найсерйознішого інциденту насильства безпосередньо звертався до поліції

БАЗА: усі жінки віком від 18 до 74 років, які вказали найсерйозніший інцидент кожної форми насильства, а саме: насильство з боку нинішнього (160 осіб) чи попереднього (259 осіб) партнера або з боку іншої, ніж партнер, особи (351 особа), сексуальне домагання (637 осіб), переслідування (128 осіб).

ЗАМОВЧУВАННЯ ТА ПОКЛАДАННЯ ВИНИ НА ЖЕРТВУ

■ Повністю/скоріше згодні ■ Повністю/скоріше не згодні

Запитання. Ваші друзі будуть у цілому згодні чи не згодні з наступними твердженнями?

Дружина повинна займатися сексом зі своїм чоловіком, навіть якщо їй не хочеться цього.

Для чоловіка важливо показувати дружині/партнерці, хто головний.

Запитання. Наскільки Ви згодні чи не згодні з наступними твердженнями?

Насильство над жінками часто провокується самою жертвою.

Домашнє насильство - це особиста справа і має вирішуватись в межах сім'ї.

БАЗА: усі жінки віком від 18 до 74 років (2 048 осіб).

НАСЛІДКИ НАЙСЕРЬОЗНІШОГО ІНЦИДЕНТУ

НАСИЛЬСТВО ПРИЗВОДИТЬ ДО ПСИХОЛОГІЧНИХ СТРАЖДАНЬ

% тих, хто зазнав психологічних наслідків однієї або кількох форм через...

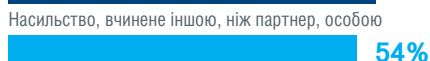
Фізичне й/або сексуальне насильство, вчинене інтимним партнером або іншою, ніж партнер, особою

НАСИЛЬСТВО ПРИЗВОДИТЬ ДО ФІЗИЧНИХ СТРАЖДАНЬ

% тих, хто зазнав фізичних наслідків однієї або кількох форм через...

Перерахунки на основі цих даних дають показник у **2,6 мільйона*** жінок, які зазнали тілесних ушкоджень або фізичних наслідків, якщо брати до уваги лише найжорстокіші випадки, яких у своєму дорослому житті зазнали жінки.

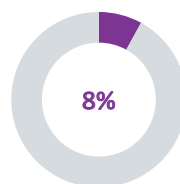
*Приблизні дані

База: усі жінки віком від 18 до 74 років, які вказали найсерйозніший інцидент кожної форми насильства, а саме: сексуальне домагання (637 осіб), переслідування (128 осіб), насильство з боку нинішнього (160 осіб) чи попереднього (259 осіб) партнера або іншої, ніж партнер, особи (351 особа), насильство з боку будь-якого інтимного партнера або іншої, ніж партнер, особи (579 осіб).

НАСИЛЬСТВО І ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ

КОЖНА ЧЕТВЕРТА ЖІНКА БЕЗПОСЕРЕДНЬ ПОСТРАЖДАЛА ВІД КОНФЛІКТУ

ЖІНКИ, ЧИЙ ПАРТНЕР БРАВ УЧАСТЬ У КОНФЛІКТІ, ЗНАХОДЯТЬСЯ У ЗОНІ ПІДВИЩЕНОГО РИЗИКУ ЗАЗНАТИ НАСИЛЬСТВА

Серед тих, у кого наразі є партнер, 4% кажуть, що їхній партнер брав участь у збройному конфлікті.

■ Партнер брав участь у конфлікті
■ Партнер не брав участі в конфлікті

БАЗА: усі жінки віком від 18 до 74 років (2 048 осіб) і ті жінки, які мають нинішнього партнера (1 506 осіб).

Зміст

Передмова	i
Основні положення	iii
1. Як користуватися даними	1
2. Правові, організаційні й політичні аспекти	5
3. Погляди на гендерні ролі та насильство над жінками	13
4. Насильство над жінками в Україні	19
5. Конфлікт і насильство.....	37
6. Вплив насильства на життя жінок і перешкоди в пошуку підтримки	43
7. Випадки насильства над жінками із певних груп	55
8. Основні висновки й рекомендації.....	61
ДОДАТКИ.....	69

1. Як користуватися даними

Вступ

У дослідженні ОБСЄ вивчалися питання поширеності насильства над жінками в Україні. Для цього використовувалася репрезентативна вибірка, до складу якої входили жінки дорослого віку, які проживають в Україні, за винятком Автономної Республіки Крим та непідконтрольних державній владі територій у Донецькій і Луганській областях (2 048 жінок у віці від 18 до 74 років, включно з 298 жінками, які живуть поблизу лінії розмежування в Донецькій та Луганській областях, яких опитали з метою кращого розуміння того, як конфлікти впливають на насильство над жінками). Було використано наступні демографічні показники: вік жінок, вид зайнятості, місце проживання (сільська чи міська місцевість), а також той факт, чи постраждали вони від конфлікту, чи ні. До головних цілей дослідження належить надання доказів поширеності насильства над жінками та його наслідки для здоров'я жінок і їхнього добробуту. Ці питання розглядалися з метою формування відповідної політики. Основні питання, які вивчалися в дослідженні:

- Який рівень поширеності насильства, якого зазнають жінки в Україні?
- Яких форми насильства зазнають жінки в Україні?
- Хто стає винуватцем насильства над жінками (VAW)?
- Як впливає насильство на здоров'я і добробут жінок?
- Чи повідомляють жінки поліцію або інші установи чи організації про випадки пережитого ними насильства? Якщо ні, то чому?
- Чи існує різниця між випадками насильства, пережитого жінками, залежно від їхнього віку, освіти, професійного статусу, рівня доходу, приналежності до якоїсь групи меншин або місця проживання (сільська або міська місцевість)?

Також ставилося за мету краще зрозуміти вищезгадане в контексті того, чи пережили жінки збройний конфлікт. Це питання вивчалось з огляду на визначення, що використовуються в дослідженні (більш детальну інформацію наведено в п'ятому розділі).

Під час дослідження, яке проводило ОБСЄ, розглядалися інциденти, які трапилися з жінками у віці 15 років і старшому і які трапилися протягом останніх 12 місяців, що передують дослідженню. Це дає змогу отримати дані, які безпосередньо відповідають керівним принципам з огляду на поточну практику, такі як повідомлення про насильство та належні дії у відповідь на запит постраждалих.

Порівняння даних з показниками ЄС і територія, на якій проводилося дослідження

В основу цього дослідження покладено методологію, яку було використано Агентством Європейського Союзу з фундаментальних прав людини (FRA) у 2012 році для проведення дослідження з питань насильства над жінками у 28 країнах Європейського Союзу.⁶ Це дозволяє порівнювати дані досліджень, які проводили ОБСЄ й Агентство (FRA). Європейський інститут із питань гендерної рівності (EIGE) використовує дані цього агентства (FRA) у своїй поточній роботі, а в майбутньому планує використовувати результати і даного дослідження. Зрештою в дослідженні ОБСЄ використовуються запитання, які стосуються насильства над жінками й були використані у Євробарометрі⁷.

6 *Насильство над жінками: дослідження в ЄС. Основні результати* (Відень: Агентство Європейського Союзу з фундаментальних прав людини, 2015). Станом на 28 квітня 2019 року. Режим доступу: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

7 «Спеціальний Євробарометр 449: гендерно-зумовлене насильство», Європейська Комісія, Генеральний директорат з питань правосуддя і захисту прав споживачів, листопад 2016 року. Станом на 28 квітня 2019 року. Режим доступу: https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2115_85_3_449_ENG.

Небажання повідомляти

Щоб краще зрозуміти рівень поширеності насильства над жінками, треба його розглядати в контексті. Це дуже важливий фактор. До опитування ОБСЄ було додано кілька запитань, які стосуються насильства, зокрема повідомлення про такі випадки. У респонденток цікавилися про норми, погляди й поведінку жінки, членів їхніх сімей і друзів (включно з чоловіками). Якщо порівняти дані дослідження, проведеного ОБСЄ, із даними ЄС щодо поглядів і норм чоловіків і жінок (Євробарометр 449), то можна сказати наступне: в країнах, де більше жінок вважають, що домашнє насильство — це особиста справа кожного, там менше жінок виявляють бажання звертатися до поліції або інших організацій, щоб повідомити про пережите насильство; протилежна ситуація у країнах, де триваліший час підвищується обізнаність щодо насильства над жінками. Якісне дослідження підтверджує, що табу і сором, пов'язані з сексуальним насильством, особливо поширені.

Попередні дослідження

В Україні вже двічі на національному рівні було проведено дослідження з питань насильства над жінками. Перше — Українським центром соціальних реформ у співпраці з Державною службою статистики України й Міністерством охорони здоров'я за підтримки USAID у 2007 році.⁸ Власне воно було частиною медико-демографічного обстеження, під час якого вивчалися питання народжуваності, харчування, репродуктивного здоров'я та здоров'я матері та дитини. Але з огляду на те, що лише один розділ стосувався поширеності домашнього насильства (розділ про стосунки в сім'ї), отримані дані обмежені. Друге — підприємством «ГФК ЮКРЕЙН» (GfK Ukraine) у 2014 році. Замовником дослідження був Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA).⁹ Опитування, до вибірки якого входило 1 606 жінок віком від 15 до 49 років, проводилося шляхом особистого спілкування з респондентами. Особливу увагу було приділено насильству, яке заподіяне інтимним партнером, домашньому насильству та насильству, яке вчинене особою, яка не має родинних стосунків із жертвою. Розглядалися три форми насильства: емоційне, фізичне й сексуальне. В опитуванні 2014 року за основу були взяті питання з 2007. Це дало змогу, у разі статистичної значущості, зробити порівняння і відповідні висновки про зміни. За даними 2014 року 19% жінок віком від 15 до 49 років зазнали якоїсь із форм фізичного насильства після того, як їм виповнилося 15 років; такі дані свідчать про збільшення цього показника на 2 відсоткові пункти, якщо порівнювати з 2007 роком. Таке збільшення відбулося, головним чином, через зростання рівня насильства, завданого іншими, ніж партнер, особами або тими, хто не має родинних стосунків із жертвою. Попри це найчастіше кривдниками фізичного насильства над жінками були їхні нинішні або попередні партнери. Показник поширеності фізичного насильства, скоєного протягом 12 місяців, які передують дослідженню, був 9%. Вісім відсотків жінок заявили, що відтоді, як їм виповнилося 15 років, вони пережили сексуальне (у 2007 році цей показник становив 5%). У той час 25% жінок стверджують, що вони зазнали сексуального насильства протягом 12 місяців, що передують дослідженню. Як і в ситуації з фізичним насильством, таке збільшення відбулося, головним чином, через зростання рівня сексуального насильства, завданого іншими, ніж партнер, особами, або тими, у кого немає родинних стосунків із постраждалою. Рівень поширеності сексуального насильства нижчий у міській місцевості, ніж у сільській. Найвищий рівень поширеності насильства був у центральному регіоні (14%), а найнижчий — у східному (5%). Показник рівня психологічного насильства у формі контролю зменшився з 66% у 2007 році до 46% у 2014 році.

Що стосується насильства, заподіяного інтимним партнером, то дослідження 2014 року показало, що майже 15% жінок, які мали або мають партнера, зазнали фізичного насильства з боку своїх партнерів, зокрема 10% жінок зауважили, що такий випадок стався протягом 12 місяців, які передують проведеному дослідженню. Три відсотки жінок заявили, що за своє життя вони пережили сексуальне насильство, заподіяне їхніми партнерами, зокрема 2% — протягом 12 місяців, що передують дослідженню. Вісімнадцять відсотків жінок, які мали партнерів, повідомили про пережите ними

8 *Медико-демографічне обстеження. Україна. 2007.* (Київ: Український центр соціальних реформ (2008). Станом на 28 квітня 2019 року. Режим доступу: <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/R210/R210.pdf>.

9 Волоосевич І. та інші. Дослідження поширеності насильства щодо дівчат та жінок. Фонд ООН у галузі народонаселення в Україні. 2014. Станом на 28 квітня 2019 року. Режим доступу: <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20research%20survey%20EN.pdf>.

емоційне насильство, заподіяне їм їхніми партнерами, у той час як 14 % жінок повідомили, що мали такий досвід протягом 12 місяців, які передують проведенню дослідження. У ході дослідження з'ясувалося, що лише незначний відсоток постраждалих, заявили про випадок насильства й/або були готові звернутися за допомогою до членів сім'ї та/або державних організацій і служб. Якщо порівнювати з 2007 роком, показник готовності попросити про допомогу знизився. Така ситуація пояснювалася тим, що підвищення рівня поширеності насильства, в першу чергу, відбулося через зростання рівня з боку інших, ніж партнер, осіб або тих, хто не має родинних стосунків із постраждалою. Окрім того, це відбулося на тлі зниження рівня довіри до державних організацій і служб, зокрема міліції.

Трактування даних дослідження

Ситуації, коли загальна сума відсотків не дорівнює 100, можуть пояснюватися тим, що деякі показники заокруглено, відповіді «не знаю» не враховано або респонденти мали змогу обрати кілька відповідей на певні запитання.

Приватність і анонімність

Опитування проходило у формі особистих співбесід, які проводили досвідчені та спеціально навчені жінки-інтерв'юери. Співбесіди проводилися віч-на-віч із респонденткою, з використанням планшетів і ґрунтуючись на принципах свідомої згоди. Учасниць дослідження було поінформовано про конфіденційність і анонімність усіх даних.

Форми насильства, які досліджувалися

Наведені в цій доповіді результати ґрунтуються на запитаннях, використаних ОБСЄ у своєму опитуванні щодо насильства над жінками, скоєного інтимним партнером або іншими, ніж партнер, особами, а також на запитаннях про сексуальне домагання, переслідування, насильство пережите в дитинстві та вплив конфлікту на рівень гендерного насильства. В основі цього дослідження лежать визначення сформовані на Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція).

Щоб встановити рівень поширеності (повідомлених) випадків насильства у будь-якій формі, у жінок, які брали участь у дослідженні, запитали, чи стикалися вони з якоюсь із запропонованих до їхньої уваги форм насильства протягом певних періодів, що буде детальніше описано у відповідних розділах цієї доповіді.

- Перелік запитань про **фізичне й сексуальне насильство**, які використовувалися в опитуванні, подано в четвертому розділі на 19 сторінці.
- Перелік запитань про **психологічне насильство**, які використовувалися в опитуванні, подано в четвертому розділі на 24 сторінці.
- Перелік запитань про **сексуальне домагання**, які використовувалися в опитуванні, подано в четвертому розділі на 27 сторінці.
- Перелік запитань про **переслідування**, які використовувалися в опитуванні, подано в четвертому розділі на 26 сторінці.

Насильство, пережите в дитинстві, — це заподіяне дорослими насильство, якого зазнала особа у віці до 15 років. Перелік запитань про насильство, пережите в дитинстві, подано в четвертому розділі на 33 сторінці. Запитання, методологія та вік респонденток, які брали участь у проведеному ОБСЄ дослідженні, відрізняються як від досліджень «Досвід несприятливого дитинства»,¹⁰ так і від досліджень «Мультиіндикаторне кластерне обстеження».¹¹ Таким чином, отримані дані про поширеність насильства, пережитого в дитинстві, не можуть порівнюватися між собою.

¹⁰ Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна анкета «Досвід несприятливого дитинства» (ACE-IQ). Станом на 28 квітня 2019 року. Режим доступу: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/activities/adverse_childhood_experiences/en/.

¹¹ Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). Мультиіндикаторне кластерне обстеження (MICS). Станом на 28 квітня 2019 року. Режим доступу: https://www.unicef.org/statistics/index_24302.html.

У п'ятому розділі розглянуто питання про конфлікти й гендерне насильство.

У контексті цього дослідження маємо такі визначення: **збройний конфлікт** — це збройне зіткнення між двома або більше організованими групами, напади на громади або загальна небезпека, спричинена конфліктом; жінки, які безпосередньо постраждали від конфлікту, - це жінки, що жили в ситуації, коли тривав активний збройний конфлікт щонайменше протягом тижня, і які відповіли «так» хоча б на одне запитання з п'ятого розділу на 37 сторінці.

Партнери - особи, за якими респондентки заміжні, з якими вони проживають разом або з якими в них близькі стосунки без спільного проживання. Інші, ніж партнер, особи, — усі кривдники, окрім нинішніх або попередніх партнерів.

Найсерйозніший інцидент — інцидент, що заподіяв учасниці дослідження найбільшої фізичної або психологічної шкоди.

Огляд якісного дослідження

П'ятнадцять ключових експертів, які працюють в Україні, поділилися своїми поглядами про державні і недержавні (неурядові) організації, які займаються питаннями із запобігання насильству над жінками, а також думками про наявність послуг із підтримки постраждалих від насильства і рекомендаціями, як можна покращити ситуацію. Серед цих експертів були представники міжнародних, державних і недержавних (неурядових) організацій.

Було проведено вісім обговорень у фокус-групах, до яких входили жінки різних вікових груп, жінки з міської та сільської місцевостей, що проживають в Україні, а також жінки, які мали досвід проживання в умовах delete конфлікту, що існує в Україні та навколо неї. Ці обговорення проводились з наступними цілями:

- з'ясувати ставлення суспільства до жінок у цілому, дослідити питання насильства над жінками й дівчатами, зокрема щодо його кривдників;
- визначити, як з часом змінилася думка про насильство над жінками і дівчатами, зокрема під час конфліктів;
- з'ясувати рівень обізнаності жінок про заходи підтримки постраждалих, їхні думки щодо цих заходів, а також те, які перешкоди заважають їм скористатися цими послугами; і
- визначити, як можна вдосконалити заходи щодо запобігання насильству й відповідні служби підтримки.

Також було проведено чотири ґрунтовні співбесіди з жінками, які пережили насильство. Ці співбесіди проводились з наступними цілями:

- дізнатися, від насильства якої форми постраждали жінки за своє життя, і з'ясувати, який вплив справив на них конфлікт;
- визначити перешкоди для розкриття інформації про випадки насильства і пошуку служб підтримки, а також з'ясувати причини, чому деякі жінки повідомляють про скоєне над ними насильство, а інші не повідомляють;
- розглянути послуги підтримки, якими скористалися постраждалі, виявити прогалини, які трапляються під час надання таких послуг, і визначити потреби жінок окремих груп меншин (наприклад, жінок з етнічної меншини або з інвалідністю), які вони не можуть задовольнити; та
- з'ясувати, як жінкам, які скористалися послугами підтримки (офіційно або неофіційно), вдалося це зробити, а також як це на них вплинуло.

2. Правові, організаційні й політичні аспекти

У цьому розділі зроблено короткий огляд контексту, основного законодавства, пов'язаного з питаннями насильства над жінками¹², зокрема щодо запобігання йому й захисту жінок від насильства, а також розглянуто вплив збройного конфлікту на жінок і питання стосовно збору даних. Для його створення було проведено огляд літератури, зокрема останньої версії (2017) Заключних зауважень Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (Комітет CEDAW),¹³ і використано думки 15 ключових експертів, з якими проводились обговорення.

Вступ

Насильство, яке вивчається в цьому дослідженні, впливає на життя мільйонів жінок і дівчат і гальмує прогрес у питаннях комплексної системи безпеки для всіх. ОБСЄ, найбільша у світі регіональна організація з безпеки, визнає, що насильство над жінками й дівчатами не тільки впливає на особисту безпеку жінок, але й перешкоджає їм брати участь у житті суспільства або використовувати свої знання й уміння в повній мірі.

Дослідження, проведене ОБСЄ, зосереджується на питаннях гендерно-зумовленого насильства над жінками, скоєного їхніми партнерами, членами сім'ї, друзями, знайомими, колегами, а також незнайомими кривдниками.

Таке насильство порушує права й основні свободи жінок і є проявом історично нерівноправних стосунків між чоловіками і жінками.¹⁴ Оскільки гендерна нерівність лежить в основі гендерно-зумовленого насильства, важливо враховувати ширший контекст статусу жінок в регіоні ОБСЄ, щоб оцінити їхню безпеку й добробут.

Ця структурна нерівність спостерігається в Україні, як і в багатьох інших країнах регіону та світу, у різних сферах: участь в політичному й економічному житті, доступ до активів, доходів і послуг, а також рівень і якість життя.

В Україні жінки обіймають недостатньо посад в органах державної влади, які займаються політикою, і не мають такого впливу на політику, закони й реформи, що формують соціально-економічний розвиток, як чоловіки. Станом на червень 2019 року жінки складають менше чверті міністрів уряду (24%) і лише 12% від усіх членів парламенту.

Жінки не беруть участі в економіці нарівні з чоловіками. Їх недостатньо на ринку праці, до того ж роботодавці надають перевагу чоловікам. Для порівняння: участь жінок у робочій силі становить 60,4% проти 72,9% для чоловіків. Дохід жінок становить 63% від доходу чоловіків.¹⁵

12 Торгівля жінками й дівчатами, зокрема з метою сексуальної експлуатації, є формою гендерного насильства над жінками. Це серйозне питання, яке стосується прав людини і безпеки. У даному дослідженні не розглядалися питання стосовно цього виду насильства, адже вивчення теми торгівлі людьми несе високий ризик небезпеки її жертвам і не може проводитись належним чином на рівні дослідження для домогосподарств. У дослідженні Агентства Європейського Союзу з фундаментальних прав людини (FRA), на якому ґрунтується дослідження ОБСЄ, також не вивчаються питання торгівлі жінками й дівчатами.

13 Заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді України.* Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (Комітет CEDAW) 3 березня 2017 року. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: http://un.org.ua/images/CEDAW_C_UKR_CO_8_26058_ENG.doc.

14 Декларація ООН щодо ліквідації дискримінації щодо жінок, 1994.

15 Глобальний звіт про гендерну розбіжність. 2018 рік. Світовий економічний форум. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2018/>.

В Україні жінки складають 40% лідерів у сфері бізнесу і 30% осіб, які займають керівні посади. Вони, переважно, домінують як керівники у секторах, пов'язаних з традиційною роллю жінки, наприклад, у сфері освіти (69%) або косметичної індустрії (92%).¹⁶

Гендерна нерівність ґрунтується на нормах нерівності, які все ще займають панівне становище. Під час дослідження «Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів та насильства щодо жінок», яке проводилося у 2018 році Фондом ООН у галузі народонаселення (UNFPA),¹⁷ виявилось, що традиційні погляди досі домінують. Кожен сьомий чоловік (70%) з тих, хто брав участь у цьому дослідженні, погодився, що «дбати про свій дім і готувати для своєї сім'ї» - найголовніша роль жінки. З'ясувалося, що жінки витрачають на домашні справи вдвічі більше часу, ніж чоловіки, а якщо говорити про ігри зі своїми дітьми, то цей показник ще більше. Значна частина чоловіків здебільшого звинувачує жертву в сексуальному насильстві, особливо у разі, якщо вона була п'яною (50%), мала погану репутацію (43%) або не чинила фізичний спротив (33%). Тринадцять відсотків чоловіків погодилися, що побиття своєї дружини інколи можна виправдати, і 18% вважають, що чоловік має на це право, якщо вона зрадила йому.

Лише в такому контексті можна вивчати і розглядати питання насильства над жінками, оскільки інструменти його подолання обмежені або посилені діями в цих інших сферах, де жінки не мають рівних з чоловіками прав.

2.1: Норми та застосування національного законодавства

Україна стала незалежною державою 1991 року, в наслідок чого було ратифіковано або успадковано ряд міжнародних зобов'язань щодо гендерної рівності, в тому числі Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1980) і Факультативний протокол до неї. Це було підкріплено підписанням Пекінської декларації та Платформи дій (1995), яка зобов'язала країн-учасниць вжити заходів щодо досягнення гендерної рівності, а також Цілей сталого розвитку, ухвалених ООН. Україна вже підписала Стамбульську конвенцію Ради Європи (2011), однак ще не ратифікувала. Її немає серед підписантів Конвенції ООН про згоду на укладання шлюбу, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів (1962).

В Україні є закони, які регулюють питання, пов'язані з гендерною рівністю, домашнім насильством, сексуальним домаганням, зґвалтуванням у подружжі, іншими сексуальними та фізичними злочинами, а також питання, пов'язані зі збором даних окремо про чоловіків і жінок. У січні 2018 року набув чинності Закон України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству». За рік, у січні 2019 року, набув чинності Закон України № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Цей закон визнає домашнє насильство окремим кримінальним злочином. Також він запровадив заходи щодо боротьби з сексуальним насильством, переслідуванням, сексуальними домаганнями, примусовими шлюбами, каліцтвом жіночих статевих органів, примусовою стерилізацією та примусовими абортами.

У 2017 році Комітет ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок опублікував доповідь про Україну, коли ще згадані вище закони не було ухвалено. У ній йшлося, що Комітет підтримує досягнутий прогрес у реформуванні законодавства, також зазначалося, що Україна підписала Римський Статут Міжнародного кримінального суду (2000) і визнала юрисдикцію Суду щодо передбачуваних злочинів, скоєних на території України після лютого 2014 року. Таке визнання особливо важливе, коли справа доходить до судового переслідування насильства над жінками й чоловіками, яке пов'язане з конфліктом.

16 Програма розвитку ООН. Сім фактів про гендерну рівність в Україні, виявлених за допомогою відкритих даних. Платформа для електронних публікацій Medium. 27 жовтня 2017 року. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: https://medium.com/@UNDP_Ukraine/7-facts-about-gender-equality-in-ukraine-revealed-through-open-data-18eb9cf827a4.

17 Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів та насильства щодо жінок. Київ. UNFPA. 2018. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Masculinity%20Today%20Men%27s_Report.pdf.

Однак Комітет висловив занепокоєння через розбіжність між національною стратегією України та її реалізацією, а також через наслідки збройного конфлікту, який донині триває в Україні. «Програму національних реформ розроблено без урахування гендерних питань та прав людини. У ній нехтується національними та міжнародними зобов'язаннями як щодо гендерної рівності та прав жінок, так і пріоритетами гендерної рівності, які спричинені конфліктом».¹⁸

Експерти, з якими було проведено зустрічі у рамках цього дослідження, також висловили такі занепокоєння, говорячи про вкорінене дискримінаційне ставлення до жінок і брак ефективних державних механізмів запобігання та реагування на насильство над жінками. Також вони висловили думку, що в українському суспільстві існує колективна толерантність до насильства над жінками. Наприклад, у доповіді Центру розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) згадувалося, що сексуальне домагання — поширена, але малозрозуміла проблема в Україні.¹⁹ У ньому сказано, що в багатьох галузях сексуальне домагання вважається нормою, а також те, що жінки не усвідомлюють ні його суті, ні того, що вони мають право на захист.

2.2: Інституційні механізми і співпраця

Було ухвалено низку стратегій, які стосуються захисту прав людини та запобігання дискримінації. Серед них: Концепція державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (2017 – 2021рр.), Концепція державної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі (2018 – 2023 рр.), Національний план дій із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» (2016 – 2020 рр.), Національна стратегія у сфері прав людини (2015) та План заходів щодо забезпечення її реалізації (2016 – 2020), а також Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (2018 – 2021).²⁰

Ефективною відповіддю на насильство над жінками має бути скоординована дія широкого кола органів як у системі кримінального правосуддя, так і поза нею. На думку експертів, з якими проводилися обговорення в рамках цього дослідження, такої відповіді не вбачається в Україні. Вони зауважили, що структура органів влади, відповідальних за гендерну політику на державному рівні, надто складна. В ній бракує як того, хто може координувати реформи, так і підтримки з боку поліції та фахівців-практиків системи кримінального судочинства.

Ці проблеми можуть бути пом'якшені через призначення у 2017 році Урядового уповноваженого з гендерних питань у складі відповідного структурного підрозділу Кабінету Міністрів України.²¹

¹⁸ Там само

¹⁹ Центр розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). Україна. Соціальні інститути і гендерний індекс. 2014. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/UA.pdf>.

²⁰ Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року. ООН Жінки. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: <http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/news/2019/cedaw%20national%20action%20plan%20eng.pdf?la=en&vs=38>.

²¹ Кабінет Міністрів України. Постанова №390 «Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики» від 07 червня 2017 року. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250049925>.

2.3: Наявність адміністративних та інших даних про насильство над жінками

Статистичні дані, дезагреговані за статтю, віковими та етнічними групами, формами інвалідності, географічним розташуванням й соціально-економічним становищем, необхідні для точної оцінки ситуації, яка склалася в жінок, гендерної нерівності та масштабів і характеру насильства над жінками. Без даних неможливо реалізувати ґрунтовні коригувальні дії.

З 2001 року Державна служба статистики України проводить збір дезагрегованих за статтю даних за 113 показниками, пов'язаними з гендерними питаннями, а також отримує дані від більш ніж 30 міністерств і установ. Раз на два роки ця інформація публікується в статистичному збірнику. Там наводяться демографічні показники, показники, які стосуються питань здоров'я, освіти, зайнятості і економічної діяльності.²² Дані про насильство над жінками отримуються з досліджень про населення й окремих тематичних розділів більш всебічних досліджень, які проводять міністерства, Державна судово адміністрація й недержавні (неурядові) організації. Зазвичай дані доступні за запитом. Однак тільки Державна служба статистики розміщує інформацію щодо гендерних питань онлайн. Експерти недержавних (неурядових) організацій констатували, що дані про їхніх користувачів послуг не завжди доступні або узгоджені.

У 2017 році Комітет із ліквідації дискримінації жінок (Комітет CEDAW) висловив занепокоєння, що «немає достатньо інформації про насильство над жінками, зокрема домашнє й сексуальне, оскільки бракує статистичних даних, дезагрегованих за віком та інформації про взаємини між жертвою та кривдником».²³ Тому, відповідно до вимог Конвенції, він рекомендував уряду забезпечити комплексний збір статистичних даних про домашнє, сексуальне та інші форми насильства над жінками, які дезагреговано за віком та характером взаємин між жертвою і кривдником. Було запропоновано отримати технічну підтримку від відповідних агентств ООН, а також залучити до співпраці асоціації жінок, що могло б допомогти зібрати точні дані.²⁴

У 2016 році у доповіді Ради Європи також йшлося, що директивні органи стикаються з браком всебічних комплексних даних про масштаб і різні форми насильства над жінками: «Оскільки більшість жінок не повідомляє про випадки насильства, дуже мало справ зареєстровано в офіційних даних кримінального судочинства. Це означає, що відповідні заходи політичного і практичного характеру, спрямовані на вирішення проблеми насильства над жінками та домашнього насильства, не завжди ґрунтуються на всебічних фактичних даних».²⁵ На думку експертів, з якими проводилися обговорення в рамках цього дослідження, однією з причин браку надійних даних є брак довіри до поліції. Лише частину випадків насильства над жінками було зареєстровано в поліції, і дуже незначна їх кількість закінчується обвинувальним вироком. Винесення обвинувальних вироків не відповідає злочину, а тому не є стримувальним чинником.²⁶

22 Див. статистичний збірник «Жінки і чоловіки в Україні» за 2010 і 2012 роки. Ukrstat.org – публікація документів Державної служби статистики України. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_gc_zb.htm.

23 Заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді.

24 Там само

25 Запобігання і подолання насильства над жінками і домашнього насильства в Україні: рекомендовані категорії мінімальних загальних даних, необхідних для збору комплексних даних про випадки насильства над жінками й домашнього насильства. Заключення Міжвідомчої робочої групи зі збору даних. Рада Європи/Міжвідомча робоча група Стамбульської конвенції зі збору даних щодо насильства над жінками і домашнього насильства. 2016. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: <https://rm.coe.int/168069525a>.

26 Гендерно обумовлене насильство в регіонах України, які постраждали від конфлікту. Український центр соціальних реформ. 2015. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/gbv_study_2015_final_eng.pdf.

2.4: Запобігання, захист і підтримка

Запобіжні заходи можуть допомогти підвищити рівень обізнаності про насильство над жінками, покращити його розуміння та ефективно з ним боротися. В Україні є низка комплексних заходів, а саме:

1. Розвиток системи кримінального правосуддя, яке передбачає відповідальність кривдників за свої вчинки.

Розвиток системи кримінального правосуддя, щоб кривдники відповідали за свої вчинки. Нове законодавство може розв'язати деякі важливі проблеми, які було зазначено в рекомендаціях Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок (Комітет CEDAW) у 2017 році, зокрема визначення поняття «згвалтування» і криміналізація домашнього насильства. Однак Комітет зауважує, що Стамбульську конвенцію не було ще ратифіковано;

2. Надання належної соціальної, медичної, психологічної та правової допомоги жінкам, постраждалим від насильства.

Надання належної соціальної, медичної, психологічної та правової допомоги жінкам постраждалим від насильства. Український жіночий фонд у співпраці з Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда-Україна» запустив проєкт «Допомога постраждалим і запобігання домашньому насильству», мета якого – підтримка громадських організацій, що надають послуги постраждалим від домашнього насильства і розробка уніфікованої методології надання допомоги постраждалим. Українська фундація громадського здоров'я реалізує проєкт «Свобода від насильства». Метою цього проєкту є надання нових можливостей жінкам і дівчатам та допомога їм зрозуміти, що робити, аби мінімізувати їхні ризики;

3. Організація та проведення інформаційно-освітніх кампаній з метою подолання гендерних стереотипів.

Організація та проведення інформаційно-освітніх кампаній, зокрема для подолання гендерних стереотипів. Уряд та міжнародні організації проводять просвітницькі кампанії щодо запобігання насильству за ознакою статі. Наприклад: проєкт «Повага» (онлайн-кампанія проти сексизму в політиці, який здійснюється на сайті Povaha)²⁷; щорічна кампанія «16 Днів Активізму проти гендерного насильства в Україні», де на державному й місцевому рівнях для студентів, учителів і батьків проходять інформаційно-освітні заходи, які стосуються гендерного насильства²⁸; тематичні проєкти, зокрема кампанія 2013 – 2014 рр. «Насильство – це сміття, яке треба виносити з дому», яку проводив благодійний фонд «Українська фундація громадського здоров'я» у співпраці з Міністерством соціальної політики України.

Для фахівців, які займаються питаннями насильства над жінками, зокрема фахівців-практиків органів судочинства, працівників правоохоронних органів і професійних кадрів у галузі освіти, охорони здоров'я та соціального захисту, було запроваджено низку навчальних програм. Експерти, з якими проходили обговорення в рамках цього дослідження, висловили свою стурбованість тим, що спеціальна підготовка фахівців із питань насильства над жінками була несистематичною та мала незначний вплив. На їхню думку, результати навчання фахівців-практиків кримінального судочинства й лікарів, наприклад, часто оцінювалися самими ж *постачальниками* освітніх послуг, а не *незалежною стороною*.

Постраждалим від насильства жінкам і тим, хто перебуває в зоні ризику, необхідно забезпечити доступ до захисту й основних служб. В Україні організовано такі заходи щодо захисту: телефонна гаряча лінія для жінок, п'ять притулків недержавних (неурядових) організацій, 22 центри з надання соціальної та психологічної допомоги й дев'ять центрів із надання психологічної та юридичної допомоги. Центром «Ла Страда-Україна» було організовано національну гарячу лінію для постраждалих від домашнього насильства, торгівлі людьми або дискримінації за ознакою статі. Проте можливості недержавних (неурядових) організацій обмежені. Експерти, з якими

27 Див. веб-сайт кампанії «Повага» за посиланням <http://povaha.org.ua/>.

28 Корюкалов М. Гендерна політика та інституційні механізми її реалізації в Україні: національний огляд виконання Україною Пекінської декларації та Платформи дій і заключних документів Двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН. 2014. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/gender_policy_eng_WEB.pdf.

проходили обговорення в рамках цього дослідження, зауважили, що таких інструментів недостатньо, щоб задовольнити всі потреби, які було виявлено. У системі є прогалини, наприклад, у виявленні постраждалих та контакту з ними, а також відчувається брак кваліфікованої допомоги, зокрема надто мало притулків для тимчасового перебування й центрів психосоціальної допомоги постраждалим. Експерти також виявили труднощі в ранньому виявленні кризових сімей, невідповідні заходи корекції, які застосовуються до кривдників, і брак злагодженої роботи між органами, відповідальними за запобігання та протидію насильству над жінками.

2.5: Наслідки збройного конфлікту, яких зазнають жінки

У 2014 році в Донецькій і Луганській областях, які розташовані на Сході України, розпочалися збройні бойові дії між Збройними силами України й по-сепаратистському налаштованими групами та збройними формуваннями. Управління Верховного комісара ООН із прав людини (ОНСНР, або УВКПЛ) регулярно повідомляє про ситуацію з правами людини в цих регіонах. В останній доповіді за травень 2018 року мовиться: «За весь період конфлікту, з 14 квітня 2014 року до 15 травня 2018 року, загинуло щонайменше 2 725 цивільних осіб: 1 568 чоловіків, 961 жінка, 93 хлопчики, 47 дівчаток і 56 дорослих невідомої статі. Окрім цього 298 цивільних осіб, в тому числі 80 дітей, загинуло під час авіакатастрофи рейсу МН17 17 липня 2014 року, що в підсумку збільшує кількість загиблих цивільних осіб до 3 023. За оцінками УВКПЛ загальна кількість цивільних осіб, які зазнали поранень у зв'язку зі збройним конфліктом, становить від 7 до 9 тисяч».²⁹

Уряд ухвалив Національний план дій (НПД) із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», закликаючи до координації в питаннях із запобігання насильству над жінками та реабілітації постраждалих. На сьогодні реалізація цього плану відбувається повільно через те, що немає чіткості щодо деяких дій та відповідальних установ. Окрім того, на його виконання передбачено обмежений бюджет. У 2018 році його було переглянуто.

У доповіді за 2017 рік Комітет із ліквідації дискримінації серед жінок (Комітет CEDAW) зауважив, що конфлікт на Сході України зумовив підвищення ризику насильства над жінками, оскільки соціальна структура стикнулася із серйозними труднощами, людей було переміщено, а економічний стан погіршився. Послуги постраждалим від насильства жінкам не відповідали потребам, а система професійної підтримки не працювала належним чином. У фахівців державних медичних і соціальних установ часто не було спеціальних знань і вмінь, необхідних, щоб допомогти постраждалим: «Поширення безкарності за порушення прав людини та правопорушення, вчинені в умовах кризи, впливають... здебільшого на жінок і дівчат, які перебувають у несприятливих умовах, як-от внутрішньо переміщені жінки, жінки в сільській місцевості, жінки похилого віку, жінки з інвалідністю, жінки ромської етнічної меншини, лесбійки, бісексуальні та трансгендерні жінки, а також жінки з інших меншин. Комітет стурбований тим, що на тлі тотальної корупції ця ситуація сприяла зростанню рівня насильства за ознакою статі та зміцненню традиційних і патріархальних поглядів, які не дають жінкам і дівчатам повністю користуватися своїми правами».³⁰

²⁹ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні, 16 лютого – 15 травня 2018 року. Управління Верховного комісара ООН з прав людини. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraineFev-May2018_EN.pdf.

³⁰ Заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді.

Управління Верховного комісара ООН із прав людини (OHCHR) також зазначало, що конфлікт мав особливо негативний вплив на забезпечення послугами постраждалих від насильства жінок, що перебувають на території, яку контролюють збройні формування, і таким чином вона лишається поза державним контролем. Такі формування стають на заваді гуманітарній допомозі для цивільних, особливо це стосується захисту і психологічно-соціальної підтримки: «З огляду на низку прогалин у законодавстві та відсутність можливості, правоохоронні органи часто реєструють акти сексуального насильства як інші злочини, наприклад, тілесні ушкодження. Адвокатам, співробітникам правоохоронних органів, прокурорам та суддям бракує знань про те, як документувати, розслідувати та розглядати випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, у тому числі в контексті вірогідного катування та жорстокого поводження. Як наслідок, постраждалі від сексуального насильства часто стикаються з бездіяльністю з боку державних органів або озброєних груп, під контролем яких перебувають відповідні території».³¹

Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) зазначив у доповіді, що адміністративні дані щодо насильства над жінками, які постраждали від конфлікту, — це лише «верхівка айсберга»: «незначна частина постраждалих звертається по допомогу — як унаслідок дії соціально-культурних бар'єрів, так і через прогалини законодавчого та інституційного забезпечення [альтернативний переклад джерела: так і через неефективне законодавство й занадто інституціоноване середовище]».³²

Дослідження щодо стрілецької зброї та легкого озброєння в Південно-Східній і Східній Європі, яке проводилося в рамках програми ООН зі сталого розвитку, виявило також підвищення ризиків для жінок через збільшення кількості вогнепальної зброї серед цивільного населення: «...наявність вогнепальної зброї у випадках домашнього насильства завдає шкоди жінкам набагато частіше, ніж чоловікам. Феміцид із боку інтимного партнера одна з найчастіших причин вбивств серед жінок чітко вказує на гендерну особливість домашнього насильства. Неправомірне використання вогнепальної зброї в домашніх умовах має поширений характер і збільшує ризик летальних наслідків».³³

На сьогодні немає даних про точну кількість вогнепальної зброї в Україні, а за даними короткого інформаційного документу, створеного за результатами проведеного в 2017 році дослідження про стрілецьку зброю, в Україні з 2014 року знаходиться в обігу значна кількість незаконної зброї.³⁴

У базі міжнародної статистики вбивств Управління ООН з наркотиків і злочинності немає оновленої інформації про жінок-жертв навмисних вбивств. Однак, якщо брати до уваги дані дослідження про стрілецьку зброю за 2012 рік, що стосуються збройного насильства і феміциду, Україна посідає місце у категорії з високим рівнем феміциду на тлі загальних світових показників.³⁵

31 Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, в Україні: 14 березня 2014 р. – 31 січня 2017 р. Управління Верховного комісара ООН з прав людини. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportCRSV_EN.pdf.

32 Гендерно обумовлене насильство в регіонах України, які постраждали від конфлікту.

33 Бозанік Д. *Гендерна проблематика та стрілецька зброя і легкі озброєння в Південно-Східній Європі: основні перестороги й відповідні заходи*. Белград: Інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи для контролю за стрілецькою зброєю і легкими озброєннями (SEESAC), 2016. Режим доступу станом на 28 квітня 2019 року: http://www.seesac.org/f/docs/Armed-Violence/Gender_and_SALW_publication_eng-web.pdf.

34 Дослідження незаконних потоків зброї: Україна, 2017. <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/T-Briefing-Papers/SAS-BP3-Ukraine.pdf>

35 Дослідні нотатки за результатами дослідження про стрілецьку зброю, №14. Лютий 2012 року. Режим доступу: <https://www.files.ethz.ch/isn/140363/SAS-Research-Note-14.pdf>.

35%

Більше третини жінок України віком від 18 до 74 років вважає, що їхні друзі погодилися б з тим, що «хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним».

19%

Майже п'ята частина жінок віком від 18 до 74 років вважає, що їхні друзі погодилися б з тим, що «дружина повинна займатися сексом зі своїм чоловіком, навіть якщо їй не хочеться цього».

26%

Більше чверті жінок віком від 18 до 74 років погоджується, що домашнє насильство — це особиста справа й має вирішуватись у межах сім'ї.

64%

Майже дві третини жінок віком від 18 до 74 років вважають, що загалом насильство над жінками з боку партнерів, знайомих чи незнайомих дуже або досить поширене.

3. Погляди на гендерні ролі та насильство над жінками

У дослідженні йдеться про те, що норми та погляди в Україні щодо ролі жінок повільно змінюються, хоча ідеї жіночої підвладності і їхньої слухняності в подружжі все ще побутують у суспільстві.

Жінки, які брали участь у якісному дослідженні, обговорювали очікування від жінок у питаннях виховання дітей, догляду за своїм домом і чоловіком. Вони розповідали, що суспільство очікує від жінок ставити свою сім'ю на перше місце і засуджує тих жінок, які мають вільний для дозвілля час. Учасниці також стверджували, що в суспільстві від жінок очікують, що вони мають турбуватися про свій зовнішній вигляд: користуватися декоративною косметикою, носити гарний одяг і займатися спортом. Також зауважувалося, що надмірна вага, на думку українського суспільства, є неприпустима.

«[Українські] жінки все ще намагаються відповідати старому середньовічному образу жінки, яка мала бути добре доглянутою і мати гарний вигляд. Потішити око, можливо, вважається одним з основних завдань жінки».

Параметри групи: жінки віком від 36 до 55 років, з міст, українки, постраждалі від конфлікту, внутрішньо переміщені особи

Окрім цього, жінки з фокус-груп висловили сподівання, що ситуація почала змінюватися на краще, оскільки вони отримали більше можливостей працювати поза своїм домом, робити кар'єру в різних сферах, наприклад у політиці. Хоча було зауважено, що в жінок усе ще менше шансів обіймати керівні посади, якщо порівнювати з чоловіками, і жіноча праця оплачується менше, ніж чоловіча.

Жінки-учасниці якісного дослідження також обговорили тиск, з якими стикаються чоловіки, особливо про очікування в суспільстві, а саме, що чоловік має фінансово забезпечувати свою сім'ю. Учасниці пояснили, що якщо в чоловіків не буде достатніх можливостей в Україні, то їм, чоловікам, доведеться шукати роботу за кордоном (6% жінок-учасниць цього опитування, які на той момент мали взаємини з чоловіком, відповіли, що їхній партнер працює за кордоном). Жінки з деяких регіонів вважали це вкрай поширеним явищем.

Як показують кількісні дані, хоча в більшості жінок в Україні менш традиційні погляди щодо ролі жінок у суспільстві, є й ті, хто вважає, що їхні друзі погодилися б із тим, що жінки мають коритися чоловікам. Наприклад, 35% жінок погоджуються, що їхні друзі вважають, що хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним, а 22% жінок вважають, що їхні друзі не погодилися б із тим, що в дружини має бути право обирати собі друзів, навіть якщо вони не подобаються її чоловікові.

Рисунок 3.1: Сприйняття соціальних норм і прийнятної поведінки

У людей різне уявлення про сім'ю й про те, як заведено поводитись чоловікам і жінкам удома. Будь ласка, скажіть, чи Ваші друзі будуть в цілому згодні чи не згодні з наступними твердженнями.

Майже одна з п'яти (19%) жінок вважає, що її друзі погодилися б із тим, що дружина повинна займатися сексом зі своїм чоловіком, навіть якщо їй не хочеться цього.

Жінки, які належать до певних груп, більш імовірно будуть вважати, що дружина повинна займатися сексом зі своїм чоловіком, навіть якщо їй не хочеться цього. До цих груп належать жінки віком понад 60 років, ті, у кого максимальний рівень освіти — середній, ті, у кого найпростіша професія, а також ті, кому дуже важко прожити на свій поточний дохід. І навпаки, наведені далі групи менш імовірно будуть підтримувати такі погляди. Серед них: жінки віком від 18 до 29 років, жінки без дітей, що займаються домашнім господарством, і жінки, які здобули вищу освіту (від молодшого спеціаліста й далі). Є також і відмінності за територіальною ознакою. Жінки, які проживають у Західній Україні, якщо порівняти із середнім показником, більш імовірно вважають, що їхні друзі погодилися б з тим, що хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним (44% проти 35% загалом по країні). Хоча жінки, які проживають у Східній Україні, порівнюючи із середнім показником, менш імовірно поділяють погляди про послух у подружжі, однак вони більш імовірно вважають, що для чоловіка важливо показувати дружині, хто головний, особливо якщо порівняти з жінками з центрального регіону (57% проти 42% для центрального регіону).

Респонденток запитали, чи може бути виправданим у певних ситуаціях статевий акт без згоди, наприклад: у шлюбі або між партнерами; якщо жінка або чоловік вживали алкоголь; якщо жінка в провокаційному одязі. Щонайменше сім жінок із десяти не погоджуються, що статевий акт виправданий у будь-якій із цих ситуацій, причому мінімум половина з них *повністю* не погоджується з цією думкою. Проте вагома меншість жінок погодилася, що секс без згоди допустимий в окремих ситуаціях. Приблизно кожна п'ята жінка (19%) вважає, що це виправдано в шлюбі або між партнерами, які живуть разом (для жінок старших ніж 60 років цей показник зростає до 25%), кожна шоста жінка — якщо жінка за власним бажанням іде з кимось додому (16%); те ж, якщо чітко не каже «ні» чи не чинить фізичного опору (16%); або якщо перед тим відбувся флірт (15%). Кожна восьма респондентка (13%) поділяє таку думку, якщо жінка в провокаційному одязі (цей показник зростає до 19% для жінок віком понад 60 років).

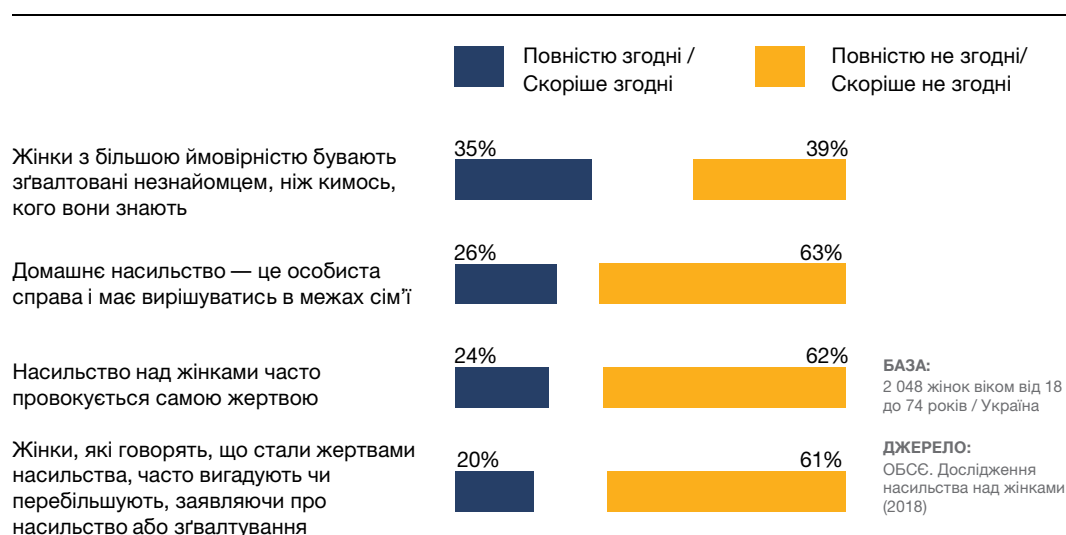
3. Погляди на гендерні ролі та насильство над жінками

Жінки молодшого віку (віком від 18 до 29 років) менш імовірно погодяться з таким твердженням у більшості, але не в усіх, ситуацій (у шлюбі або між партнерами або якщо перед тим відбувся флірт — це ті дві ситуації, коли їхні погляди перебувають у межах загальних середніх показників). Жінки з Центральної України більш імовірно погодяться з тим, що такий статевий акт може бути виправданим у більшості ситуацій. Водночас жінки зі Східної й Західної України та Києва менш імовірно погодяться щодо деяких ситуацій. Треба додати, що більшість із жінок кожної групи вважає, що секс без згоди неприпустимий у будь-якій із ситуацій, запропонованих в опитуванні.

Як видно з рисунка 3.2, майже кожна четверта респондентка вважає, що насильство над жінками часто провокується самими жертвами (24%) і майже стільки ж стверджує: жінки, які говорять, що стали жертвами насильства, часто вигадують чи перебільшують, заявляючи про насильство або зґвалтування (20%). До порівняння: за даними Європейської Комісії в Спеціальному Євробарометрі 449 про гендерно-зумовлене насильство в середньому 15% жінок у ЄС вважають, що насильство часто провокується жертвою (від 6% у Нідерландах до 58% у Латвії), водночас 19% жінок у ЄС вважають, що жінки перебільшують, заявляючи про насильство або зґвалтування (від 7% у Швеції до 43% на Мальті).³⁶

Рисунок 3.2: Основоположні погляди на насильство над жінками

Скажіть мені, наскільки Ви згодні чи не згодні з наступними твердженнями?

В Україні є кілька демографічних відмінностей у цих поглядах. Жінки віком від 18 до 29 менш імовірно погодяться з обома твердженнями, водночас жінки на пенсії і ті, кому дуже важко прожити на свій поточний дохід, більш імовірно погодяться з ними. Жінки, які живуть у Східній Україні, вважають більш імовірним, що жінки, які говорять, що стали жертвами насильства, часто вигадують чи перебільшують, заявляючи про насильство або зґвалтування (37%). Жінки з Києва вважають менш імовірним, що часто насильство провокується самими жертвами (13%).

Приблизно чверть жінок в Україні вважає, що домашнє насильство — це особиста справа й має вирішуватись у межах сім'ї (26%). Це вище за середній показник ЄС (14%)³⁷, але нижче за показник сусідньої Румунії (31%). У країнах ЄС показник згоди з таким твердженням варіюється від 2% у Швеції та до 31% у Румунії. Це свідчить про те, що жінки, які проживають у країнах, де триваліший час підвищується обізнаність із питаннями гендерної рівності, виявляють більше бажання говорити про насильство.

36 Спеціальний Євробарометр 449: гендерно-зумовлене насильство.

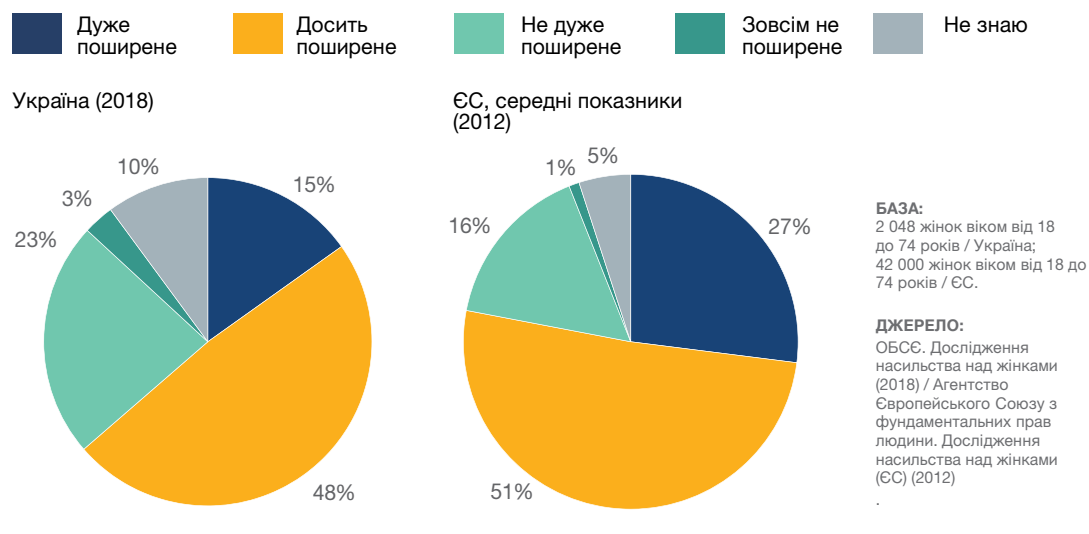
37 Там само

Таку саму картину демографічних розбіжностей можна побачити тут: жінки віком від 18 до 29 років (19%), ті, у кого вища освіта (починаючи з молодшого спеціаліста) (20%) і ті, хто живе комфортно на поточний дохід (16%) менш імовірно погодяться, що розв'язання проблеми насильства з боку партнера — це особиста справа кожного.

З іншого боку, жінки віком понад 60 років (31%), ті, у кого максимальний рівень освіти — середній, (30%) і ті, кому дуже важко прожити на свій поточний дохід (37%) більш імовірно погодяться, що насильство з боку інтимного партнера - це особиста справа кожного. Спостерігаються такі самі регіональні відмінності показника згоди, як і раніше: 36% жінок, які проживають у Східній Україні, та 30% жінок, які проживають у Західній Україні, проти лише 8% жінок у Києві.

Рисунок 3.3: Сприйняття поширеності насильства над жінками

Наскільки поширене насильство над жінками з боку партнерів, знайомих чи незнайомих в Україні?

Більшість жінок вважає, що насильство над жінками — це поширене явище в Україні (64%) (рисунок 3.3). Цей показник нижчий, ніж відповідний середній показник у ЄС, який становить 78% (від 54% до 93%), але подібний до показника Польщі (61%).³⁸ Жінки, які живуть у Східній Україні (73%), якщо порівняти із середнім показником, більш імовірно скажуть, що насильство над жінками (VAW) — це поширене явище; водночас ті, хто проживає в Західній Україні (51%), якщо порівняти із середнім показником, менш імовірно поділятимуть таку думку.

38 Насильство над жінками: дослідження в ЄС.

Жінки, які брали участь у якісному дослідженні, вважали, що всі форми насильства над жінками — це звичне явище в Україні, зокрема фізична, сексуальна, психологічна й економічна форми насильства. Вони також стверджували, що психологічне й економічне насильство — звичне явище у взаєминах. Учасниці розповідали, що психологічне насильство, зокрема сильно контрольована поведінка, погрози або усні образи, настільки звичне явище, що жінки, які зазнали його, не сприймалися іншими як постраждалі й ніхто не вважав його чимось неприйнятним.

«По-перше, психологічне [насильство] вважається цілком нормальним явищем, і ніхто [на нього] не зважає...

По друге, я не думаю, що тут [у нашій країні] є така людина, яка б не стикнулася з ним».

Параметри групи: жінки віком 56 років і старші, міське населення, українки

На думку жінок, які брали участь в якісному дослідженні, під економічним насильством мається на увазі ситуація, коли чоловік контролює, як його партнерка витрачає гроші, або примушує її записувати все, на що вона їх витратила.

**Кожна четверта жінка
погодилася б із думкою, що
насильство над жінками
часто провокується самою
постраждалою**

26%

Більше чверті жінок віком від 18 до 74 років, які мали або мають партнера, кажуть, що зазнали фізичного й/або сексуального насильства з боку інтимного партнера з того часу, як їм виповнилося 15 років.

65%

Психологічного насильства з боку партнера завдалося майже двом третинам жінок, які мають або коли-небудь мали партнера.

49%

Майже половина жінок стверджують, що вони зазнавали сексуального домагання з 15 років.

24%

Майже кожна четверта жінка віком від 18 до 74 років, яка має або мала партнера, каже, що з того часу, як їй виповнилося 15 років, вона зазнала фізичного й/або сексуального насильства з боку іншої, ніж партнер, особи.

4. Насильство над жінками в Україні

4.1: Фізичне й сексуальне насильство, заподіяне інтимним партнером

Учасниці якісного дослідження вважають, що до форм насильства, яких зазнають жінки у взаєминах, належать психологічне, фізичне й сексуальне насильство.

Дослідження показало, що майже дві третини (66%) жінок, у яких є або був партнер, пережили якусь із форм скоєного ним насильства. Для більшості це було психологічне насильство (до порівняння: 65% жінок в Україні проти 43% жінок у ЄС (усереднено) і 37% жінок у сусідній Польщі). Майже кожна четверта жінка зауважила, що зазнала фізичного насильства³⁹ (23%), й одна жінка з чотирнадцяти - сексуального насильства⁴⁰ (7%). Ці показники подібні до показників ЄС, де в середньому 20% жінок, за їхніми словами, мають досвід пережитого фізичного насильства (від 11% в Австрії до 31% в Латвії) і 7% жінок — досвід сексуального насильства (від 3% у Хорватії до 11% у Данії).

В Україні ті жінки, які стверджують, що їм дуже важко прожити на їхній поточний дохід (41%), з більшою імовірністю, якщо порівнювати із середнім показником (26%), кажуть, що вони зазнали фізичного й/або сексуального насильства з боку інтимного партнера (до порівняння: показник жінок, які живуть комфортно на свій дохід, становить 18%). Така картина спостерігається і в жінок із центрального регіону (31%), водночас ті, хто проживає в західному регіоні, вказують на нижчі рівні такого насильства (19%).

Відмінності рівнів поширеності насильства з боку інтимного партнера у розрізі країн

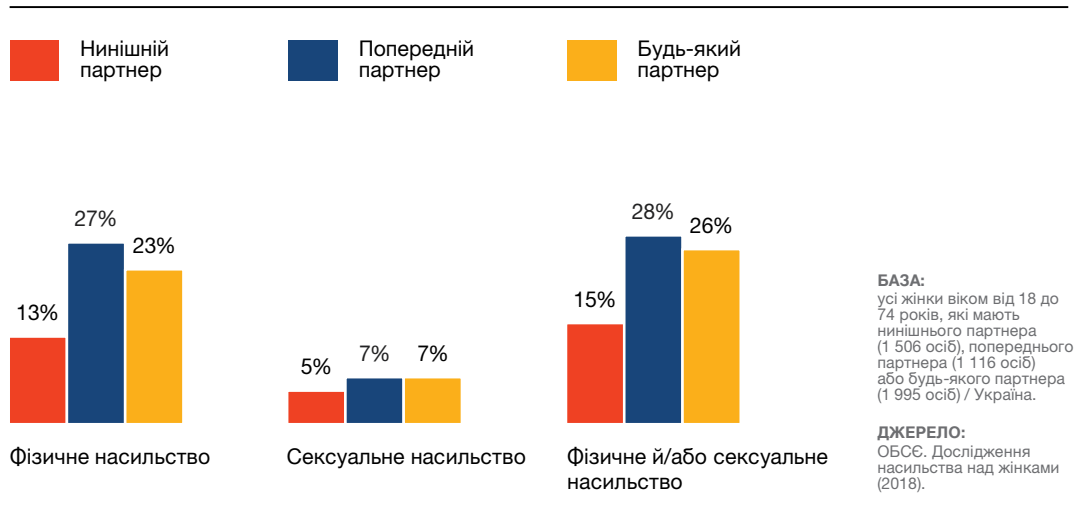
Важливо зауважити, що країни з тривалішим досвідом проведення політики гендерної рівності та інформаційно-просвітницьких кампаній (нордичні країни й Західна Європа) також мають вищі показники рівня поширеності насильства над жінками.

Наприклад, за даними дослідження Агентства Європейського Союзу з фундаментальних прав людини (FRA), яке проводилося в ЄС, жінки трьох країн, а саме: Данії (52%), Фінляндії (47%) і Швеції (36%) — імовірно стверджували, що вони зазнали фізичного й/або сексуального насильства з боку партнера або іншої, ніж партнер, особи у віці 15 років і старшому. Найнижчі показники у Хорватії (21%), Австрії (20%) і Польщі (19%).

39 Щоб дізнатися про фізичне насильство, респондентам поставили наступні запитання: чи хтось/нинішній партнер/ попередній партнер 1) штовхали Вас чи трясали Вами? 2) давали Вам ляпаса? 3) кидалися у Вас чимось твердим? 4) хапали Вас чи тягнули за волосся? 5) били Вас кулаком, твердим предметом чи ногами? 6) наносили Вам опіки? 7) намагалися перекрити Вам повітря або душити Вас, здавлюючи горло? 8) наносили Вам різані або колоті рани чи стріляли у Вас? 9) били Вас об щось головою? У цій доповіді, поширеність фізичного насильства оцінюється, ґрунтуючись на відповідях респонденток, які зазнали принаймні раз хоча б однієї з цих форм насильства. Показники рівня поширеності фізичного насильства надано щодо нинішніх партнерів, попередніх партнерів, інтимних партнерів (чи то нинішніх, чи то попередніх), а також інших, ніж партнер, осіб. Розглядаються наступні періоди: насильство з боку іншої, ніж партнер, особи — проміжок часу від 15 років і потім та за 12 місяців, які передують дослідженню; насильства з боку партнера — час, протягом якого тривають/тривали взаємини, та за 12 місяців, які передують дослідженню.

40 Щоб дізнатися про сексуальне насильство, респонденткам поставили наступні запитання: 1) «Як часто з того часу, як Вам виповнилося 15 років або за останні 12 місяців Вас змушували до статевого акту, притиснувши Вас або якимось чином завдаючи Вам болю?» 2) «Крім цього, як часто Вас намагалися змусити до статевого акту, притиснувши Вас або якимось чином завдаючи Вам болю?» 3) «Крім цього, як часто Вас змушували взяти участь у чомусь, що пов'язане з сексом, проти Вашої волі або в ситуації, коли Ви не мали змоги відмовитися?» 4) «Ви погоджувалися на якісь сексуальні дії, під страхом того, що може статись, якщо Ви відмовитесь?». Поширеність сексуального насильства оцінюється, ґрунтуючись на відповідях респонденток, які зазнали принаймні раз хоча б однієї з цих форм насильства. Показники рівня поширеності сексуального насильства надано щодо нинішніх партнерів, попередніх партнерів, інтимних партнерів (чи то нинішніх, чи то попередніх), а також інших, ніж партнер, осіб. Періоди, які розглядалися, зазначено вище.

Рисунок 4.1: Поширеність фізичного й/або сексуального насильства з боку інтимного партнера

Здебільшого жінки, які зазнали фізичного насильства з боку свого нинішнього або попереднього партнера, зазначили, що їх штовхали або трясли ними (найвищий показник) чи їм давали ляпаса (наступний за рівнем показник) (таблиця 4.1). Ці форми фізичного насильства з боку інтимного партнера також найпоширеніші і в країнах ЄС.

Більше чверті всіх жінок, які мають або коли-небудь мали інтимного партнера, стверджують, що вони пережили фізичне й/або сексуальне насильство, вчинене їхнім партнером

Таблиця 4.1: Форми фізичного насильства з боку інтимного партнера

Як часто Ваш нинішній або попередній партнер застосовував до Вас будь-які з наступних дій?

	Нинішній партнер, % інцидентів, які коли-небудь траплялися	Попередній партнер, % інцидентів, які коли-небудь траплялися
Штовхав Вас або тіпав Вами?	11	21
Давав Вам ляпаса?	5	15
Кидав у Вас чимось твердим?	4	7
Хапав або тягав Вас за волосся?	3	9
Бив Вас кулаком, твердим предметом чи ногами?	3	9
Бив Вас об щось головою?	1	4
Намагався перекрити Вам повітря або душити Вас, здавлюючи горло?	1	3
Наносив Вам різані або колоті рани чи стріляв у Вас?	0,4	1
Наносив Вам опіки?	0,4	1

БАЗА: усі жінки віком від 18 до 74 років, які мають нинішнього партнера (1 506 осіб) або попереднього партнера (1 116) / Україна.
ДЖЕРЕЛО: ОБСЄ. Дослідження насильства над жінками (2018).

Сексуальне насильство, яке пережили жінки (5% — з боку нинішнього партнера і 7% — з боку попереднього партнера), також було вказано в кількох формах (таблиця 4.2).

Таблиця 4.2: Форми фізичного насильства з боку інтимного партнера

Як часто з Вами траплялося наступне? Ваш нинішній/попередній партнер...

	Нинішній партнер, % інцидентів, які коли-небудь траплялися	Попередній партнер, % інцидентів, які коли-небудь траплялися
Змушував Вас до статевого акту, притиснувши Вас або якимось чином завдаючи Вам болю.	2	4
Крім цього, намагався змусити Вас до статевого акту, притиснувши Вас або якимось чином завдаючи Вам болю.	2	4
Ви погоджувалися на якісь сексуальні дії, під страхом того, що може статись, якщо Ви відмовитися.	2	3
Крім цього, змушував Вас взяти участь у чомусь, що пов'язане з сексом, проти Вашої волі або в ситуації, коли Ви не мали змоги відмовитися.	2	2

БАЗА: усі жінки віком від 18 до 74 років, які мають нинішнього партнера (1 506 осіб) або попереднього партнера (1 116) / Україна.
ДЖЕРЕЛО: ОБСЄ. Дослідження насильства над жінками (2018).

Моделі насильства, заподіяного інтимним партнером⁴¹

З отриманих даних можна зробити висновок, що насильство над жінками, які мають взаємини з інтимним партнером, має постійну основу. Воно трапляється швидше не в поодиноких випадках, а більше одного разу протягом певного періоду часу. Якщо говорити про жінок, у яких п'ять чи більше років тому стався перший випадок фізичного й/або сексуального насильства з боку їхнього нинішнього партнера, то у 22% таких жінок останній випадок стався протягом 12 місяців, що передують дослідженню, а в інших 11% — від одного до чотирьох років, що передують дослідженню. З трьома жінками з десяти, у яких перший випадок насильства з боку їхнього нинішнього партнера стався у межах від одного до п'яти років, що передують дослідженню, останній інцидент був протягом 12 місяців, що передують дослідженню.

Майже чотири п'яті частини (82%) постраждалих від насильства з боку нинішнього партнера (ідентично середньому показнику ЄС) і 75% постраждалих від насильства з боку попереднього партнера (до порівняння: показник у ЄС дорівнює 62%) на момент, як стався перший випадок насильства (або погроза вчинити його), проживали разом із кривдником. Майже три чверті нинішніх і попередніх інтимних партнерів (77% і 75% відповідно) були в стані алкогольного й/або наркотичного сп'яніння на момент скоєння найсерйознішого інциденту насильства.

Якщо говорити про жінок, які у взаєминах зі своїм партнером були вагітними й мають досвід пережитого насильства (або погрозу його вчинити) у таких взаєминах, то майже кожна п'ята жінка (19%) стверджує, що вона зазнала під час своєї вагітності фізичного або сексуального насильства з боку нинішнього партнера (подібно до середнього показника ЄС — 20%). Більше третини жінок (36%) стверджує те саме, якщо говорити про насильство з боку попереднього партнера (до порівняння: середній показник ЄС — 42%).

У дослідженні жінок, які зазнали фізичного або сексуального насильства, просили надати докладнішу інформацію про інцидент, який вони вважали найсерйознішим у своєму житті. Наступний аналіз проведено на основі інформації про цей найсерйозніший інцидент насильства. Модель насильства дуже подібна як у разі з нинішнім, так і в разі з попереднім партнером (таблиця 4.3). Найпоширеніша форма насильства серед найсерйозніших інцидентів, указаних жінками, виявлялася в тому, що їх штовхали або ними трясли (це зазначила приблизно третина респонденток) і в тому, що їм погрожували завдати фізичної шкоди (це зазначила чверть жінок щодо своїх нинішніх партнерів і третина жінок щодо своїх попередніх партнерів). У ЄС, окрім указаних вище форм, ляпаси — також найбільш імовірна форма найсерйознішого інциденту насильства (33% жінок, які зазнали його від свого нинішнього партнера, і 24% — від свого попереднього партнера). Для порівняння: те, що партнер бив її кулаком, твердим предметом чи ногами, стверджувала кожна п'ята жінка (20%) в Україні, якщо говорити про свого попереднього партнера, і 7% жінок — якщо говорити про нинішнього партнера.

41 Показники рівнів/поширеності фізичного і сексуального насильства, описані вище, не містять інформацію про погрози такого насильства, водночас інші запитання про те, коли таке насильство сталося і деталі найсерйознішого інциденту, містять інформацію про погрози насильства.

Таблиця 4.3: Найсерйозніший інцидент насильства, заподіяного інтимним партнером

Поговоримо про найсерйозніший інцидент, у якому брав участь Ваш нинішній/попередній партнер. Що з переліченого на цій картці трапилося тоді? Під «найсерйознішим» ми маємо на увазі інцидент, що заподіяв Вам найбільшої шкоди.

	Нинішній партнер, %	Попередній партнер, %
Штовхав Вас або тіпав Вами	38	36
Погрожував Вам нанесенням тілесних ушкоджень	23	33
Давав Вам ляпаса	15	23
Кидався у Вас чимось твердим	7	10
Бив Вас кулаком, твердим предметом чи ногами	7	20
Хапав Вас чи тягнув за волосся	6	13
Бив Вас об щось головою	5	5
Намагався змусити Вас до статевого акту, притиснувши Вас або якимось чином завдаючи Вам болю	5	6
Змушував Вас до статевого акту, притиснувши Вас або якимось чином завдаючи Вам болю	4	6
Ви погоджувалися на щось, що пов'язане з сексом, під страхом того, що може статись, якщо Ви відмовитесь	4	4
Змушував Вас взяти участь у чомусь, що пов'язане з сексом, проти Вашої волі або в ситуації, коли Ви не мали змоги відмовитися	3	4
Намагався перекрити Вам повітря або душити Вас, здавлюючи горло	2	4
Наносив Вам опіки	1	1
Погрожував Вам насильницькими діями сексуального характеру (наприклад, згвалтуванням, примусовою вагітністю тощо) таким чином, що Вас це дуже лякало	0,4	3
Наносив Вам різані або колоті рани чи стріляв у Вас	0	0,4

БАЗА: Сите жени во Северна Македонија на возраст од 18 до 74 години со сегашен партнер (1.520) или поранешен партнер (614)
 ИЗВОР: истражување спроведено од ОБСЕ за насилство врз жени (2018г.)

Фізичне й сексуальне насильство, заподіяне інтимним партнером, яке сталося протягом 12 місяців, які передують дослідженню

Загалом 8% жінок, які мають або мали партнера, стверджують, що протягом 12 місяців, які передують проведенню дослідження, вони зазнали фізичного й/або сексуального насильства з боку інтимного партнера. Форми насильства, яких зазнали жінки від своїх інтимних партнерів за 12 місяців, які передують дослідженню, подібні до тих, яких вони зазнали протягом свого життя: те, що їх штовхали або ними трясли, було зазначено найчастіше (5% щодо нинішніх партнерів і 3% щодо попередніх партнерів).

4.1.1: Психологічне насильство, заподіяне інтимним партнером

Якщо говорити про якісне дослідження, то психологічне насильство над жінками вважалось дуже поширеним явищем як у взаєминах, так і поза ними. Учасниці дослідження стверджували, що у взаєминах психологічне насильство виявлялося, зокрема, через надміру контрольовану поведінку (наприклад, коли жінці казали, з ким їй спілкуватися), а також поневолення або заборону їсти чи пити. Вони також казали, що партнери зазвичай погрожують своїм жінкам, зокрема зброєю.

Справді, результати дослідження свідчать, що майже дві третини жінок (65%), у яких був або є партнер, зазнали психологічного насильства з боку нинішнього або попереднього партнера. Такий рівень поширеності значно перевищує середній показник ЄС, який дорівнює 43%, і перевищує показник будь-якої країни-учасниці ЄС (найвищий показник, 60%, у Данії). Вказаний рівень також значно вищий за показник Румунії (39%).

Різні форми психологічного насильства, про які йшлося в дослідженні, можна згрупувати за чотирма наступними категоріями⁴².

Економічне насильство. До цієї категорії належать ситуації, коли хтось обмежений у своїх правах приймати рішення про сімейний бюджет, самостійно робити покупки або працювати поза домом.

Контрольована поведінка. До цієї категорії належать ситуації, коли партнер жінки намагається не давати їй бачитися зі своїми друзями, обмежує користування нею соціальними мережами, як-от "Фейсбук", "Твіттер" тощо, намагається обмежити її контакти з рідними чи родичами, наполягає на тому, щоб знати, де вона знаходиться, таким чином, що це виходить за межі звичайної цікавості, гнівається коли вона розмовляє з іншим чоловіком, підозрює її в невірності, забороняє їй користуватися засобами контрацепції чи іншим шляхом обмежує її рішення щодо планування сім'ї, не дає їй закінчити школу або почати новий навчальний курс, хоче вирішувати, які речі їй носити або очікує, що вона буде просити дозволу піти до лікаря.

Жорстоке поводження. До цієї категорії належать ситуації, коли партнер жінки забороняє їй узагалі виходити з дому, забороняє їй виходити з дому без супроводу родичів, відбирає ключі від машини чи замикає її, принижує чи ображає її в присутності інших людей або наодинці, навмисне лякає її (наприклад кричить або ламає речі), змушує її дивитись порнографічні матеріали проти її волі, погрожує завдати комусь болю чи вбити когось, про кого вона дбає (інших, ніж її дітей, осіб), погрожує їй нанесенням тілесних ушкоджень, погрожує їй насильницькими діями сексуального характеру (наприклад, зґвалтуванням, примусовою вагітністю тощо) і завдає їй болю чи погрожує завдати їй болю, коли відвідує, забирає чи повертає її дітей (стосується лише попередніх партнерів).

Використання дітей жінки з метою її шантажу або жорстоке поводження з її дітьми. До цієї категорії належать ситуації, коли партнер жінки погрожує їй забрати від неї її дітей, погрожує завдати або завдає їм болю, погрожував щодо опіки над її дітьми (стосується лише попередніх партнерів).

⁴² Форми психологічного насильства, які виділено курсивом, не вивчалися у дослідженні Агентства Європейського Союзу з фундаментальних прав людини (FRA).

Жінок, які мали партнера на час проведення дослідження, запитали, чи траплялися такі ситуації інколи, часто, повсякчас або ніколи. А жінок, які були у взаєминах зі своїм партнером раніше, запитали, чи хтось з їхніх попередніх партнерів коли-небудь коїв з ними будь-яку з наведених форм насильства.⁴³

Загалом 53% жінок, у яких був або є партнер, стали жертвами контрольованої поведінки, а 48% — жертвами жорстокого поводження. Більше ніж кожна п'ята жінка (21%) стверджує, що вона потерпала від економічного насильства, і 7% жінок, у яких був або є партнер і які мають дітей, зазначають, що їх шантажували, використовуючи їхніх дітей, або з їхніми дітьми жорстоко поводитись.

За даними рисунка 4.2, якщо розглядати більшість видів психологічного насильства, жінки ймовірно стверджують, що вони постраждали від поведінки попереднього партнера (у порівнянні з нинішнім партнером).

Рисунок 4.2: Рівень поширеності різних форм психологічного насильства з боку інтимного партнера

⁴³ У разі погроз фізичного або сексуального насильства жінок запитали, скільки разів їхній нинішній і/або попередній партнер здійснював це щодо них, а також як часто це траплялося протягом 12 місяців, що передують дослідженню.

Найпоширенішими трьома формами індивідуального психологічного насильства з тих, що стосуються нинішніх партнерів, є такі: приниження чи ображення жінки, коли вона наодинці з партнером (31% проти 11% у ЄС), наполягання на тому, щоб знати, де жінка перебуває, у такий спосіб, що це виходить за межі звичайної цікавості (30% проти 8% у ЄС), а також демонстрація жінці гніву, коли вона розмовляє з іншим чоловіком (27% проти 9% у ЄС). Вони також є найпоширенішими формами насильства, скоєними попередніми партнерами, поряд з тим, що партнери робили щось, щоб налякати жінку, підозрювали її у невірності і принижували або ображали її в присутності інших людей.

4.2: Переслідування

Кожна десята жінка (10%) стверджує, що вона зазнала переслідування⁴⁴ з того часу, як їй виповнилося 15 років. Це нижче, ніж середній показник у ЄС, який становить 18% (результати варіюються від 8% у Румунії до 33% у Швеції), але подібно до сусідньої Польщі (9%). Одна жінка з п'ятдесяти (2%) зазнала цього протягом 12 місяців, які передують дослідженню. За словами жінок, найпоширенішою формою переслідування, яке вони коли-небудь відчули на собі, було те, що хтось тинявся біля їхнього дому (4% проти середнього показника ЄС 8%). З іншого боку, 3% жінок заявляють про такі випадки: їм надсилали електронні листи, текстові повідомлення з образами або погрозами чи телефонували, озвучуючи подібний зміст; за ними навмисно слідували; або хтось навмисно шкодив чи псував їхнє майно.

Кривдник часто був невідомим їм (44%). Четверть жінок (25%) заявила, що винуватцем переслідування був попередній партнер, а 16% заявили, що це був хтось інший, кого вони знали, але не уточнювали, хто саме⁴⁵.

Три найсерйозніші випадки з десяти (30%) тривали кілька днів, а 46% — менше, ніж три місяці. Проте деякі випадки переслідування тривали довший час: у 22% випадків — більш ніж 2 роки (вище за середній показник ЄС — 10%) і в 11% випадків — більш ніж 5 років (подібно до середнього показника ЄС).

44 Запитання про переслідування, які використовувалися в опитуванні. Щоб дізнатися про переслідування, респонденток запитали: «З того часу як Вам виповнилося 15 років/протягом 12 місяців, які передують дослідженню, чи робила одна і та ж сама особа з Вами неодноразово одну чи більше з перерахованих нижче речей?» Варіанти відповідей: 1) Вам надсилали електронні листи, текстові повідомлення (SMS) чи миттєві повідомлення з образами або погрозами; 2) Вам надсилали листи чи листівки з образами або погрозами; 3) Вам телефонували з образами або погрозами або ж телефонували та мовчали в слухавку; 4) про Вас публікували образливі коментарі в інтернеті; 5) Вашими інтимними фотографіями або відеозаписами ділилися в інтернеті або за допомогою мобільного телефону; 6) біля Вашого дому, роботи або школи тинялися чи чекали на Вас без поважної на те причини; 7) за Вами навмисно слідували; 8) Вам навмисно шкодили чи псували Ваше майно. Поширеність переслідування оцінюється, ґрунтуючись на відповідях респонденток, які зазнали однієї або кількох з цих форм переслідування.

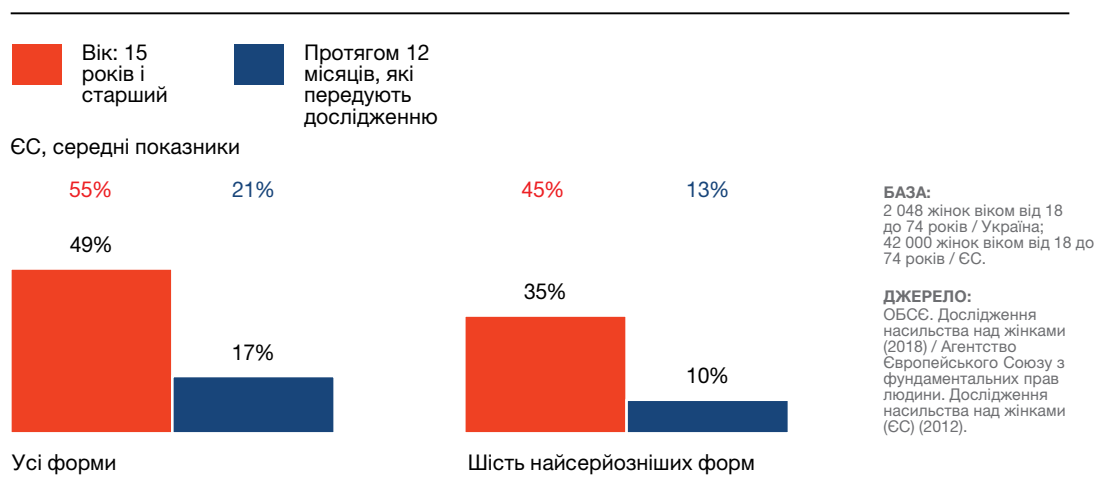
45 За винятком нинішнього партнера, попереднього партнера, начальника/керівника, колеги/співробітника, клієнта/замовника/пацієнта, учителя/тренера/інструктора, іншого учня(-ці)/однокурсника(-ці), лікаря/медпрацівника, родича / члена сім'ї (окрім партнера), родича / члена сім'ї партнера, когось, з ким жінка були на побаченні/когось, кого жінка щойно зустріла.

Найчастіше найсерйозніші випадки викликали в жінок почуття гніву й роздратованості (52% і 50%), а майже в трьох випадках із десяти (29%) — почуття страху. До психологічних наслідків, які мають тривалий характер, належать тривожність (34%) і почуття вразливості (24%). Після того, як стався найсерйозніший інцидент переслідування, майже три чверті респонденток поговорили про нього зі своїми друзями або родичами (72%; подібно до показника ЄС — 77%). У майже половині випадків жінки протистояли кривднику (49%; подібно до середнього показника в ЄС — 43%), а у 20% — погрожували кривднику покликати поліцію або звернутися до суду. В 11% найсерйозніших інцидентів жінки самі повідомили про це поліцію (до порівняння: у ЄС цей показник становить 26%, варіюючись від 8% у Греції до 40% в Австрії).

4.3: Сексуальне домагання

Як видно з таблиці 4.4, майже половина жінок (49%) стверджує, що після того, як їм виповнилося 15 років, вони зазнали хоча б однієї форми сексуального домагання⁴⁶, причому приблизно кожна шоста жінка (17%) — протягом 12 місяців, які передують дослідженню. Більше третини жінок (35%) зауважують, що вони пережили більш серйозної форми сексуального домагання, а 10% жінок указують на такі випадки протягом 12 місяців, які передують дослідженню.⁴⁷ Частка жінок у ЄС, які стверджують, що вони зазнали сексуального домагання, становить 55% (подібно до показника України) і варіюється від 24% у Болгарії до 81% у Швеції. Рівень поширеності в сусідніх Польщі й Румунії (32%) нижчий, ніж в Україні.

Рисунок 4.3: Рівень поширеності сексуального домагання

46 Запитання про сексуальне домагання, які використовувалися в опитуванні. Щоб дізнатися про сексуальне домагання, респонденток запитали: «Як часто з того часу, як Вам виповнилося 15 років/протягом останніх 12 місяців Ви стикалися з наступним?» Варіанти відповідей: 1) небажані дотики, обійми або поцілунки; 2) коментарі або жарти сексуального характеру, від яких Ви почувалися ображеною; 3) непристойні запрошення прийти на побачення; 4) нав'язливі запитання про Ваше приватне життя, від яких Ви почувалися ображеною; 5) нав'язливі коментарі про Вашу зовнішність, від яких Ви почувалися ображеною; 6) непристойні погляди та погляди скося, які лякали Вас; 7) картинки, фото чи подарунки сексуального характеру, які Вам надсилали чи показували, і від яких Ви почувалися ображеною; 8) хтось непристойно оголювався перед Вами; 9) хтось змушував Вас дивитись порнографічні матеріали проти Вашої волі; 10) небажані електронні листи або СМС-повідомлення відвертого сексуального характеру, від яких Ви почувалися ображеною; 11) непристойні образливі загравання в соціальних мережах, наприклад «Фейсбук», або в інтернет-чатах чи на форумах. Жінка могла вибрати наступні варіанти частоти щодо кожної форми сексуального домагання: ніколи, один раз, від двох до п'яти разів, шість разів і частіше. Поширеність сексуального домагання оцінюється, ґрунтуючись на відповідях респонденток, які зазнали однієї або кількох з цих форм переслідування хоча б раз. Шість форм сексуального домагання було відібрано за рівнем їх жорстокості. У доповіді щодо них застосовується термін «найжорстокіші форми» сексуального домагання.

47 До найсерйозніших форм сексуального домагання належать: «небажані дотики, обійми або поцілунки», «коментарі або жарти сексуального характеру, від яких Ви почувалися ображеною», «картинки, фото чи подарунки сексуального характеру, які Вам надсилали чи показували, і від яких Ви почувалися ображеною», «хтось непристойно оголювався перед вами», «хтось змушував вас дивитися або споглядати порнографічні матеріали проти вашої волі» і «небажані електронні листи або СМС-повідомлення відвертого сексуального характеру, від яких Ви почувалися ображеною». Поширеність найжорстокіших форм сексуального домагання оцінюється, ґрунтуючись на відповідях респонденток, які зазнали принаймні один раз хоча б однієї з цих форм насильства.

Найпоширенішими формами сексуального домагання, зазначеними жінками, були: непристойні погляди та погляди скоса, які їх лякали (24%), небажані дотики, обійми або поцілунки (23%) і коментарі сексуального характеру (20%) (таблиця 4.4). Непристойні погляди та погляди скоса — також найпоширеніша форма сексуального домагання в ЄС (30%), і майже на такому ж рівні зазначаються небажані дотики, обійми або поцілунки (29%).

Таблиця 4.4: Форми сексуального домагання

Іноді Ви можете стикатися з тим, що люди з Вами поводяться, як на Вашу думку, непринятно й образливо. Як часто з того часу, як Вам виповнилося 15 років, Ви стикалися з наступним?

	Ніколи, %	1 раз, %	2 – 5 разів, %	6 чи більше разів, %
Небажані дотики, обійми або поцілунки	70	6	10	8
Непристойні погляди та погляди скоса, які лякали Вас	68	7	11	6
Коментарі або жарти сексуального характеру, від яких Ви почувалися ображеною	74	6	8	6
Картинки, фото чи подарунки сексуального характеру, які Вам надсилали чи показували, і від яких Ви почувалися ображеною	94	2	1	1
Непристойні запрошення прийти на побачення	82	5	6	3
Нав'язливі запитання про Ваше приватне життя, від яких Ви почувалися ображеною	77	5	8	5
Нав'язливі коментарі про Вашу зовнішність, від яких Ви почувалися ображеною	80	6	6	4
Небажані електронні листи або СМС-повідомлення відвертого сексуального характеру, від яких Ви почувалися ображеною	91	2	1	1
Непристойні образливі загравання в соціальних мережах, наприклад «Фейсбук», або в інтернет-чатах чи на форумах	86	2	2	2
Хтось непристойно оголювався перед Вами	91	4	2	1
Хтось змушував Вас дивитись порнографічні матеріали проти Вашої волі?	97	1	0,2	0,1

БАЗА: 2 048 жінок віком від 18 до 74 років / Україна.
ДЖЕРЕЛО: ОБСЄ. Дослідження насильства над жінками (2018).

Майже половина жінок (49%), які у віці 15 років і старшому зазнали сексуальних домагань, говорять, що кривдник був їм не відомий (до порівняння: середній показник у ЄС — 68%). Варіант кривдників «друг/знайомий/сусід» вибирався 40% жінок, які пережили сексуальне домагання (до порівняння: 31% у ЄС).⁴⁸ Хтось, кого знають жінки, але їх немає серед інших категорій⁴⁹ указувався в ролі кривдника в 34% випадків (35% у ЄС), і 23% жінок стверджують, що кривдником була особа, пов'язана з місцем їхньої роботи (32% у ЄС).

Жінки, які брали участь у якісному дослідженні, вважали, що сексуальне домагання на робочому місці — це поширене явище в Україні. Одна жінка розповіла про випадок сексуального домагання під час співбесіди перед прийманням на роботу. З її слів, вона могла отримати роботу тільки в тому разі, якщо матиме сексуальні взаємини зі своїм роботодавцем. Вона відмовилася й не заявила про інцидент, тому що не вбачала в цьому потреби.

«Одного разу мені запропонували [роботу в обмін на сексуальні взаємини] на співбесіді перед прийманням на роботу. Я встала й пішла, я фиркнула та й усе... Було багато різних видів непристойних пропозицій, коли я шукала свою першу роботу після отримання диплома».

Постраждала від насильства, українка, внутрішньо переміщена особа

Здебільшого винуватцями сексуального домагання стають чоловіки, але це не завжди так. Чоловіки вказуються кривдниками 54% жінок, які стверджують, що вони зазнали сексуального домагання. Лише у 4% кривдниками зазначаються жінки, і 39% постраждалих обрали категорію, що і чоловік, і жінка брали участь у такому домаганні. Жінки, які робили це самі або з чоловіками, особливо часто зустрічаються у категоріях сім'ї, колег, учениць/одногрупниць, подруг, знайомих та сусідок.

У майже трьох з десяти (29%) найсерйозніших інцидентів сексуального домагання кривдників було кілька.

48 У дослідженні Агентства Європейського Союзу з фундаментальних прав людини (FRA) була категорія «друг/знайомий», а не «сусід».

49 Було надано наступні категорії: «нинішній партнер», «попередній партнер», «начальник/керівник», «колега/співробітник», «клієнт/замовник/пацієнт», «учитель/тренер/інструктор», «інший учень(-ця)/однокурсник(-ця)», «лікар/медпрацівник», «родич/член сім'ї (окрім партнера)», «родич/член сім'ї партнера», «хтось, з ким Ви були на побаченні/хтось, кого Ви щойно зустріли». Кожна з категорій займала меншу частку.

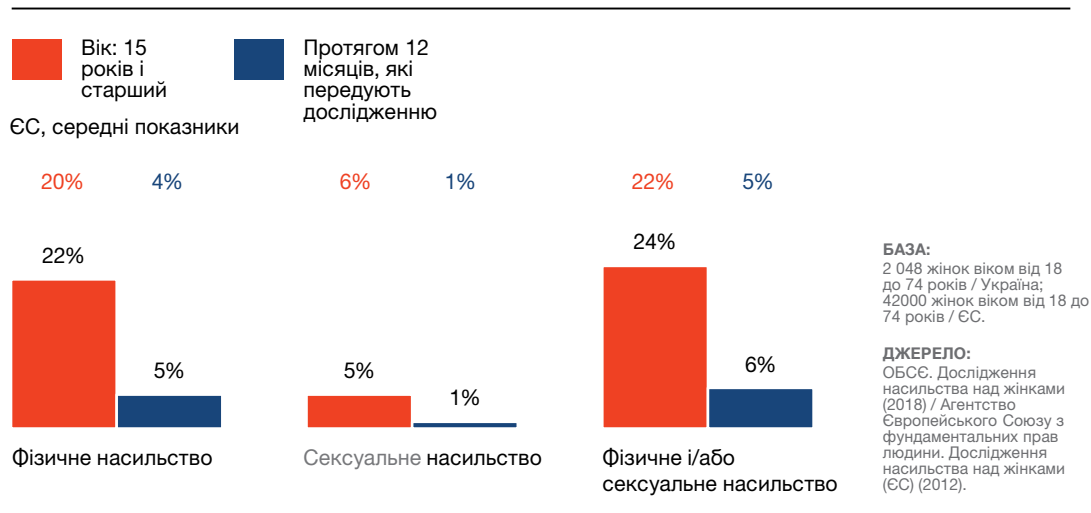
Майже половина жінок, починаючи з того часу як їм виповнилося 15 років, зазнали сексуального домагання

4.4: Фізичне й/або сексуальне насильство, заподіяне іншою, ніж партнер, особою

Одна жінка з п'яти (22%) стверджує, що з того часу, як їй виповнилося 15 років, вона зазнала фізичного насильства з боку іншої, ніж партнер, особи (5% за 12 місяців, що передують дослідженню), і 5% жінок — сексуального насильства (1% за 12 місяців, що передують дослідженню) (рисунок 4.4). Ці показники близькі до середніх показників у ЄС, де 20% жінок зазнали фізичного насильства з боку інших, ніж партнер, осіб (від 10% в Австрії, Греції, Польщі та Португалії до 36% у Данії), і 6% жінок — сексуального насильства з боку інших, ніж партнер, осіб (від 1% у Греції та Португалії до 12% у Швеції). Рівень поширеності фізичного і сексуального насильства, завданого іншою, ніж партнер, особою, в Україні вищий, ніж у сусідній Польщі (відповідно 10% і 2%).

Рисунок 4.4: Поширеність фізичного й/або сексуального насильства з боку іншої, ніж партнер, особи

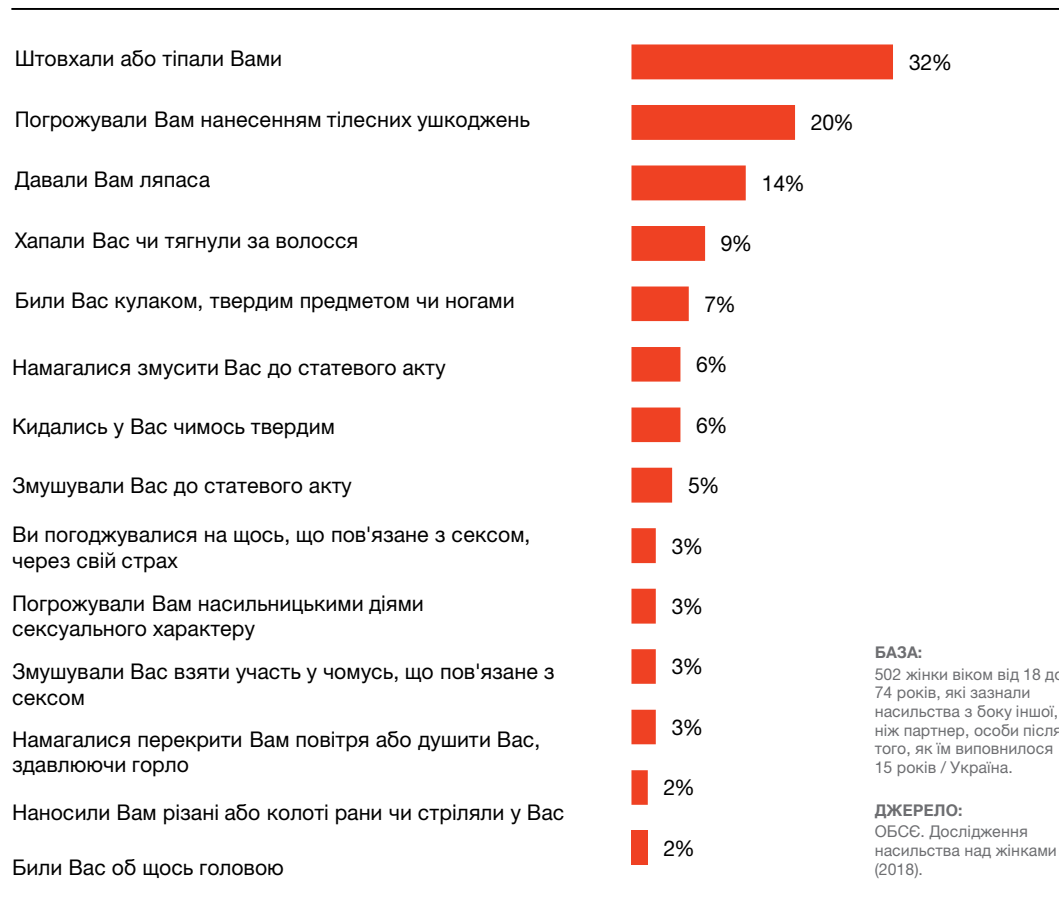
Як часто з Вами робили те, що наведено нижче, починаючи з часу, як Вам виповнилося 15 років і до сьогодні?

На те, що їх штовхали й ними трясли, вказали 16% жінок, з огляду на свій досвід пережитого насильства, заподіяного іншою, ніж партнер, особою, та свій вік, починаючи з 15 років (і 4% — за 12 місяців, що передують дослідженню). Це найбільш поширена форма такого насильства і в Україні, і в ЄС (13%).

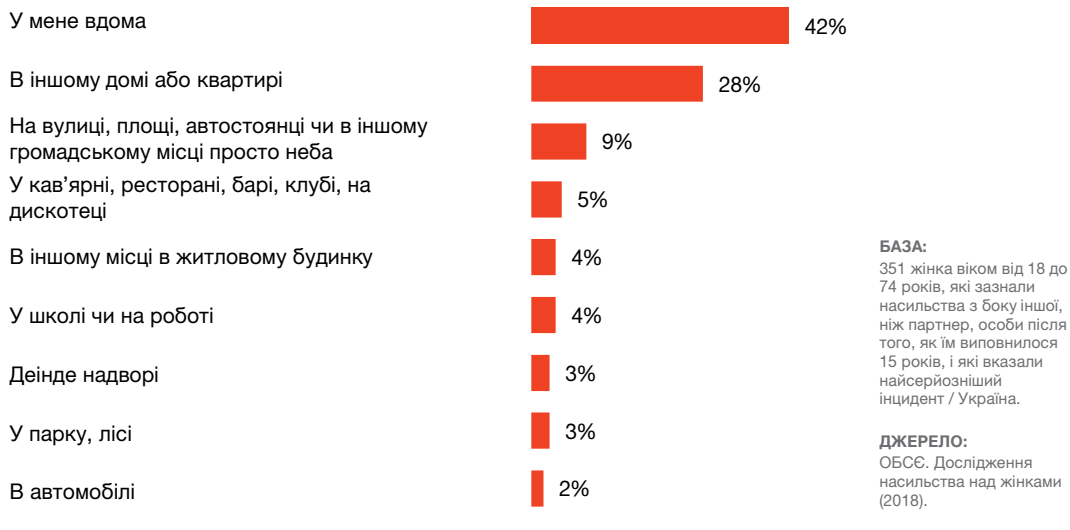
Серед найсерйозніших інцидентів (маються на увазі інциденти, що завдали жінці найбільшої шкоди, зокрема погрози фізичного або сексуального насильства) з боку інших, ніж партнер, осіб найчастіше трапляються випадки фізичного насильства (проти випадків сексуального насильства), що відповідає загальному рівню поширеності насильства (рисунок 4.5). Майже третина жінок вказала, що їх штовхали або ними трясли, як найсерйознішу форму насильства, будь-коли заподіяну іншою, ніж партнер, особою.

Рисунок 4.5: Поширеність фізичного й/або сексуального насильства з боку іншої, ніж партнер, особи

Більше ніж два найсерйозніші інциденти з п'яти (42%) сталися в жінки вдома. Це перевищує показник у ЄС (27%).

Рисунок 4.6: Місце, де стався найсерйозніший інцидент насильства, скоєний іншою, ніж партнер, особою

4.4.1: Кривдники

У той час, як думки розділилися щодо того, що найімовірніше гвалтівником жінок буде незнайомиць, аніж той, кого вони знають (35% тих, хто погодився, проти 39% тих, хто не погодився), дані дійсного дослідження свідчать про те, що в Україні значно більш імовірно, що це той, кого жінка знає. Більшість жінок, постраждалих від сексуального насильства з боку інших, ніж партнер, осіб, вказали, що кривдником була та особа, яку вони знали, наприклад друг/знайомий/сусід (21%), той, з ким вони були на побаченні/кого вони щойно зустріли (15%) або хтось інший, кого вони знали, але не вказали в інших категоріях (23%). Чверть жінок сказала, що кривдником був той, кого вони не знали (23%; подібно до середнього показника у ЄС).

Друзі, знайомі або сусіди (25%) чи ще хтось, кого знають жінки, але їх немає серед інших категорій у запитанні (24%), також належать до найчастіших винуватців заподіяного фізичного насильства. Однак чверть постраждалих від фізичного насильства зазначає, що кривдниками були їхні власні родичі (26%) і кожна десята жінка (9%) — родичі їхнього партнера. У ЄС родичів також найчастіше називають серед кривдників (31%). Майже кожна п'ята жінка, постраждала від фізичного насильства, завданого іншою, ніж партнер, особою, вказала, що кривдником був той, кого вони не знали (18%). Це нижче за середній показник у ЄС (31%).

За словами жінок, які зазнали насильства з боку іншої, ніж партнер, особи, чоловіки були винуватцями такого фізичного насильства у 70% випадків, з яких 46% стосується лише чоловіків, які діяли самостійно, а 25% — чоловіків, які діяли спільно з жінками. Жінок відмітили 47% респонденток (з яких 23% стосується жінок, які діяли самостійно). Решта учасниць опитування (7%) не знали статі кривдника або не бажали розкрити таку інформацію. Більше чотири п'ятих усіх постраждалих від сексуального насильства (83%) стверджують, що кривдником був чоловік, 1% - що жінка, а решта жінок не знали або не хотіли розповідати.

У трьох випадках найсерйозніших інцидентів з чотирьох (75%), кривдник діяв сам. Майже дві п'яті частини найсерйозніших інцидентів були скоєні кривдниками в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння (39%).

Жінки, які брали участь у якісному дослідженні, вважали, що винуватцями насильства, заподіяного іншою, ніж партнер, особою, найбільш імовірно будуть батьки (матір/батько) постраждалої, її однокласники й колеги, а також незнайомці.

Одна постраждала від насильства, заподіяного іншою, ніж партнер, особою, вказала, що зазнала фізичного насильства від своїх батьків (матері або батька), зокрема її вдарили важким предметом.

4.5: Досвід насильства, пережитого в дитинстві

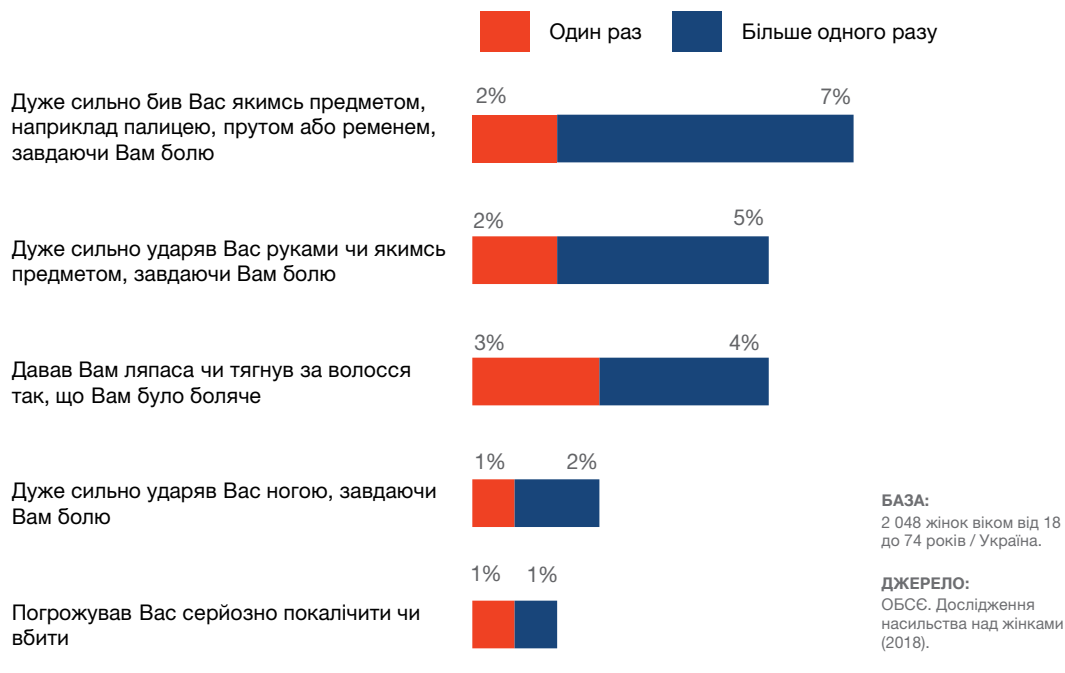
Кожна сьома жінка (14%) зауважила, що до того, як їй виповнилося 15 років, вона зазнала фізичного насильства⁵⁰ (форми якого вказано на рисунку 4.7), заподіяного дорослим. До порівняння: показник у ЄС — 27%.

Майже одна жінка з десяти вказала, що в дитинстві їй дуже сильно били палицею або прутом (9%), дуже сильно ударяли чимось (7%) або давали ляпаса чи тягнули за волосся так, що їй було боляче (7% проти усередненого показника у ЄС — 22%). Батьки (матір або батько) були основними винуватцями такого насильства, з невеликою перевагою в бік матерів.

Щодо більшості форм фізичного насильства, якого жінки зазнали в дитинстві, то більшість постраждалих зауважили, що такі випадки ставалися більш ніж один раз.

50 Насильство, пережите в дитинстві, — це насильство, якого зазнала особа у віці до 15 років. Запитання про фізичне насильство, заподіяне постраждалій до того, як їй виповнилося 15 років, які використовувалися в опитуванні звучали наступним чином: «До того як Вам виповнилося 15 років, як часто хто-небудь з дорослих — тобто хтось, кому було 18 років чи більше — робив з Вами щось із наступного?» Варіанти відповідей: 1) давав Вам ляпаса чи тягнув за волосся так, що Вам було боляче; 2) дуже сильно ударяв Вас руками чи якимсь предметом, завдаючи Вам болю; 3) дуже сильно ударяв Вас ногою, завдаючи Вам болю; 4) дуже сильно бив Вас якимсь предметом, наприклад палицею, прутом або ременем; 5) наносив Вам колоті чи різані рани. Запитання про сексуальне насильство, заподіяне постраждалій до того, як їй виповнилося 15 років, які використовувалися в опитуванні. Щоб дізнатися про цей вид насильства респонденток запитали: «До того як Вам виповнилося 15 років, як часто хто-небудь з дорослих — тобто хтось, кому було 18 років чи більше — робив з Вами щось із наступного?» Варіанти відповідей: 1) показував Вам свої геніталії; 2) змушував Вас позувати оголеною перед кимось або на фотоапарат, відеокамеру чи веб-камеру; 3) торкався Ваших геніталій або грудей, коли Ви не хотіли цього; 4) примушував Вас до статевого акту з ним. Запитання про психологічне насильство, заподіяне постраждалій до того, як їй виповнилося 15 років, які використовувалися в опитуванні. Щоб дізнатися про цей вид насильства респонденток запитали: «До того як Вам виповнилося 15 років, як часто хтось із дорослих членів Вашої сім'ї робив з Вами що-небудь з перерахованого?» Варіанти відповідей: 1) казали Вам, що не люблять Вас; 2) казали, що ніколи не хотіли, щоб Ви народилися; 3) погрожували відмовитися від Вас або вигнати з родинного дому. Також їх запитали: «До того як Вам виповнилося 15 років, як часто хто-небудь з дорослих — тобто хтось, кому було 18 років чи більше — погрожував Вас серйозно покалічити чи вбити?» Поширеність насильства, пережитого в дитинстві, оцінюється, ґрунтуючись на відповідях респонденток, які зазнали принаймні однієї з ситуацій, які описано вище. Це стосується фізичного, сексуального, психологічного насильства або однієї з цих трьох форм насильства.

Рисунок 4.7: Випадки насильства, які сталися у віці до 15 років

З огляду на результати дослідження, рівень психологічного насильства, пережитого в дитинстві, нижчий за рівень фізичного насильства (10%). Про випадки сексуального насильства⁵¹ в цьому віці вказали 3% жінок. Це нижче за середній показник поширеності сексуального насильства в ЄС (12% — від 1% у Румунії до 20% у Франції й Нідерландах). У Польщі цей показник становить 5%. Знову ж таки, у країнах, де жінки вважають, що домашнє насильство — це особиста справа кожного, і де є культура мовчання, зафіксована менша кількість жінок, які мають такий досвід, ніж у країнах із тривалішою традицією підвищення обізнаності щодо насильства над жінками.

51 Рівень поширеності насильства, пережитого в дитинстві, оцінюється, ґрунтуючись на відповідях респонденток, які зазнали принаймні однієї з наступних ситуацій у віці до 15 років: «хтось показував Вам свої геніталії, коли Ви не хотіли цього», «змушував Вас позувати оголеною перед кимось або на фотоапарат, відеокамеру чи веб-камеру, коли Ви не хотіли цього», «торкався Ваших геніталій або грудей, коли Ви не хотіли цього», «змушував Вас торкатися його геніталій або грудей, коли Ви не хотіли цього» або «примушував Вас до статевого акту з ним, коли Ви не хотіли цього».

Жінка, яка брала участь у якісному дослідженні, розказувала, що в дитинстві з нею стався випадок сексуального насильства, скоєний незнайомцем. Тоді вона нікому не розповіла про це, бо соромилася того, що сталося. Як наслідок, вона намагалася уникати незнайомих чоловіків усяк час, коли це було можливо, і мала підвищення почуття обережності в громадських місцях.

«Одного разу сталося так, що хлопець у трамваї намагався залізи в мої труси. Тоді я навчалася в початкових класах, тож було мені років десять. Мені було занадто соромно, щоб розповісти комусь. Я стала обережною в громадському транспорті, намагалася триматися якнайдалі від незнайомців».

Постраждала від насильства, українка

Жінки, які в дитинстві зазнали якоїсь форми насильства, імовірно свідчать, що пережили фізичне й/або сексуальне насильство з боку як партнерів, так і інших осіб у віці 15 років і старшому. Зокрема, 51% жінок, які пережили насильство в дитинстві, стверджують, що вони зазнали насильства від інших, ніж партнер, осіб, проти 17% жінок, які не мають такого досвіду в дитинстві. Стосовно насильства з боку партнерів, то відповідні показники — 35% й 11%, стосовно попередніх партнерів — 52% і 21%.

8%

Кожну дванадцяту жінку можна визнати такою, що постраждала від конфлікту в Україні.

5. Конфлікт і насильство

5.1: Як жінки зазнають шкоди від конфлікту?

Для цілей цього дослідження використовується таке визначення: збройний конфлікт — це збройні зіткнення між двома або більше організованими угрупованнями, напади на спільноти громадян або загальна небезпека, яку спричинив конфлікт.

Більш ніж одна з десяти жінок (11%), які брали участь в опитуванні в Україні, зазначила, що вона жила в ситуації, коли тривав активний збройний конфлікт, принаймні протягом тижня. Для більшості їхній особистий досвід конфлікту пов'язаний із конфліктом у Східній Україні. Жінки, які живуть у Донецькій та Луганській областях, найімовірніше мають досвід життя під час збройного конфлікту (87%). Справді, у вибірці була серія 298 додаткових співбесід у Донецькій і Луганській областях, щоб збільшити в дослідженні кількість жінок, які постраждали від конфлікту. Для жінок із Західної і Центральної України менш імовірно є те, що вони жили в умовах збройного конфлікту (3% і 1% відповідно).

Серед жінок, які жили в умовах збройного конфлікту, майже половина (49%) насправді чула постріли, звуки бомбування або обстрілів у місцевості, де вони жили, а приблизно дві третини (64%) жінок жили там, де були розміщені чи пересувалися озброєні люди у великій кількості та принаймні протягом одного тижня. Кожна шоста жінка (17%) розповіла, що бачила бойові дії в місцевості, де вона жила, 7% — що було пошкоджене або знищене її майно, а в 3% жінок майно було відібрано учасниками збройних формувань. Кожна десята жінка (10%), яка жила в умовах конфлікту⁵², зауважила, що її чоловік або член сім'ї брав участь у бойових діях. Майже для кожної п'ятої жінки (19%) не було можливості знайти роботу. Шоста частина жінок (17%) заявила, що вони були змушені покинути свою оселю (28% серед тих, хто проживає в Донецькій і Луганській областях), зокрема майже половина не повернулася додому (46%).

Наостанок: 8% жінок в Україні можуть вважатися такими, що безпосередньо постраждали від конфлікту.⁵³ Тих, хто за визначенням належить до безпосередньо постраждалих від конфлікту осіб, також запитали про інші наслідки життя в умовах конфлікту: від доступності державних служб до втрати членів сім'ї й отримання досвіду насильства. Майже кожна п'ята жінка (18%) мала хоча б один випадок, указаний у таблиці 5.1.

⁵² Показники для всіх жінок в Україні можуть бути вищими.

⁵³ Під поняттям «постраждала від конфлікту» маються на увазі ті жінки, які жили в ситуації, коли тривав активний збройний конфлікт принаймні протягом тижня, і які відповіли «так» щонайменше на одне з наступних запитань: «Ви чули постріли, звуки бомбування або обстрілів у місцевості, де Ви жили під час конфлікту?», «Чи жили Ви в місцевості, де було розміщено чи пересувалися озброєні люди (солдати регулярних військ або інші збройні формування) у великій кількості та принаймні протягом одного тижня? Сюди можна включити місцевих жителів, які брали участь в конфлікті.», «Чи були Ви свідком бойових дій у місцевості, де Ви жили під час конфлікту?», «Чи було через конфлікт знищено або серйозно пошкоджене Ваше майно й майно Ваших найближчих родичів (наприклад, Ваш будинок, автомобіль, худобу)?», «Чи було Ваше майно й майно Ваших найближчих родичів (наприклад, Ваш будинок, автомобіль, худобу) відібрано учасниками збройних формувань?», «Чи було можливо знайти роботу в місцевості через конфлікт (наприклад, офіси/заводи було закрито чи знищено, це було занадто небезпечно)?», «Чи брав Ваш близький родич або чоловік чи партнер участь у конфлікті або бойових діях у складі збройних формувань?», «Чи брали Ви активну участь у бойових діях під час конфлікту?», «Чи брали в полон або ув'язнювали цивільних осіб у місцевості, де Ви жили?», «Чи через конфлікт гинуло цивільне населення в місцевості, де Ви жили?», «Чи було на Вас скоєно напад із застосуванням фізичної сили або чи було Вас поранено під час конфлікту?», «Чи змушені Ви були покинути свою оселю під час будь-якого з конфліктів, що Ви пережили?».

Таблиця 5.1: Досвід жінок, які безпосередньо постраждали від конфлікту

Скажіть, будь ласка, чи була у Вас в ході збройного конфлікту(-ів) будь-яка з наступних ситуацій?

	Так, %
Не було ніяких правоохоронних органів (поліції чи інших організацій, що охороняють закон і порядок), присутніх у Вашому районі протягом тривалого часу	10
Жінкам у вашій родині довелося йти в потенційно небезпечні місця (тобто через фронтові/прикордонні лінії або близько до вибухових матеріалів, наприклад мін) на роботу або щоб дістати предмети першої необхідності для дому (дрова, харчі, питну воду, паливо тощо)	7
Збройні формування зумисне користувалися погрозами, чутками та власне насильством проти жінок, щоб тероризувати населення місцевості, у якій Ви жили	7
Служби охорони здоров'я (включаючи охорону здоров'я жінок), які ви раніше використовували, були недоступні або недосяжні протягом тривалого часу	6
Чоловіки у вашій родині (чоловіки, батьки, брати) були далеко від дому та сім'ї протягом тривалого часу (тому що вони були змушені покинути дім, воювали, були затримані, пропали безвісти)	5
Члени збройних формувань домагалися до жінок місцевості, у якій Ви жили	5
Найближчий родич або Ваш чоловік або партнер був поранений або загинув у бою / від насильства	2
Члени збройних формувань вдавалися до дуже принизливих дій проти жінок місцевості, у якій Ви жили, наприклад, змушували публічно оголюватися, калічили, примушували їх проходити обшук внутрішніх порожнин тіла без причини тощо	2
Обставини змушували жінок пропонувати сексуальні послуги в обмін на товари першої необхідності або забезпечення безпеки своєї сім'ї у місцевості, де Ви жили	1

БАЗА: 318 жінок віком від 18 до 74 років, які постраждали від збройного конфлікту / Україна.

ДЖЕРЕЛО: ОБСЄ. Дослідження насильства над жінками (2018).

5.2: Конфлікт і насильство над жінками

Жінок, які постраждали під час конфлікту, запитали, чи якийсь випадок насильства, який стався з ними, був пов'язаний з конфліктом. Серед тих, хто зазначив, що зазнав фізичного й/або сексуального насильства з боку іншої, ніж партнер, особи, 34% повідомили, що так і було. Цей показник зростає до 41%⁵⁴, якщо говорити про пережитий ними найсерйозніший інцидент.

Майже половина тих жінок, які безпосередньо постраждали від конфлікту та зазнали від свого попереднього партнера фізичного й/або сексуального насильства, пов'язують останнє саме з конфліктом (45%). Приблизно стільки ж (46%) говорять про зв'язок свого найсерйознішого інциденту зі збройним конфліктом.⁵⁵ Відповідні показники, що стосуються сексуального домагання, — 27% і 26%.

Жінки, які безпосередньо постраждали від конфлікту, менш імовірно скажуть, що з 15 років вони зазнавали фізичного насильства від іншої, ніж партнер, особи (15% проти 23% жінок, які не постраждали від конфлікту) або від нинішнього партнера (7% проти 14%) (рівні поширеності за 12 місяців, які передують дослідженню, такі самі).

Проте, якщо брати до уваги жінок, чиї нинішні партнери брали участь у збройному конфлікті, то вони більш імовірно скажуть, що зазнали якоїсь форми насильства з боку нинішнього партнера (79%), у порівнянні з тими жінками, які зазнали такого насильства з боку нинішніх партнерів, які не брали участі в бойових діях (58%).

Чотири жінки з п'яти, чиї партнери брали участь у збройних діях конфлікту, кажуть, що вони зазнали психологічного насильства, проти 58% тих, чиї партнери не брали участі в збройних діях конфлікту. Фізичне насильство, яке здійснюється нинішнім партнером і має тривалий характер, указується більше ніж вдвічі частіше тими жінками, чиї партнери брали участь у збройних діях під час конфлікту (29%), аніж тими, чиї партнери не мають такого досвіду (13%). Те саме стосується рівня поширеності за 12 місяців, які передують дослідженню (15% проти 6%).

Подібна ситуація склалася й щодо сексуального насильства, скоєного нинішнім партнером. Якщо брати до уваги жінок, які зазнали такого насильства, то кількість постраждалих, чиї нинішні партнери брали участь у збройних діях під час конфлікту (12%), втричі більша за кількість постраждалих, чиї нинішні партнери не брали такої участі (4%). Показники поширеності такого насильства, скоєного протягом 12 місяців, які передують дослідженню, ідентичні.

54 Через малі розміри бази ці показники треба використовувати з обережністю (5 і 42).

55 Через малі розміри бази ці показники треба використовувати з обережністю (47 і 44).

Таблиця 5.2: Поширеність усіх форм насильства, заподіяного нинішніми партнерами жінок, з огляду на те, чи брали ці партнери участь у збройному конфлікті, чи ні

Поширеність усіх форм насильства, заподіяного нинішніми партнерами жінок, з огляду на те, чи брали ці партнери участь у збройному конфлікті, чи ні

	Жінки, партнери яких брали участь у збройних діях конфлікту, %	Жінки, партнери яких не брали участі в збройних діях конфлікту, %
Психологічне насильство	79	58
Фізичне насильство – коли-небудь	29	13
Фізичне насильство – протягом 12 місяців, які передують дослідженню	15	6
Сексуальне насильство – коли-небудь	12	4
Сексуальне насильство – протягом 12 місяців, які передують дослідженню	4	2
Будь-яка форма фізичного/сексуального насильства – коли-небудь	31	15
Будь-яка форма фізичного/сексуального насильства – протягом 12 місяців, які передують дослідженню	16	7
Будь-яка форма психологічного/фізичного/сексуального насильства	79	58

БАЗА: усі жінки віком від 18 до 74 років, які мають нинішнього партнера (1 506 осіб).
ДЖЕРЕЛО: ОБСЄ. Дослідження насильства над жінками (2018)

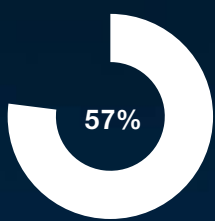
З-поміж усіх жінок, які безпосередньо постраждали від збройного конфлікту та у яких хронічна хвороба чи інвалідність, 3% пояснюють, що це спричинено збройним конфліктом.

У якісному дослідженні жінки стверджували, що криза в Україні й навколо неї, яка розпочалася в 2014 році, призвела до зростання рівня насильства з боку інтимного партнера. Учасниці вважали, що багато молодих чоловіків не були працевлаштованими до 2014 року і з цієї причини пішли на військову службу до Збройних сил України. Це, на їхню думку, призвело до різноманітних форм напруження в суспільстві, зокрема між чоловіками, які брали участь у військових діях і які не брали такої участі, а також між внутрішньо переміщеними особами (ВПО) та іншими представниками суспільства. Жінки також вважали, що військова служба під час активних бойових дій мала психологічні наслідки для чоловіків і для деякого це спричинило труднощі з реінтеграцією в суспільство та спричинило вияв більш жорстоких форм фізичного та психологічного насильства до своїх партнерів. Такі висновки було зроблено й за результатами опитування: 71% жінок, у кого нинішній партнер брав участь у бойових діях, стверджують, що останнє мало довгостроковий психологічний вплив на їхнього партнера.

«Чоловіки повертаються із лінії фронту травмованими. Вони можуть бити дівчат і гвалтувати їх».

Параметри групи: жінки віком від 18 до 35 років, з міст, українки

Деякі респондентки (1%) стверджували, що з того часу, як їм виповнилося 15 років, на них нападали або погрожували напасти за допомогою вогнепальної зброї. Це стосувалося 19 жінок. Переважно вони мали такий випадок більш ніж за рік, до того часу, як проводилося дослідження. Серед тих, хто пережив фізичне й/або сексуальне насильство з боку партнера або іншої, ніж партнер, особи, на 2% жінок нападали або погрожували напасти за допомогою вогнепальної зброї.

Більш ніж половина жінок, постраждалих від фізичного й/або сексуального насильства з боку інтимного партнера або іншої, ніж партнер, особи, зазнали щонайменше однієї з форм фізичних травм унаслідок пережитого ними найсерйознішого інциденту.

Психологічна реакція мала тривалішу форму для більш ніж чотирьох із п'яти жінок, які постраждали від фізичного й/або сексуального насильства з боку партнера.

Через найсерйозніші інциденти, пов'язані з насильством із боку нинішнього партнера, жінки зверталися до поліції в одному випадку з чотирнадцяти.

6. Вплив насильства на життя жінок і перешкоди в пошуку підтримки

У цьому розділі мова йде про вплив насильства на добробут жінок, розглядається, чи повідомляли вони комусь про такі інциденти і, якщо так, наскільки вони залишилися вдоволені отриманою реакцією. У всіх цих запитаннях до жінок зверталися, щоб дізнатися про вплив на них пережитого ними найсерйознішого інциденту фізичного або сексуального насильства (включно з погрозою їх заплодити). У цьому дослідженні найсерйозніший інцидент — це інцидент, який завдав респондентці найбільшої фізичної або психологічної шкоди.

6.1: Психологічні наслідки та фізичні ушкодження

Майже в усіх жінок, які зазнали фізичного або сексуального насильства, була щонайменше одна з описаних емоцій (див. таблицю 6.1). У тих жінок, що постраждали від насильства з боку попереднього партнера, унаслідок найсерйознішого інциденту з більшою імовірністю з'являлося почуття страху. Друге місце серед таких емоцій посідає гнів. Кожна з цих емоцій виникала в трьох респонденток із п'яти. Така ситуація склалася і в постраждалих від насильства інших, ніж партнери, осіб (приблизно в половини з'являлися і страх, і гнів). Для постраждалих від насильства нинішніх партнерів, гнів став найпоширенішою емоцією. Наступними за поширеністю емоціями виявилися роздратованість і страх. Серед країн-учасниць ЄС гнів, страх і шок стали найпоширенішою реакцією.

Таблиця 6.1: Емоційні реакції на фізичне й/або сексуальне насильство (найсерйозніший інцидент)

Якщо говорити про найсерйозніший інцидент, чи відчули Ви через нього щось із наступного?

	0% 61%			
	Нинішній партнер	Попередній партнер	Інша, ніж партнер, особа	
	%	%	%	
Гнів	61	56	49	<p>БАЗА: жінки віком від 18 до 74 років, які зазнали фізичного й/або сексуального насильства після того, як їм виповнилося 15 років, і які вказали найсерйозніший інцидент, скоєний нинішнім партнером (160 жінок), попереднім партнером (259 жінок) або іншою, ніж партнер, особою (351 жінка) / Україна.</p> <p>ДЖЕРЕЛО: ОБСЕ. Дослідження насильства над жінками (2018).</p>
Роздратованість	39	37	31	
Страх	38	61	54	
Агресія	27	24	19	
Шок	19	35	41	
Зніяковілість	15	11	23	
Сором	13	24	26	
Провина	8	8	8	
Нічого з переліченого	2	2	2	

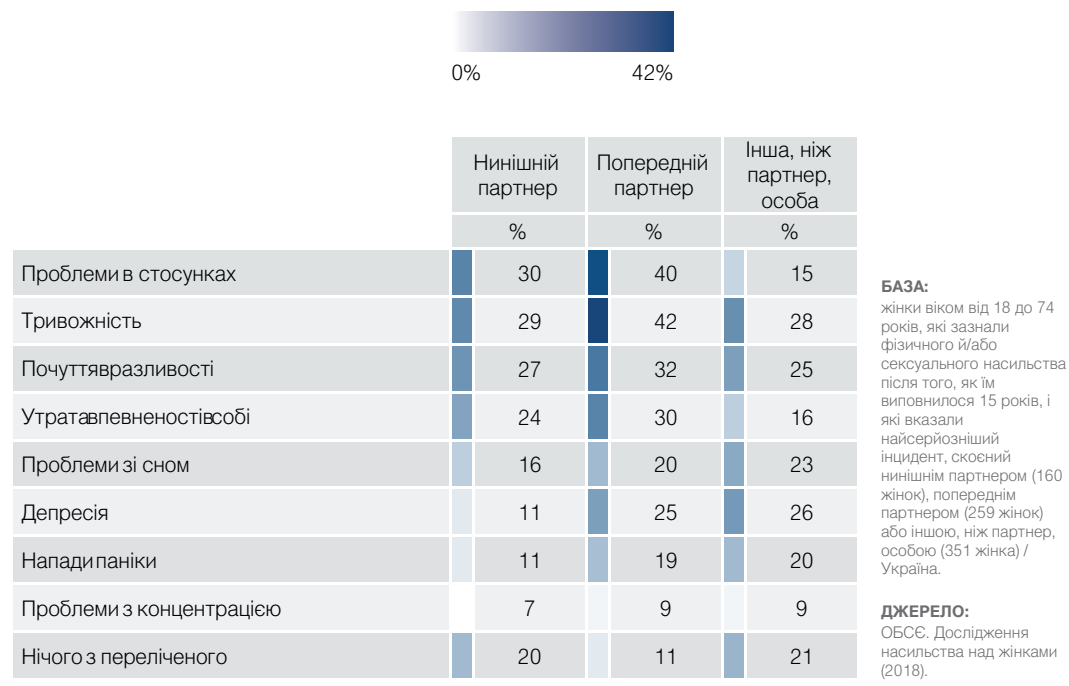
Схожі емоції з'являлися внаслідок сексуального домагання. Майже всі, хто, за їхніми словами, постраждав від сексуального домагання, відчули щонайменше одну з описаних емоцій (таблиця 6.1). У той час, як страх унаслідок найсерйознішого інциденту домагання до жінки виникав рідше (22%), роздратованість і гнів мали майже дві респондентки з п'яти (відповідно 43% і 38%).

Щонайменше чотири з п'яти постраждалих від фізичного і/або сексуального насильства (84%) також унаслідок найсерйознішого інциденту відчули вплив щонайменше однієї з більш тривалих психологічних реакцій (таблиця 6.2). Якщо говорити про насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, то найпоширенішими були тривожність, проблеми в стосунках і почуття вразливості. Також жінки мали депресію і проблеми зі сном. У ЄС тривожність і вразливість були також найпоширенішими реакціями, разом із депресією, яку жінки в Україні вказують із меншою імовірністю.

Як і з емоційними наслідками, про що йшлося раніше, наслідки насильства, скоєного попереднім партнером загалом мають більш виражений характер, порівнюючи з насильством із боку нинішнього партнера або іншої, ніж партнер, особи. Така ситуація можлива через визнання і встановлення факту насильства вже після розставання, а також через небажання порушувати це питання з нинішнім партнером через можливі наслідки або шкоду, які можуть позначитися на взаєминах. Ще однією причиною є те, що саме більш жорстокі форми насильства могли врешті-решт призвести до розставання.

Таблиця 6.2: Психологічні наслідки фізичного й/або сексуального насильства (найсерйозніший інцидент)

Чи Ви в результаті пережитого найсерйознішого інциденту насильства мали якісь із наведених проблем?

Майже половина тих, хто постраждав від сексуального домагання, стверджує, що вони не мали більш тривалих психологічних наслідків у відповідь на найсерйозніший інцидент. Проте в приблизно двох жінок із п'яти виникало почуття вразливості (22%), тривожності (18%) й утрати впевненості в собі (17%). У ЄС одна жінка з десяти (14%) відчувала тривожність і одна з п'яти (20%) — вразливість.

6. Вплив насильства на життя жінок і перешкоди в пошуку підтримки

Жінки, які постраждали від сексуального насильства, мали почуття сорому через те, що сталося, тому деякі з них нікому не розповіли про це.

Дві п'яті частини жінок зауважують, що зазнавали фізичних травм унаслідок найсерйознішого інциденту насильства з боку нинішнього партнера (40%). Цей показник зростає до 54% серед постраждалих від насильства з боку інших, ніж партнер, осіб і до 57% серед жінок, хто постраждав від насильства з боку попереднього партнера. Якщо говорити про жінок, які постраждали від насильства з боку нинішнього партнера, то ті, чиї діти знали про скоєння насильства, більш імовірно казали, що вони зазнали якихось тілесних ушкоджень (69%)⁵⁶, ніж ті, чиї діти не знали про насильство (21%). Причиною цьому може бути те, що діти дізнавалися про насильство через отримані ушкодження. Така ж ситуація складається, якщо розглядати насильство, заподіяне попереднім партнером (76% проти 40%).

Незалежно від того, хто був кривдником, синці або подряпини були найчастішими фізичними ушкодженнями. Іншими наступними за поширеністю ушкодженнями були струс або інші травми мозку, а також рани, розтяги й опіки.

Таблиця 6.3: Фізичні травми, отримані внаслідок фізичного й/або сексуального насильства (найсерйозніший інцидент)

Якщо говорити про найсерйозніший інцидент, чи сталося в результаті нього щось із наступного?

	Нинішній партнер	Попередній партнер	Інша, ніж партнер, особа
	%	%	%
Синці, подряпини	36	53	31
Струс або інші травми мозку	7	8	13
Рани, розтяги, опіки	7	7	12
Тріщини, переломи кісток, вибиті зуби	3	3	6
Пошкодження внутрішніх органів	1	3	2
Інфекційна або венерична хвороба	1	0,4	1
Викидень	0,4	2	0,4
Безплідність або нездатність виносити дитину (також і через неналежним чином зроблений аборт)	0	1	1
Вагітність	0	0,4	1
Ніяких травм	56	41	42

БАЗА:
жінки віком від 18 до 74 років, які зазнали фізичного й/або сексуального насильства після того, як їм виповнилося 15 років, і які вказали найсерйозніший інцидент, скоєний нинішнім партнером (160 жінок), попереднім партнером (259 жінок) або іншою, ніж партнер, особою (351 жінка) / Україна.

ДЖЕРЕЛО:
ОБСЕ. Дослідження насильства над жінками (2018).

56 Через малі розміри бази ці показники треба використовувати з обережністю (54).

6.2: Підтримка, яку постраждали бажать отримати

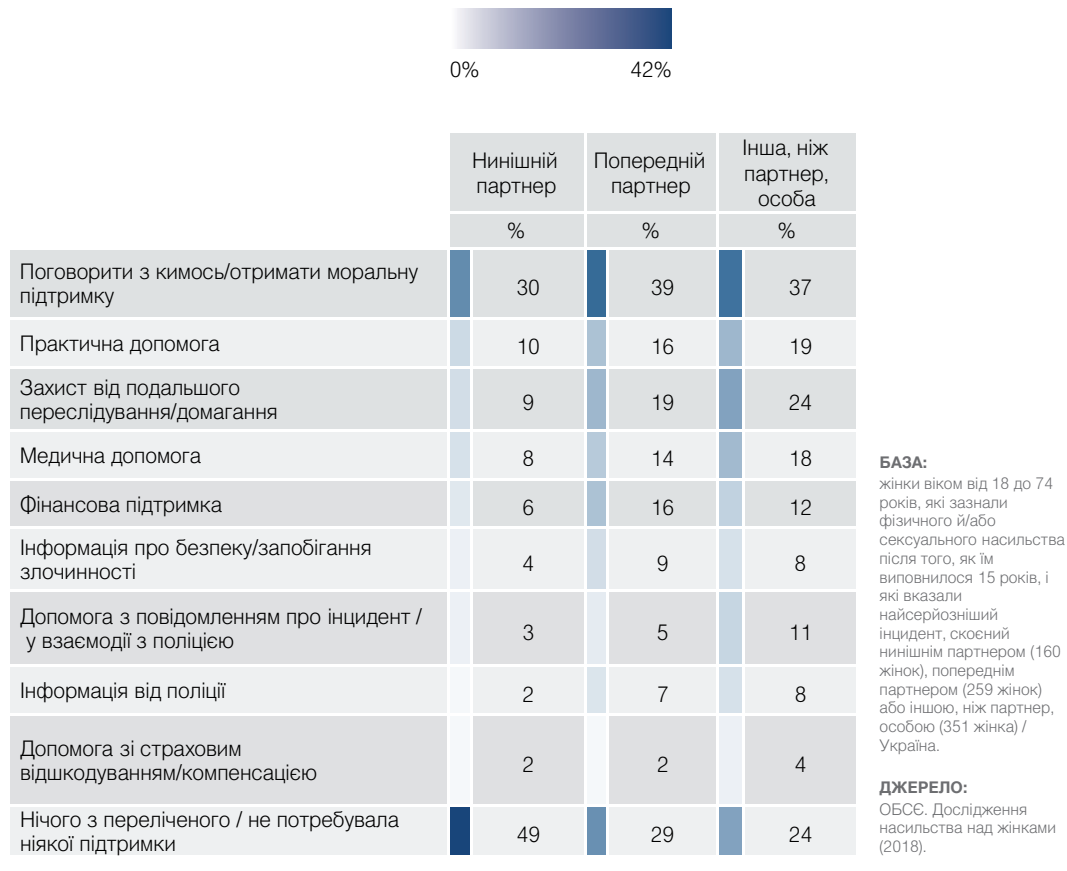
Усіх респонденток, які зазнали фізичного або сексуального насильства, запитали, чи вони хотіли б отримати допомогу після того, як пережили найсерйозніший інцидент.

Серед жінок як в Україні, так і в ЄС респондентки найчастіше згадували про те, що їм просто потрібно поговорити з кимось, хто може надати їм моральну підтримку, джерело інформації, або пораду після пережитого найсерйознішого інциденту фізичного й/або сексуального насильства з боку партнера. Захист від подальших випадків насильства й домагання був особливо важливий для постраждалих від попередніх партнерів (19%) і інших, ніж партнер, осіб (24%). Практична й медична допомога, а також фінансова підтримка — усе це приклади інших часто поширених потреб.

Якщо говорити про постраждалих від насильства з боку попередніх партнерів, то жінки, чії діти стали свідками насильства, більш імовірно вказували на потребу у фінансовій підтримці, ніж ті, чії діти не були свідками насильства (26% проти 5%). Відповідні показники, які стосуються практичної допомоги, — 20% проти 6%, а медичної допомоги — 23% проти 9%. Практична допомога (22% проти 3%) й інформація про безпеку (10% проти 2%) більш імовірно були вказані жінками, які постраждали від нинішнього партнера, якщо діти цих респонденток стали свідками насильства.

Таблиця 6.4: Види інформації, поради й допомоги, які постраждалі бажать отримати після інциденту

Яка інформація, порада або допомога була Вам потрібна після пережитого найсерйознішого інциденту?

6. Вплив насильства на життя жінок і перешкоди в пошуку підтримки

Вид підтримки, яку жінки бажають отримати після випадків насильства, детальніше було обговорено на ґрунтовних співбесідах. Головною потребою, яку було не задоволено, виявилася психологічна підтримка. Жінки серед міського населення були обізнані з деякими службами підтримки, де вони могли отримати притулок або юридичну допомогу. Проте мало жінок знали якісь місця, куди можна звернутися по психологічну підтримку. Жінки, які зазнали насильства, не знали про жодні доступні служби, а деяким із них було соромно, і вони не хотіли розповідати комусь про те, що сталося.

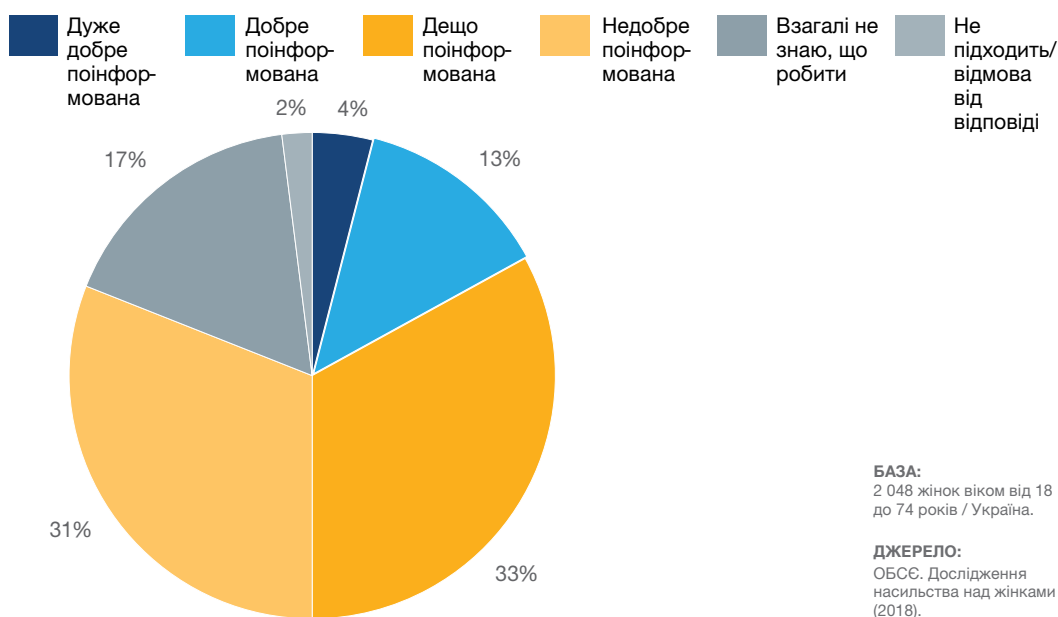
«Деяким людям просто треба поговорити з психологом... у деякого з них думки про самогубство. Чи знаєте Ви, скільки в нас самогубств?»

Постраждала від насильства, внутрішньо переміщена особа

Майже кожна п'ята жінка вважає себе дуже добре або добре поінформованою про те, що робити, якщо з ними стався випадок домашнього насильства (17%), інші 33% жінок вважають себе дещо поінформованими, водночас 48% — недобре поінформованими або взагалі не знають, що робити. Якщо порівняти жінок віком 60 років і старшого з жінками віком від 18 до 39 років, то перші ймовірно скажуть, що вони не вважають себе поінформованими (55% проти 43%).

Рисунок 6.1: Обізнаність з тим, що робити у разі пережитого насильства

Наскільки добре Ви, на Вашу думку, поінформована про те, що робити, якщо Ви зазнали насильство?

Жінок також запитали, чи чули вони про дві державні (поліція й соціальна служба) і одну недержавну служби з підтримки постраждалих від насильства. Найвищий показник, про кого знають жінки, — це поліція (94%). Наступний показник належить Соціальній службі сім'ї, дітей та молоді, про яку чули 59% учасниць дослідження. Більше ніж кожна сьома жінка (15%) чула про гарячу лінію з питань боротьби з домашнім насильством, яку організувала ГО «Ла Страда». Про Центр соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді більше відомо жінкам, які мають вищу освіту (68%; починаючи з молодшого спеціаліста), жінкам із Західної (67%) або Східної (87%) України, але менше відомо жінкам, віком 60 років і старшого (48%), студенткам (43%), тим, у кого найпростіші професії (46%), і тим, хто проживає в Києві (41%). Про ГО «Ла Страда» більше відомо жінкам віком від 40 до 49 років (20%) і тим, які мають вищу освіту (19%). Навпаки, жінки, які мають найпростіші професії (10%), ті, що проживають у Західній Україні (11%) або обласних центрах, зокрема в Києві (12%), менше знають про цю організацію.

Проте такі організації є зазвичай не найпершим місцем, куди звертаються після випадків насильства або сексуального домагання, незалежно від того, хто є винуватцем інциденту.

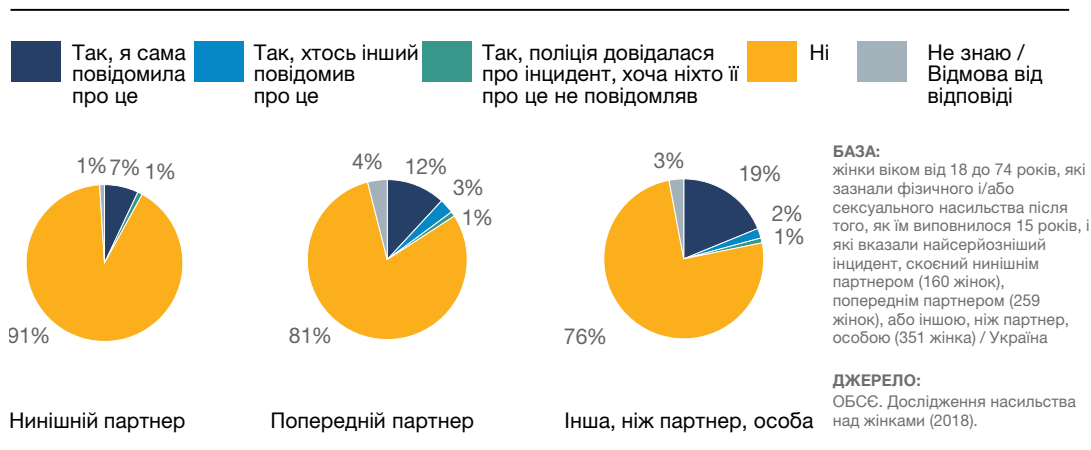
6.3: Повідомлення про випадки насильства й домагання

Під час опитування в постраждалих поцікавились, чи довідалася поліція або інші організації про найсерйозніший інцидент фізичного або сексуального насильства, якого вони зазнали. Сюди включаються як фактичні погрози фізичного й сексуального насильства, так і насильство безпосередньо.

Навіть якщо говорити про найсерйозніші інциденти фізичного і/або сексуального насильства, то поліція у більшості випадків не довідалася про це (див. рисунок 6.2).

Рисунок 6.2: Звернення до поліції після найсерйознішого інциденту насильства, пережитого жінкою

Чи довідалася про цей [найсерйозніший] інцидент поліція?

Жінки здебільшого не звертаються й до інших служб. Якщо говорити про насильство з боку нинішнього партнера, то більше ніж чотири жінки з п'яти, які вказали найсерйозніший інцидент, не звернулися до поліції або будь-якої іншої організації (81%). Та саме стосується 67% жінок, якщо мова йде про насильство з боку попереднього партнера, і 52% жінок — з боку іншої, ніж партнер, особи.

Таблиця 6.5. Звернення після найсерйознішого інциденту насильства, пережитого постраждалою

Чи зверталися Ви до якоїсь із наступних служб, коли трапився інцидент?

	Нинішній партнер	Попередній партнер	Інша, ніж партнер, особа
	%	%	%
До поліції (сама повідомила про це)	7	12	19
До лікарні	8	11	18
До лікаря, поліклініки або іншої медичної установи	7	10	16
До юридичної організації/юриста	6	9	8
До церкви/релігійної організації	3	6	6
До організації, яка надає допомогу жертвам	1	0	0,2
До іншої служби/організації, яка надає допомогу	0,2	1	1
До соціальної служби	0	1	0,2
До притулку для жінок	0	0	0
До жодної організації, зокрема поліції, не зверталася	81	67	52

БАЗА: жінки віком від 18 до 74 років, які зазнали фізичного й/або сексуального насильства після того, як їм виповнилося 15 років, і які вказали найсерйозніший інцидент, скоєний нинішнім партнером (160 жінок), попереднім партнером (259 жінок) або іншою, ніж партнер, особою (351 жінка) / Україна.

ДЖЕРЕЛО: ОБСЄ. Дослідження насильства над жінками (2018).

Основною причиною, чому жінки не повідомляли поліції про свій найсерйозніший інцидент насильства, було те, що постраждалі вирішили впоратися з цим самостійно або вважали, що це сімейна справа. Серед інших причин: небажання, щоб хтось знав про це, вважаючи це особистим; думка, що це дрібниця; небажання, щоб у кривдника були неприємності з поліцією; страх перед партнером (див. таблицю 6.6).

Серед жінок, які зазнали фізичного й/або сексуального насильства й указали на найсерйозніший випадок, 81% не зверталися щодо цього до поліції або іншої організації

Таблиця 6.6: Причини, чому постраждалі не зверталися до поліції
Чому Ви не звернулися до поліції?

	Нинішній партнер	Попередній партнер	Інша, ніж партнер, особа
	%	%	%
Я впоралася з цим самостійно / залучила друга / це сімейна справа	53	51	35
Я не хотіла, щоб хтось знав про це/це особисте	24	17	12
Для мене це було дрібницею / недостатньо серйозним / мені ніколи не спадало таке на думку	22	13	21
Я не хотіла, щоб мого партнера/кривдника заарештували або щоб він мав проблеми з поліцією	11	11	3
Не хотіла розривати відносини	10	3	0
Страх перед партнером/кривдником	8	15	10
Мені було соромно, почувалася зніяковіло	8	15	13
Я не думала, що вони щось зроблять	8	15	14
Я не думала, що вони можуть щось зробити	8	13	6
Мій партнер не дозволяв мені	5	1	0
Я думала, що це була моя провина	3	3	3
Хтось інший зупинив або відговорив мене	2	4	4
Я звернулася по допомогу деінде	2	2	2
Страх розправи (від когось іншого, окрім партнера/кривдника)	1	3	5
Мені б не повірили	1	2	2
Я не могла звернутися до поліції через конфлікт	1	0	5
Боялася, що я втрачу дітей	1	1	0
Я була занадто емоційно пригнічена, щоб звернутися до поліції	0	6	5
Хтось інший повідомив про це, або поліція дізналася про це самостійно	0	0,4	2
Я звернулася безпосередньо до слідчого або судді, щоб повідомити про цей інцидент	0	0,4	0

БАЗА:
жінки віком від 18 до 74 років, які вказали найсерйозніший інцидент і не звернулися до поліції (випадок, скосний нинішнім партнером, - 148 осіб, попереднім партнером - 227 осіб, іншою, ніж партнер, особою - 286 осіб) / Україна.

ДЖЕРЕЛО:
ОБСЄ. Дослідження насильства над жінками (2018).

Причини, з яких жінки не зверталися до інших служб, подібні до тих, які наведено в ситуаціях, коли вони не зверталися до поліції; проте страх перед кривдником вказується тут рідше.

Під час якісного дослідження одна постраждала особа розповіла, що її побив її ж чоловік. Однак вона нікуди не звернулася по допомогу, тому що вважала це єдиним інцидентом. Ця жінка зазначила, що якщо б це повторилося, вона б повідомила в поліцію про чоловіка й подала б на розлучення. Вона також зауважила, що якщо б це сталося, вона б розповіла своїм батькам, які підтримали б її.

Інша жінка розповіла, що партнер, з яким вона зустрічалася, тиснув на неї, змушуючи її займатися сексом, коли вона цього не хотіла. Вона не вбачала в цьому насильства й не відмовляла йому. Вона розповіла про це своїй подрузі, але не зверталася по допомогу.

Рішення впоратися з цим інцидентом самотійно/думка, що це сімейна справа, — це найпоширеніша причина, чому жінки не зверталися до поліції або інших служб (подібно до ситуації в ЄС). Наведені нижче перешкоди, які з'ясувалися в якісному дослідженні, можуть пояснити, чому жінки воліли впоратися з насильством самотійно (або ж лише звернулися по підтримку до сім'ї чи друзів), а не звернулися по допомогу до спеціалізованих служб.

Супровідна інформація 6.1 — Перешкоди, чому не повідомляється про насильство, які з'ясувалися під час якісного дослідження

1. **Сором.** Сексуальне і фізичне насильство вважалося таким, що найбільше заслуговує сорому.
2. **Фінансові причини.** Ситуація, коли жінка не могла самотійно забезпечити себе або своїх дітей.
3. **Брак довіри до організацій.** Жінки не сподівалися на ефективну допомогу від поліції.
4. **Побоювання негативної реакції з боку кривдника.**

Учасниці якісного дослідження вважали, що **сором — це основна причина, чому не повідомляється про насильство**. Вони зауважили, що жінкам в Україні соромно розповідати, що вони постраждали від фізичного або сексуального насильства. Жінки зазначали, що вони розповіли б комусь лише про психологічне насильство, зазвичай лише близькій подрузі або члену сім'ї. Учасниці сказали, що якщо б вони розповіли подрузі або члену сім'ї про насильство з боку інтимного партнера, то б ті, до кого жінки звернулися, пожаліли їх, але все ж порадили б залишитися зі своїм партнером.

Також жінки вважали, що **брак фінансової незалежності** став причиною, чому жінки нікуди не повідомляли про насильство. Вони висловили думку, що жінка б не залишила свого партнера, якщо вона не може забезпечити себе сама. Вони пояснили, що в протилежному разі жінці здебільшого була б потрібна допомога від її рідної (кровної) сім'ї, оскільки єдиним варіантом у неї залишилося б проживати з ними. Було зауважено, менш імовірно, що жінка з дітьми буде ризикувати залишити свого чоловіка, якщо не може сама забезпечити себе.

«Коли людина починає жалітися, що він такий-сякий і про інші речі, тоді ти їй кажеш: „Якщо він такий, тоді чому ти з ним живеш? Полиш його“. Та вона не може полишити. Куди ж їй іти?»

Параметри групи: жінки віком 56 років і старші, міське населення, українки

На думку учасниць якісного дослідження, витрати, пов'язані з розлученням, загострюють цю проблему. Вони вважають, що мав би бути легкий доступ до безкоштовних юридичних консультацій, зокрема про те, як подати заяву про розірвання шлюбу та як здійснюються відповідні процедури в суді.

Ще однією вказаною жінками перешкодою був **брак довіри до організацій**. Вони зауважували, що поліція зверне увагу лише на фізичне насильство й не зацікавиться психологічним. Також вони стверджували, що поліція буде розслідувати справу, якщо фізичне насильство має високий ступінь жорстокості, наприклад, якщо були переломи кісток. Лунала думка, що навіть якщо повідомити в поліцію про насильство, реакція однаково виявиться неефективною. Учасниці вважали, що поліція просто випише чоловікові штраф і на кілька годин відокремить кривдника від постраждалої. Вони стверджували, що така реакція не захистить жінку й може призвести до помсти з боку кривдника.

Загалом вони поділяли думку, що жінки в Україні не повідомлятимуть про насильство. Зауважувалося, що єдині люди, кому жінки можуть розповісти про насильство, — це подружки або сестра чи брат. Дехто вважав, що жінки можуть ділитися своїм досвідом ще в один спосіб, а саме на анонімних дискусійних форумах. Це було визнано кращим способом розповісти людям про свою ситуацію, оскільки жінки не соромилися б своєї спільноти постраждалих від насильства.

«Жінки соромляться розповідати про таку проблему людям, яких вони не знають. Найімовірніше, вони розкажуть про це своїй подрузі».

Постраждала від насильства, внутрішньо переміщена особа

Частка жінок, які згадали про нещодавні кампанії проти насильства над жінками, невелика (24%), однак цей показник вищий серед жінок віком від 30 до 39 років (30%), жінок, які мають вищу освіту (починаючи з молодшого спеціаліста) (28%), тих, які безпосередньо постраждали від конфлікту (47%), а також тих, які проживають у Східній Україні (29%), зокрема в Донецькій і Луганській областях (53%). Цей показник нижчий серед жінок віком 60 років і старшого (19%), жінок, які проживають в Києві (8%) й Центральній Україні (19%).

Повідомлення про сексуальне домагання

Половина жінок нікому не розповідала про пережите сексуальне домагання (50%). Вони сказали, що могли впоратися з цим самі (61%) або для них це було дрібницею і їм ніколи не спадало на думку розповісти іншим про це (23%). Проте для меншості учасниць інші чинники відіграли свою роль: дехто говорить про зніяковілість або сором (14%), дехто не припускав, що якщо вони розкажуть комусь, то це допоможе їм (12%), а інші вважали це особистим (10%).

Щодо тих, хто розповідав про сексуальне домагання, то найчастіше вони говорили про це зі своїм другом (25%), родичем чи членом сім'ї (23%) або партнером/хлопцем (7%). Загалом жінки не зверталися до свого роботодавця, служб (наприклад, юриста або суду) або поліції. У кожному випадку показник звернень становить лише 1% жінок, які заявили про найсерйозніший інцидент.

6.4: Чи виправдовують послуги підтримки очікування постраждалих

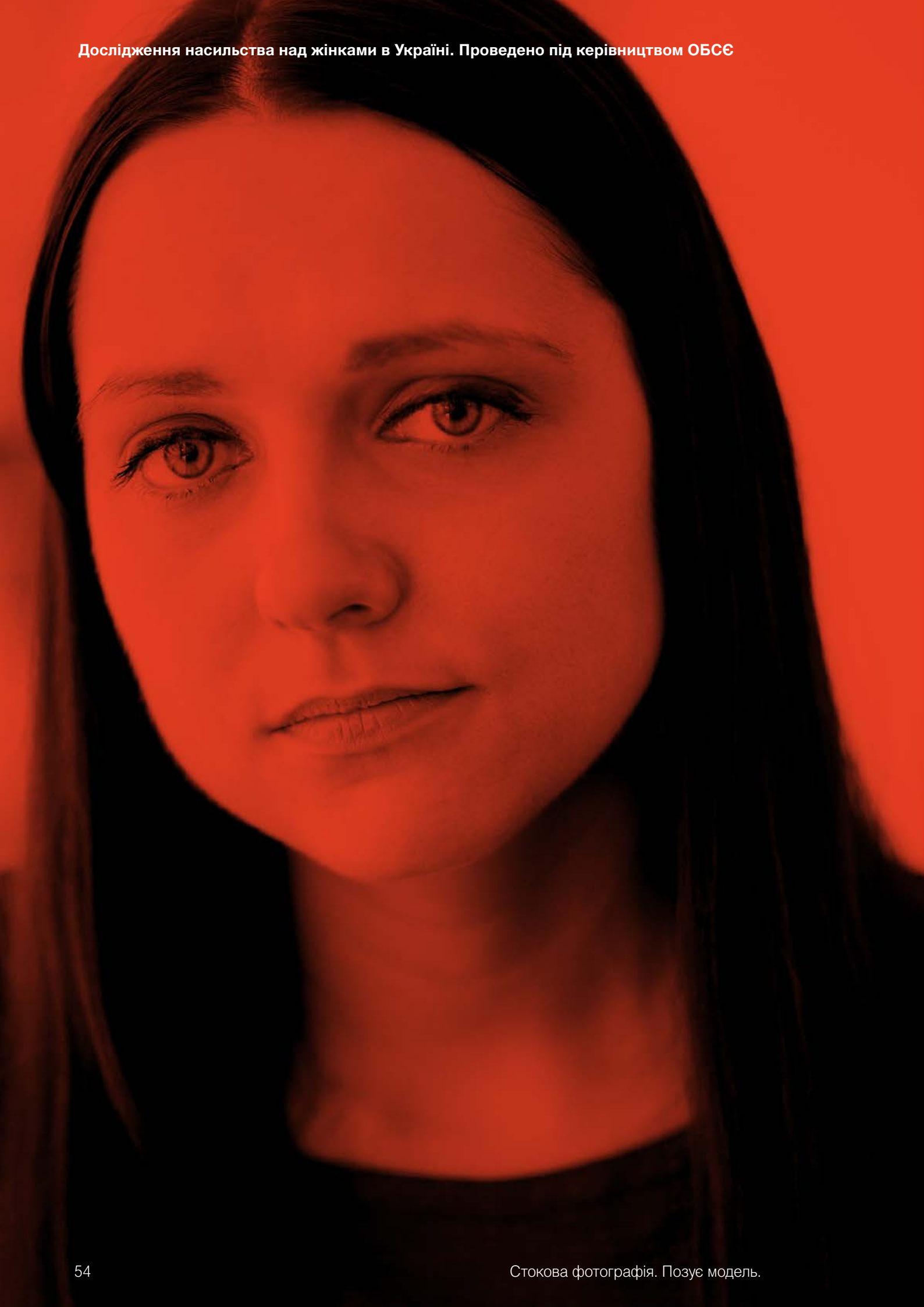
Під час якісного дослідження дуже мало жінок вказали на те, що вони залишилися задоволеними службою, до якої вони звернулися. Одна жінка зауважила, що повідомила поліцію про фізичне насильство. Поліцейський їй сказав, що прийде до неї додому наступного дня, але так і не прийшов. Коли вона випадково зустріла його й запитала, чому він так і не з'явився, він відповів, що це було її особистою справою, і запитав, навіщо йому в неї втручатися.

«Я зателефонувала до поліції, а вони не прийшли, тому що вважали це домашньою справою. Вони сказали, що працівник поліції прийде наступного дня. Працівник поліції не прийшов наступного дня, а коли я побачила його на базарі й поцікавилася, чому так, він відповів: „А навіщо воно мені?“».

Параметри групи: жінки віком від 36 до 55 років, з міст, українки

Невелика кількість жінок, які брали участь в опитуванні, вказала, що вони зверталися до організацій і установ, окрім поліції, щоб повідомити про найсерйозніший інцидент насильства з боку нинішнього (здебільшого) або попереднього партнера чи іншої, ніж партнер, особи. Вони були цілком задоволеними отриманими порадами й допомогою. Наприклад, 61% жінок, які звернулися до лікарні, і 71% жінок, які звернулися до лікаря або іншого фахівця медичної установи, були вдоволені отриманою допомогою або консультацією, пов'язаними з найсерйознішим інцидентом насильства, заподіяним іншою, ніж партнер, особою.

Відгуки про звернення до поліції розділилися. Наприклад, 49% тих, хто повідомляв поліції про найсерйозніший інцидент насильства з боку іншої, ніж партнер, особи, були вдоволені тим, що вони звернулися, а 45% — невдоволені, зокрема 34% — дуже не вдоволені. Щодо пережитого жінками найсерйознішого інциденту насильства з боку попереднього партнера, то 42% тих, хто повідомляв про це в поліцію, були вдоволені, а 49% — невдоволені (зокрема 26% - дуже не вдоволені). Кількість жінок, які повідомляли в поліцію про насильство з боку нинішнього партнера, занадто мала (13 респонденток), щоб прокоментувати, наскільки вони залишилися задоволеними результатом таких звернень.

7. Випадки насильства над жінками із певних груп

Під час дослідження було зібрано інформацію, щоб провести більш ґрунтовний аналіз рівня поширеності насильства над жінками з різних груп. Мета — покращити наше розуміння поширеності насильства в окремих групах і відповідних ризиків. У цьому розділі увага зосереджується на статистично значущих різницях, отриманих під час аналізу вказаних жінками різних груп випадків насильства будь-яких форм, зокрема сексуального домагання.

Вік

Вік — це важливий чинник різниці між випадками насильства.

Найчастіше про випадки фізичного й/або сексуального насильства з боку іншої, ніж партнер, особи вказували жінки віком від 40 до 49 років (як у періоді від 15 років і старшому, так і протягом 12 місяців, які передують дослідженню). Тридцять відсотків жінок цієї вікової групи стверджують, що вони зазнали насильства з боку іншої, ніж партнер, особи у віці 15 років і старшому (для порівняння: загальний показник становить 24%), і 9% — протягом 12 місяців, що передують дослідженню (для порівняння: загальний показник становить 6%).

Як і очікувалося, рівень поширеності пережитого фізичного насильства з боку нинішнього партнера, яке триває ціле життя, найвищий серед жінок віком понад 60 років. Проте жінки цієї вікової групи також більш імовірно кажуть, що вони зазнали цієї форми насильства протягом останніх 12 місяців (8%), подібно до жінок віком від 40 до 49 років (8%) і віком від 30 до 39 років (7%), і на відміну від жінок віком від 50 до 59 років, 2% яких стверджують, що постраждали від насильства з боку нинішнього партнера протягом 12 місяців, які передують дослідженню.

У той час як жінки віком від 40 до 49 років найчастіше вказують на фізичне насильство з боку попереднього партнера, яке відбувалося протягом життя (34%, проти загального показника 27%), саме жінки наймолодшої вікової групи найімовірніше вказували, що вони зазнали такої форми насильства протягом 12 місяців, які передують дослідженню (11%, проти загального показника 4%).

Жінки віком від 40 до 49 років найімовірніше зазначали, що вони в дитинстві зазнали фізичного насильства (19%), особливо, якщо порівняти з іншими жінками віком від 30 до 39 років (11%) і від 50 до 59 років (12%).

На тлі загального показника вищим є рівень поширеності сексуального домагання й переслідування серед жінок молодшого віку (18–29 років). Жінки молодшого віку (57%) стверджують, що відтоді, як їм виповнилося 15 років, вони пережили випадки сексуального домагання. Для порівняння: загальний показник становить 49%, а показник для вікової групи від 60 до 74 років — 40%. Зазначений рівень поширеності сексуального домагання, яке сталося протягом 12 місяців, які передують дослідженню, також вищий серед жінок молодшого віку (29%). Для порівняння: загальний показник становить 17%, а показник для вікової групи 60 років і більше — 8%. Схожа ситуація: жінки віком до 30 років імовірніше скажуть, що їх переслідували у віці 15 років і старшому (15% проти загального показника 10% і проти 6% жінок, кому виповнилося 60 або більше років). А якщо говорити про показники, коли таке сталося протягом 12 місяців, які передують дослідженню, то маємо наступні дані: 4% проти загального показника 2% і проти 1% жінок, кому виповнилося 60 або більше років.

Статус взаємин

Аналіз здійснено на підставі того, чи має респондентка нинішнього партнера (нині заміжня за ним, проживає з ним без реєстрації шлюбу або має з ним стосунки, не проживаючи разом), чи мала попереднього партнера (визначення подібне до «нинішнього партнера»), чи ніколи не мала партнера.

Жінки, які мають попередніх партнерів, більш імовірно вказують про пережите (за період часу, починаючи з 15 років) фізичне й/або сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, аніж ті, які не мають (31% проти 15%, а протягом 12 місяців, які передують дослідженню, — 7% проти 4% відповідно). Вони також більш імовірно розкажуть, що зазнали фізичного насильства з боку нинішнього партнера, аніж ті, у кого немає попереднього партнера (16% проти 11%).

Рівень поширеності сексуального домагання вищий серед жінок, які мають попереднього партнера. Така ситуація складається і якщо розглядати проміжок часу від 15 років і старший (54% проти 42% жінок, у яких немає попереднього партнера), і якщо брати до уваги 12 місяців, які передують дослідженню (19% проти 14% відповідно). Жінки, які мають попереднього партнера, також більш імовірно стикаються з повторними випадками переслідуванням (12% проти 7% жінок, у яких немає попереднього партнера).

Статус зайнятості та професія

Не було помічено значущої різниці щодо фізичного й/або сексуального насильства, заподіяного іншою, ніж партнер, особою, з огляду на категорію зайнятості або професію. Аналогічно, спостерігається невелика різниця щодо фізичного й/або сексуального насильства, заподіяного партнером (нинішнім або попереднім), з огляду на ці характеристики. Однак, якщо розглядати період часу відтоді, як жінкам виповнилося 15 років, респондентки, які мають найпростіші професії (19%), більш імовірно зазнали фізичного насильства з боку нинішнього партнера, якщо порівняти це із загальним показником (13%). Жінки на пенсії більш імовірно скажуть, що пережили насильство з боку нинішнього партнера за своє життя, але переважно причиною цього є їхній вік.

Якщо розглядати категорії зайнятості, то студентки або ті, що проходять практику, більш імовірно, якщо порівняти із середнім показником, скажуть, що зазнали сексуального домагання, та розглядати період часу, відтоді як респонденткам виповнилося 15 років, (67% проти загального показника 49%), і протягом 12 місяців, які передують дослідженню (44% проти загального показника 17%). Хоча всі студентки були віком від 18 до 29 років і респондентки всієї цієї вікової групи більш імовірно зазначали сексуального домагання, та все ж саме студентки більш імовірно вказували на випадки сексуального домагання, аніж жінки 18 – 29 років у цілому (57% — якщо розглядати проміжок часу, відтоді як жінкам виповнилося 15 років, і 29% — протягом 12 місяців, які передують дослідженню).

Освіта

Єдиною різницею, якщо розглядати насильство, скоєне партнером, стало те, що жінки з вищою освітою (тут і далі — починаючи з молодшого спеціаліста) (10%) менш імовірно стверджують, що вони коли-небудь зазнавали фізичного насильства з боку нинішнього партнера, якщо порівняти із жінками, найвищий рівень освіти яких – середній (16%).

Якщо розглядати сексуальне домагання, то жінки з вищою освітою більш імовірно стверджують, що вони зазнали його, якщо порівняти з жінками, найвищий рівень освіти яких — середній (55% проти 44% – якщо розглядати проміжок часу відтоді, як жінкам виповнилося 15 років, і 20% проти 15% – протягом 12 місяців, які передують дослідженню). Те саме стосується й переслідування: рівень його поширеності серед жінок з вищою освітою становить 13%, а серед жінок з щонайбільше середнім рівнем освіти – 8%. Сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи також вказується частіше жінками з вищою освітою (7% проти 4% — якщо розглядати проміжок часу відтоді, як жінкам виповнилося 15 років, і 2% проти менш ніж 0,5% — протягом 12 місяців, які передують дослідженню).

Дохід

Жінок, які брали участь в опитуванні, було проаналізовано за чотирма групами доходів. Було запропоновано такі категорії: «живемо комфортно на нинішній дохід», «справляємося жити на нинішній дохід», «важко прожити на нинішній дохід» і «дуже важко прожити на нинішній дохід». Для більшості форм насильства найвищий рівень його поширеності був серед жінок, кому «дуже важко прожити на нинішній дохід», на відміну від тих, хто обрав «живемо комфортно на нинішній дохід» або «справляємося жити на нинішній дохід». Наприклад, фізичне й/або сексуальне насильство, завдане постраждали у віці 15 років і старшому, іншою, ніж партнер, особою, було вказане 42% жінок, які зазначили «дуже важко прожити на нинішній дохід» (для порівняння: загальний показник становить 22% жінок). Показники поширеності такого насильства, скоєного протягом 12 місяців, які передують дослідженню, також вищі серед жінок найменш заможної категорії (12% проти загального показника 6%).

Психологічне насильство, яке завдається нинішнім партнером протягом життя, указується на рівні 81% тих, кому «дуже важко прожити на нинішній дохід», і 67% тих, кому «важко прожити на нинішній дохід» проти загального показника 59%. Схожа ситуація й тут: 30% тих, кому «дуже важко прожити на нинішній дохід», і 19% тих, кому «важко прожити на нинішній дохід», стверджують, що вони зазнали фізичного й/або сексуального насильства від нинішнього партнера. Для порівняння: показник тих, хто обрав категорію «Живемо комфортно на нинішній дохід», становить 10%, а загальний показник — 15%. Указаний рівень поширеності протягом 12 місяців, які передують дослідженню, також вищий серед тих, кому «дуже важко прожити на нинішній дохід» (15% проти 4% тих, хто живе комфортно, і загального показника 7%). Жінки, кому «дуже важко прожити на нинішній дохід», також більш імовірно стверджують, що пережили фізичне, психологічне або сексуальне насильство, завдане попереднім партнером або в дитинстві.

Групи меншин і біженці/переміщені жінки

Під час опитування жінок запитали, чи належать вони до якоїсь групи меншин на тій території, де вони живуть. У межах загальної вибірки розміром 2 048 жінок 85 респонденток належали до якоїсь із шести різних меншин (за етнічною, релігійною, сексуальною, медичною ознакою, приналежністю до групи біженців/внутрішньо переміщених осіб або до груп тих, хто раніше належав до групи біженців/внутрішньо переміщених осіб). З огляду на невеликий розмір зразків вибірки жодних різниць щодо випадків насильства між представницями якихось груп меншин і загальною вибіркою жінок помічено не було.

Жінки й діти

Щодо сексуального домагання, то досвід жінок, у яких немає або ніколи не було дітей, відрізняється від жінок загалом. І справді, 58% тих, у кого немає дітей, стверджують, що вони зазнали сексуального домагання за період часу від 15 років і старше (загальний показник серед жінок загалом становить 49%) і 30% — протягом 12 місяців, які передують дослідженню (загальний показник серед жінок загалом становить 17%). Переслідування також більш поширене серед тих, у кого немає або не було дітей (15% жінок відтоді, як їм виповнилося 15 років, проти 9% жінок, у кого є діти).

Протилежна ситуація: насильства з боку інтимного партнера частіше зазнають жінки, у кого є або були діти, аніж ті, у кого їх немає. І справді, 66% тих, хто має/мав дітей, постраждали від якоїсь форми психологічного насильства, завданого попереднім або нинішнім партнером. Водночас цей показник падає до 54% серед тих, у кого немає/не було дітей. Якщо проаналізувати жінок, у яких є або був партнер, то на фізичне насильство вказують 25% тих жінок, які мають дітей, і 10% тих, у кого їх немає.

Територіальна належність

Загалом жінки, які проживають у Києві або в Центральній Україні, указують вищі рівні поширеності насильства, тоді як ті, хто проживає в Західній Україні, указують найнижчі рівні насильства. Поширеність насильства в Східній Україні переважно відповідає національному загальному показнику.

Жінки в Києві й у Центральній Україні більш імовірно стверджують, що зазнали сексуального домагання й переслідування (якщо розглядати період часу і відтоді, як жінкам виповнилося 15 років, і протягом 12 місяців, які передують дослідженню). Майже чверть жінок у Києві (24%) зауважує, що пережила сексуальне домагання протягом 12 місяців, які передують дослідженню. У Центральній Україні цей показник становить 21%, а в Західній Україні — 13%. Для порівняння: загальний показник в Україні становить 17%. Жінки з Центральної України мають найвищі показники фізичного й/або сексуального насильства з боку нинішнього партнера, пережитого протягом 12 місяців, які передують дослідженню (12%), зі Східної України і Києва — найнижчі показники (обидва 4%). Варто зазначити, що жінки в Східній Україні вказали найвищий рівень психологічного насильства з боку нинішнього партнера (67% проти загального показника 59%), але це не призвело до вищого рівня фізичного й/або сексуального насильства.

Хоча жінки в Східній Україні не показують вищі рівні фізичного й/або сексуального насильства з боку інтимного партнера, вони називають істотно вищі рівні фізичного й/або сексуального насильства, завданого іншою, ніж партнер, особою протягом 12 місяців, які передують дослідженню (9% проти загального показника 6%).

Жінки, чий нинішній партнер брав участь у збройному конфлікті, із ймовірністю більшою ніж удвічі зазначають, що вони зазнали фізичного й/або сексуального насильства з боку їхнього нинішнього партнера, якщо порівнювати цей показник із тими жінками, чий партнер не брав участі в збройному конфлікті (31% проти 15%)

Портрет нинішнього партнера

Якщо проаналізувати жінок, чий нинішній партнер брав участь у бойових діях збройного конфлікту, то вони з удвічі більшою імовірністю (31%) вказують, що зазнали фізичного й/або сексуального насильства від свого нинішнього партнера, якщо порівняти їх з тими жінками, чий партнер не брав активної участі в такому конфлікті (15%). Жінки, чий партнер не вживає алкоголь, менш імовірно зазначають, що постраждали від фізичного, психологічного або сексуального насильства (45%), якщо порівняти їх з тими жінками, у кого партнер регулярно напивається (74% жінок, чий партнер напивається щотижня). З результатів дослідження можна зробити висновки, що жінки, які заробляють приблизно ж стільки, скільки їхні партнери, менш імовірно вказують випадки насильства (48%), ніж ті, чий партнер заробляє менше⁵⁷ (80%), і ті, чий партнер заробляє більше (60%).

57 Через малі розміри бази ці показники треба використовувати з обережністю (36).

8. Основні висновки й рекомендації

У результаті опитування і якісного дослідження було зроблено чотири головні висновки щодо насильства над жінками в Україні.

1. Рівень насильства над жінками (VAW) дуже високий, однак жінки неохоче повідомляють про нього або недостатньо активні в пошуку допомоги.

В Україні більш ніж чверть жінок (26%) зазнала фізичного й/або сексуального насильства з боку нинішнього або попереднього партнера. Дві третини жінок (65%) пережили психологічне насильство з боку інтимного партнера, що значно перевищує відповідний середній показник ЄС (43%) і вище за показник будь-якої його країни. Проте лише 7% жінок, що постраждали від насильства з боку нинішнього партнера, і 12% жінок, постраждалих від насильства з боку попереднього партнера, повідомили про такі випадки в поліцію. Зважаючи на те, що 52% жінок, постраждалих від насильства з боку інтимного партнера, отримали фізичні наслідки від пережитого ними найсерйознішого інциденту насильства, то ймовірно, що про більш жорстокі форми насильства не завжди повідомляють.

Учасниці якісного дослідження вважали психологічне насильство нормальним явищем, також 26% жінок вважали домашнє насильство особистою справою. Експерти, з якими проводилося обговорення в рамках цього дослідження, зазначили, що існує колективна толерантність до насильства, а жінки, які брали участь у дослідженні, зауважили, що почуття сорому стає перешкодою, щоб повідомити про насильство. Щодо насильства з боку нинішнього партнера, то більше ніж чотири жінки з п'яти (81%), які вказали про пережитий випадок найсерйознішого інциденту, не зверталися до поліції або будь-якої іншої організації. Така сама ситуація і з жінками, які постраждали від насильства з боку попереднього партнера або іншої, ніж партнер, особи (67% і 52% відповідно). Також існує брак довіри до організацій, які мають забезпечувати постраждалим підтримку або відповідні послуги, і низький рівень обізнаності щодо прав та можливостей ними скористатися. Приблизно половина жінок, що постраждали від насильства з боку іншої, ніж партнер, особи (45%) або інтимного партнера (49%), які повідомили в поліцію про насильство, залишилися невдоволеними результатом свого звернення. Врешті-решт, жінки недостатньо обізнані, де їм шукати допомоги та що робити у разі насильства, зокрема майже половина жінок (48%) стверджує, що вони не вважають себе добре поінформованими або взагалі не знають, що робити, якщо вони зазнали насильства.

У Заключних зауваженнях 2017 року Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (Комітет CEDAW) надав Україні рекомендації щодо подолання дискримінаційних стереотипів шляхом застосування системних стратегій і використання інноваційних заходів сприяння гендерній рівності. Також було висловлено пораду усунути бар'єри для доступу жінок до правосуддя, включно шляхом надання безплатної правової допомоги, створення дієвих механізмів підзвітності та переслідування й покарання винних.

2. Існує необхідність і надалі вдосконалювати законодавство і його реалізацію на практиці.

Однією з головних змін, необхідних для боротьби з насильством над жінками (VAW), на думку експертів, з якими проводилися обговорення в рамках цього дослідження, є розвиток **централізованої системи збору й аналізу статистичних даних** щодо такого насильства. Вони висловлювали надію, що результати проведеного ОБСЄ дослідження використаються, щоб забезпечити тих, хто відповідає за розроблення і впровадження політики, і служби з надання підтримки конкретним аналізом і даними, щоб покращити законодавчу і політичну системи. Нещодавно в Україні було ухвалено норми законодавства для погодження політики країни зі Стамбульською конвенцією. Вони охоплюють питання запобігання домашньому насильству, реагування на нього і впровадження відповідної кримінальної відповідальності. Хоча такі зміни отримали позитивну оцінку, експерти, з якими проводилися обговорення в рамках цього дослідження, вважають, що **вони ще не мали значного впливу, бо потрібне вторинне законодавство (як-от розробка галузевих законів та підзаконних актів) ще не розроблено**. Лунала думка, що поліції тяжко застосувати закон на практиці, оскільки немає чітких інструкцій, як саме це робити. У вересні 2018 року набрав чинності Наказ «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника»⁵⁸, який має вдосконалити процес захисту жертв і практичне запровадження нового й діючого законодавства, включно з Законом України №2229-VIII.

Експерти сподівалися, що розробка подальшого законодавства зробить боротьбу з насильством за ознакою статі пріоритетом політики. Також вони висловили надію, що ЄС та інші відповідні організації зможуть допомогти в цьому шляхом моніторингу впровадження подальшого законодавства. Експерти також рекомендували втілення нових змін, які, за їхніми словами, можуть зміцнити законодавство стосовно насильства над жінками, а саме зробити покарання винуватців насильства жорстокішим і переслідувати домашнє насильство *ex officio*.

Комітет CEDAW рекомендував прискорення ратифікації Стамбульської конвенції та криміналізацію всіх форм насильства над жінками; систематичне навчання з питань прав жінок, зміцнення потенціалу законів, які передбачають кримінальну відповідальність за насильство над жінками, а також навчання гендерно-обумовленим процедурам суддів, прокурорів, працівників поліції та інших працівників правоохоронних органів. Також були рекомендації щодо збору статистичних даних, дезагрегованих за віком і відносинами між постраждалою і кривдником.

3. Існує брак притулків та інших сервісів підтримки, зокрема для жінок, які опинилися в складних життєвих обставинах або належать до груп ризику.

І жінки-учасниці якісного дослідження, які зазнали насильства, і експерти, з якими проводилися обговорення в рамках цього дослідження, вважали, що головна проблема в Україні **брак відповідних послуг та кваліфікованих фахівців для їх надання, а також брак притулків для жінок, яким необхідна допомога**. Експерти зауважували, що в Україні немає достатньої кількості місць у жіночих притулках, як це визначено в Стамбульській конвенції, у якій зазначено, що на населення у 10 000 осіб має бути один притулок, на 200 000 жінок — один кризовий центр для жертв зґвалтування, охоплюючи усі географічні регіони, а на 50 000 жінок — один poradчий центр для жінок⁵⁹. Жінки-учасниці якісного дослідження також вважали, що існує брак притулків, які могли б прийняти і жінок, і дітей.

Експерти недержавних (неурядових) організацій зауважували, що причина недостатньої кількості притулків — це відсутність бажання місцевої та державної влади підтримати потрібні заходи. Вони вважали, що орган центральної влади, відповідальний за захист від насильства над жінками й за відповідне реагування на

58 Міністерство внутрішніх справ України. Наказ №654 «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника». Набрання чинності відбулося 11 вересня 2018 року.

59 Про це йдеться тут: «Пояснювальна доповідь до Конвенції посилається на рекомендації щодо надання послуг, описаних у Заключній доповіді Цільової групи Ради Європи щодо запобігання насильству стосовно жінок, включно з домашнім насильством (2008)».

нього (Міністерство соціальної політики), неналежним чином координує розвиток послуг в Україні. Вони зазначали, що цей орган влади делегував відповідальність місцевим установам для забезпечення належного надання послуг, але зауважували, що ці установи не бажають брати на себе відповідальність за захист жінок від гендерно обумовленого насильства.

Експерти, з якими проводилося обговорення в рамках цього дослідження, а також жінки, які брали участь у якісному дослідженні, також стверджували, що є потреба у певних видах допомоги, які не надаються, а саме допомога жінкам, що пережили психологічне й сексуальне насильство. І ті, і інші вважали, що психологічне насильство дуже поширене, але сприймається як нормальне явище, а отже, з цих питань постраждалим надається мало допомоги. Експерти також стверджували, що існує мало фахівців, навчених як діяти у випадках сексуального насильства, особливо на території збройного конфлікту.

Ще одна ключова проблема в Україні — **це брак підтримки чоловіків, які брали участь у збройному конфлікті**. Чоловіки, які брали участь у подіях, пов'язаних із кризою в Україні та навколо неї, звикли до насильства й повернулися до своїх сімей потенційно психологічно травмованими. Деякі недержавні (неурядові) організації розвивають програми щодо роботи з кривдниками, але відчувається брак навчених фахівців, які можуть надати допомогу. Представники недержавних (неурядових) організацій не вважали, що є програми щодо роботи з кривдниками, які фінансуються державою.

Немає всіх необхідних послуг підтримки жінкам з груп осіб, що знаходяться в несприятливому становищі, а також груп осіб, які ймовірно стикаються з дискримінацією або знаходяться в зоні ризику зазнати насильства, наприклад: **жінки, які живуть у віддалених районах, внутрішньо переміщені особи, жінки, які перебувають у зоні конфлікту, жінки з інвалідністю**. Жінки і ключові експерти, які брали участь у якісному дослідженні зауважували, що жінки з віддаленої або сільської місцевості часто живуть у громадах із більш традиційними цінностями, де вони не будуть мати особливого бажання повідомляти про насильство. Жінки з такої місцевості мають обмежений доступ до інформації про служби підтримки та власне до самих таких служб. На думку українських ключових експертів-учасників обговорень у рамках цього дослідження, найбільше послуг із допомоги надається в міській місцевості, хоча Міністерство соціальної політики розпочало надання мобільних послуг на деяких територіях, що, як зауважують експерти, однаково не забезпечує надання необхідних послуг у кожному регіоні.

Жінки з певних груп, наприклад ті, хто займається проституцією чи мають наркотичну залежність, можуть відчувати дискримінацію, намагаючись отримати послуги. Один експерт зауважив, що державні служби, зазвичай, непривітні до жінок, що постраждали від насильства, і часто ведуть дискримінаційну політику, наприклад, не приймаючи тих, хто вживає наркотики чи алкоголь.

Врешті-решт, основна сфера, яку, на думку жінок, що зазнали насильства, необхідно вдосконалити, — це **освіта дітей і молоді**. Жінки хотіли, щоб дітей вчили, про те, що таке насильство, зокрема про його різні форми, як його розпізнати і що вони можуть робити у разі насильства. Також вони додали, що важливо навчати дітей толерантності до представників груп меншин. Жінки також вважали, що і молоді, і жінкам допомогло б, якби постраждали від насильства жінки, що отримали допомогу, ділилися своїми вдалими прикладами.

Комітет CEDAW рекомендував Україні забезпечити відповідні заходи з урегулювання ситуацій, а також допомогу та захист жінкам шляхом створення притулків, зокрема у сільській місцевості, та посилення співпраці з недержавними (неурядовими) організаціями, які надають постраждалим притулок і послуги з реабілітації. Особливо, на думку Комітету, необхідно приділити увагу потребам жінок з інвалідністю, внутрішньо переміщеним особам, жінкам старшого віку і жінкам ромського походження. Також зауважувалося, що Україна повинна прагнути усунути зі шкільних програм і підручників негативні стереотипи стосовно жінок і дівчат.

4) Майже повністю відсутня робота з кривдниками, які вчиняють домашнє насильство.

Не зважаючи на наявність затвердженої Типової програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство, робота з ними майже не ведеться. Окрім того, існує брак кваліфікованих фахівців і місць проведення програм для кривдників.

Затверджено Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом Національної поліції України, проте рівень роботи працівників поліції з кривдниками та взаємодії з суб'єктами запобігання та протидії домашньому насильству, та насильству за ознакою статі низький. Поліцейські (дільничні інспектори поліції) потребують підвищення кваліфікації.

Рекомендації

Грунтуючись на описаних вище висновках, можна надати наступні рекомендації щодо боротьби з насильством проти жінок:

Удосконалення законодавчої бази, зміцнення систем підтримки й моніторингу.

Для всіх відповідних міністерств, Представника Уповноваженого з дотримання рівних прав і свобод та відповідного структурного підрозділу Кабінету Міністрів України офісу профільного віце-прем'єр-міністра:

1. Вжити необхідних заходів, щоб ратифікувати Стамбульську конвенцію.
2. Розробити і запровадити підзаконні нормативні акти, щоб підтримати впровадження нового законодавства щодо гендерно-обумовленого насильства.
3. Запровадити систему регулярної оцінки законодавства і його впровадження, ґрунтуючись на практичному застосуванні нових ухвалених законів.
4. Забезпечити ефективне впровадження механізмів для нового законодавства і підзаконних нормативних актів шляхом розроблення інструкцій, проведення навчання і регулярних обмінів між усіма відповідними діячами, щоб обговорити результати і позитивну практику, а також шляхом сприяння міжвідомчого співробітництва.
5. Розробити централізовану систему для збору даних щодо насильства над жінками, яка відповідає новому закону про домашнє насильство, а також уможливіє проводити аналіз випадків гендерно-обумовленого насильства й удосконалює показники в протоколах поліції.
6. Забезпечити поінформованість посадових осіб про їхні обов'язки щодо жінок, які зазнали насильства, та забезпечення механізмів, за допомогою яких посадові особи будуть нести відповідальність через нехтування цими обов'язками.

Для Міністерства соціальної політики:

7. Удосконалити або ухвалити наявні норми і програми, націлені на жінок, які знаходяться в групі ризику гендерно-обумовленого насильства, а також програм роботи з кривдників насильства.
8. Запровадити програми для винуватців у кожній територіальній громаді на місцевому рівні.

Для Міністерства охорони здоров'я:

9. Розробити протокол клінічного лікування зґвалтованих жінок.

Для Міністерства оборони:

10. Розробити безпечну і конфіденційну систему для звітів щодо гендерно обумовленого насильства і військовослужбовців.
12. Розробити політику щодо сексуальної експлуатації та насильства у відповідності до міжнародних стандартів.

Надавати психо-соціальну підтримку учасникам бойових дій та членам їх сімей щодо запобігання домашньому насильству. Приєднатися до майбутніх норм щодо сексуальної експлуатації і насильства.

Співпраця, багатогалузевий підхід і навчання.

Для державних діячів і міжнародних організацій:

12. Розробити і проводити регулярні навчальні програми для поліції, прокурорів, суддів, фахівців соціальної, освітньої, медичної сфер, уповноважених з питань запобігання і протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі й інших службовців.
13. Забезпечити регулярні спільні заходи на всіх рівнях для всіх діячів, які відповідальні за реалізацію дій щодо запобігання й боротьби з насильством над жінками, зокрема домашнім насильством.

Для Міністерства соціальної політики:

14. Розробити для співробітників поліції, надавачів соціальних послуг і медичних установ у співпраці з Міністерством внутрішніх справ і Міністерством охорони здоров'я стандарти оцінювання ризику.
15. Навчити надавачів соціальних послуг визначати жінок, які зазнали гендерно обумовленого насильства, а також тому, як надавати останнім послуги з підтримки.

Для Міністерства охорони здоров'я:

16. Запровадити ґрунтовні інструкції і якісне навчання для медичних працівників.
17. Удосконалити сексуальну освіту в школах.
18. Розробити й провести навчання лікарів і інших медичних працівників щодо питань гендерно обумовленого насильства (у співпраці з Міністерством соціальної політики і громадськими організаціями).

Збір даних і підвищення рівня обізнаності щодо питань насильства над жінками, а також поширення серед жінок інформації, що робити у разі, якщо вони зазнали насильства

Для державних діячів і міжнародних організацій:

19. Розробити й провести комплексні міжвідомчі кампанії, покликані підвищити рівень поінформованості про причини і наслідки насильства над жінками й про шляхи запобігання йому. Кампанії мають включати різні питання, зокрема:
 - o поінформованість про наявність нового законодавства і про те, як воно допомагає жінкам, і власне безпосередня обізнаність з новим законодавством;
 - o поінформованість про положенням, сфери використання і мету Стамбульської конвенції, і власне безпосередня обізнаність з нею, особливо задля уникнення її неправильного розуміння;
 - o можливість захисту постраждалих і надання їх послуг підтримки.

Головні ідеї повинні доноситись через спеціально розроблені інформаційні листівки, брошури й відео, які мають розповсюджуватися в місцях, куди жінки звертаються за допомогою (наприклад, відділки поліції, лікарні, кабінети лікарів, центри соціального захисту).

20. Залучати до кампаній, покликаних підвищити обізнаність з питаннями боротьби з насильством над й дівчатами, чоловіків і хлопців; проводити такі кампанії безпосередньо для чоловіків і хлопців.
21. Проводити додатковий аналіз даних, отриманих під час дослідження, на регіональному рівні, щоб надати місцевій владі спеціальні рекомендації, які ґрунтуються на більш детальному вивченні даних у розрізі за регіонами.
22. Забезпечити поширення серед населення інформації про права постраждалих від насильства жінок і про те, як вони можуть отримати юридичну, психологічну й соціальну допомогу. Посилити інформаційно-просвітницьку роботу серед нерезидентів і переміщених осіб (особливо в сільських, гірських та ізольованих міських/сільських районах) щодо проявів і наслідків насильства над жінками.

Для державних діячів і громадських організацій:

23. Розробити як для чоловіків, так і для жінок громадські кампанії, покликані змінити поведінку, а також забезпечити їх даними, отриманими під час проведеного ОБСЄ дослідження, коли вони почнуть розробляти власні кампанії.
24. Залучити чоловіків до кампаній, які підвищують обізнаність у питаннях боротьби з насильством над жінками.
25. Організувати регулярні інформаційні програми і кампанії, які пояснюють, що таке домашнє насильство і як користуватися положеннями нового закону, який криміналізує домашнє насильство в Україні.
26. Використати дані проведеного ОБСЄ дослідження для формулювання ідеї для співробітників поліції, судових органів, соціальних служб та інших відповідних фахівців, щоб краще зрозуміти реальний рівень поширеності насильства і форми його вияву, а також виявити потреби захисту постраждалих в Україні.
27. Розповсюдити результати дослідження на регіональному та державному рівнях.
28. Проводити подальші дослідження щодо економічних і соціальних витрат, які виникають через насильство над жінками.
29. Розповсюджувати відповідну інформацію серед профспілок та асоціацій роботодавців.

**Служби надання спеціальної допомоги жертвам насильства
Для Міністерства соціальної політики та офісу профільного офісу віце-
прем'єр міністра:**

30. Провести оцінку наявн загальних і спеціалізованих послуг і можливості їх отримання, вжити заходів щодо вдосконалення послуг, зокрема надання притулку, з приділенням особливої уваги постраждалим від психологічного насильства.
31. Забезпечити наявність достатньої кількості притулків у кожному регіоні.
32. Зробити інформацію про служби та послуги (зокрема притулки) доступною, зокрема через веб-сайти з точною і актуальною інформацією.
33. Запровадити систему моніторингу й оцінки якості наданих послуг, а також залучити до цього громадські організації та постраждалих.
34. Посилити підтримку для реабілітації чоловіків, які брали участь у збройному конфлікті, включно для їхніх сімей.
35. Розробити у співпраці з Міністерством освіти і Міністерством охорони здоров'я превентивні програми для груп осіб, які знаходяться в зоні ризику (наприклад, молодих батьків і дітей віком до 16 років).
36. Розробити спеціальні інструкції та заходи щодо підтримки маргіналізованих груп, наприклад: жінок із віддалених регіонів, представників ромської етнічної меншини, внутрішньо переміщених осіб, жінок, які брали або беруть участь у конфлікті, представників секс-індустрії та наркозалежних осіб.
37. Розробити методичні рекомендації щодо роботи з постраждалими й кривдниками та забезпечити їх виконання на місцях;
38. Залучити чоловіків до кампаній щодо підвищення рівня поінформованості; організація інформаційно-просвітницьких програм, покликаних пояснити, що таке домашнє насильство, а також положення нового закону про домашнє насильство

Для Представника Уповноваженого з дотримання рівних прав і свобод:

39. Проводити моніторинг і контроль за впровадженням послуг на новому децентралізованому місцевому рівні (об'єднання громад).

ДОДАТКИ

Додаток 1. Збір даних під час опитування та якісного дослідження

За дорученням Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) компанією Ipsos було проведено в семи країнах-членах ОБСЄ якісне та кількісне дослідження щодо насильства над жінками. Також воно проводилось у Косові. Це перше порівняльне дослідження в такому форматі в цьому регіоні. Передбачається, що його результати будуть використані для вдосконалення формування політики в майбутньому як національними, так і міжнародними діячами, що формують політику та впроваджують програми в регіоні. У цій доповіді мова йде про результати дослідження в Україні.

Дослідження містить такі складові:

- Кількісне дослідження (опитування), репрезентативна вибірка якого складається з 2 048 жінок віком від 18 до 74 років, проводилося із 2 квітня до 17 вересня 2018 року.
- Було використано модель багатоступеневої стратифікованої випадкової вибірки, включно із серією з 298 співбесід, проведених задля збільшення у вибірці кількості жінок, які постраждали від конфлікту, через використання додаткових точок вибірки в Донецькій і Луганській областях⁶⁰. Параметри вибірки, а саме перелік територій з виборчими дільницями за 2014 рік, надала Центральна виборча комісія України. Це забезпечило показник покриття вибірки у розмірі 84%⁶¹. Дослідження не охоплює території, які знаходяться поблизу лінії зіткнення або непідконтрольні державній владі. Насправді це означає, що у дослідженні не бралися до уваги ні Кримський півострів, ні Донецька й Луганська області. Загалом приблизно 16% населення України жили на території, де провести дослідження було неможливо. Території, де знаходились виборчі дільниці, були первинними, або основними, одиницями вибірки (ПОВ).
- Стратифікація основи вибірки проводилася за регіонами й розмірами населених пунктів. Відтак з певною ймовірністю було відібрано первинні одиниці вибірки в межах кожної страти пропорційно до розміру. Загалом взяли 200 первинних одиниць вибірки, кожна з яких містила певну кількість адрес, відібраних таким чином, щоб провести 10 інтерв'ю в межах кожної первинної одиниці вибірки. Адреси вибиралися безпосередньо перед проведенням інтерв'ю, методом випадкового блукання. Коли за вибраною адресою знаходилося більше одного домогосподарства, одне з них обиралося випадково за електронним списком контактів. Для інтерв'ю відбиралася одна жінка з кожного домогосподарства вибірки. Відбір відбувався випадковим чином зі списку всіх жінок, які відповідають критеріям відбору і проживають у вибраному домогосподарстві. Тобто в електронному списку контактів було перераховано всіх жінок домогосподарства у віці від 18 до 74 років у порядку від найстаршої до наймолодшої. Потім, використовуючи генератор випадкових чисел у списку контактів, робився остаточний вибір однієї респондентки.

60 Після відбору точок вибірки у Донецькій і Луганській областях перелік переглянула місцева компанія, яка безпосередньо проводила дослідження, Ipsos (Україна), а також ОБСЄ, і місця, які вважались небезпечними, було замінено.

61 До того ж первинні одиниці вибірки, де було менше ніж 100 виборців, не брали участі в дослідженні, оскільки вони вважались віддаленими або ізольованими. Ці території охоплювали 0,1% населення.

- Опитування проходило у формі особистих співбесід віч-на-віч, які проводили жінки — досвідчені та спеціально навчені спеціалісти на містах.
- Коефіцієнт наявності відповідей становив 35%⁶², а фактична відповідність критеріям у середньому становила 78%. Статистичні ваги було розраховано двома етапами: а) ваги плану вибірки і б) пост-стратифікаційні ваги. Ваги плану показували ймовірність відбору респондентів, водночас пост-стратифікаційні ваги було розраховано, щоб компенсувати відсутність відповідей. Постстратифікацію в Україні було зроблено за регіонами, розміром населеного пункту і віковими категоріями.
- Через різницю в методології, плані вибірки й розробці анкети, результати цього опитування не можуть безпосередньо порівнюватися з іншими національними опитуваннями, які проводилися в Україні.
- Обговорення у восьми фокус-групах, зокрема в групах із жінками, які мають досвід проживання в умовах конфлікту і які належать до внутрішньо переміщених осіб, проводилося в червні 2018 року. Пілотне обговорення з першою групою відбулося у листопаді 2017 року.

Таблиця А1.1 – Склад фокус-груп в Україні

Фокус-група	Місце проведення обговорення	Кількість учасниць	Вікова група	Приналежність до етнічної групи	Кількість осіб, які постраждали від конфлікту	Кількість осіб, які мають дітей	Кількість працюючих осіб
1	Київ	6	18 – 50	українка	6	2	4
2	Київ	8	18 – 35	українка	0	2	4
3	Львівська область, сільська місцевість	8	18 – 35	українка	0	6	5
4	Київ	8	36 – 55	українка	0	6	4
5	Львівська область, сільська місцевість	8	36 – 55	українка	0	4	2
6	Київ	8	56+	українка	0	7	4
7	Київ	10	36 – 55	українка	8	9	8
8	Київ	10	56+	українка	8	5	6

- Чотири ґрунтовні співбесіди з жінками, які пережили насильство, що проводилися у липні – серпні 2018 року.

62 Коефіцієнт наявності відповідей розраховувався за показником RR3 (коефіцієнт наявності відповідей 3) відповідно до його визначення Американською асоціацією дослідження громадської думки. Див. «Стандартні визначення: підсумковий опис кодування справ і кінцевих показників досліджень», 7-е видання (Оукбрук-Террейс, Іллінойс: Американська асоціація досліджень громадської думки, 2011), с. 46.

Таблиця А1.2 – Характеристика українських учасниць ґрунтовних співбесід

Номер ґрунтовної співбесіди	Вікова група	Зайнятість	Наявність дітей	Стан здоров'я/інвалідність
1	18 – 34	у декретній відпустці	так	ні
2	35 – 55	працює	ні	ні
3	18 – 34	працює	ні	ні
4	18 – 34	у декретній відпустці	так	ні

- П'ять головних експертів, які зробили огляд питань щодо насильства над жінками (VAW) і випадків насильства, пов'язаного з конфліктом (співбесіди відбулися в липні-серпні 2017 року). Наступні співбесіди було проведено з 10 головними експертами в липні-серпні 2018 року, щоб вивчити зміни, які відбулися з часів попередніх співбесід, і зібрати рекомендації для ОБСЄ.

Опитування було розроблено так, щоб воно було репрезентативним на національному рівні. Респондентками були жінки в Україні віком від 18 до 74 років. Далі наведено поділ за демографічними показниками:

Таблиця А1.3: Характеристика вибірки в Україні

Вік	Зважений рівень, %	Незважений рівень, %	Незважений рівень, кількість
18 – 29	19	18	372
30 – 39	20	23	463
40 – 49	19	19	399
50 – 59	20	18	360
60+	23	22	454
Економічна активність			
Має оплачувану роботу	48	48	984
Самозайнята	4	4	84
Допомагає сімейному бізнесу (неоплачувана неформальна зайнятість)	1	1	26
Безробітна	5	5	101
Учениця, студентка, проходить практику	4	3	70
Не працює через хворобу чи інвалідність	1	1	19
Займається хатніми обов'язками й опікою та піклуванням	12	13	260
На пенсії	22	22	451
Проходить обов'язкову військову службу/громадську службу/інше	2	2	42
Освіта			
Немає шкільної освіти	0,2	0,2	4
Початкова освіта	0,5	0,4	9
Середня освіта	55	55	1 127
Вища освіта	44	44	904

Вік	Зважений рівень, %	Незважений рівень, %	Незважений рівень, кількість
Територія			
Міська територія (населення розміром понад 100 000 осіб)	40	41	838
Міська територія (населення розміром від 20 000 до 100 000 осіб)	13	13	276
Міська територія (населення розміром до 20 000 осіб)	14	14	290
Сільська територія	34	31	644
Чи постраждала від конфлікту			
так	8	16	318
ні	92	84	1 730

Похибки вибірки

Оскільки дані ґрунтуються радше на вибірці, аніж на генеральній сукупності, і результати (або розрахунки), визначені у відсотках, містять похибки вибірки, то не всі різниці між результатами статистично значущі на рівні достовірності 95%. Під час розрахунку інтервалів достовірності до уваги потрібно брати ефективний розмір вибірки.

Ефективний розмір вибірки (або поняття, що його стосується, «ефект вибіркового плану (дизайн-ефект)» пов'язаний з індивідуальними оцінками і, як наслідок, він може варіюватися для різних оцінок. Щоб розрахувати дизайн-ефект для загального розміру вибірки, використовується наступна формула:

дизайн ефект = (незважений розмір вибірки) x (сума ваг, піднесених до квадрата) : (квадрат суми ваг).⁶³

Такий підхід до оцінки дизайн-ефекту пов'язаний з диспропорційною вибіркою (у разі опитування, проведеного ОБСЄ, жінки у домогосподарстві добиралися з нерівномірною ймовірністю, що залежало від кількості жінок у домогосподарстві, які відповідають характеристикам опитування), а також з нерівномірною кількістю неотриманих відповідей у сегментах населення, які було скориговано, використовуючи пост-стратифікаційні ваги (як описано вище).

Далі наведена таблиця підсумовує дизайн-ефект для загального розміру вибірки і розміру вибірки жінок, які постраждали від конфлікту, а також показує інтервали достовірності, ґрунтуючись на ефективному розмірі вибірки для оцінки опитування розміром 50%.

Tabela A1.4: Efektivne veličine uzorka i intervali pouzdanosti

	Кількість	Дизайн-ефект	Ефективний розмір вибірки	інтервал довіри з надійністю 95 для оцінки опитування розміром 50%, ґрунтуючись на зваженій вибірці	
				Нижчий рівень	Вищий рівень
Усі жінки віком від 18 до 74 років	2 048	1 199	1 708	47,6%	52,4%
Жінки, які безпосередньо постраждали від конфлікту	318	1 387	229	43,5%	56,5%

Додаток 2. Аспекти етики та безпеки

Зважаючи на дражливість опитування, було вжито низку таких заходів, щоб захистити як респонденток, так і інтерв'юєрок від потенційної шкоди й надати допомогу у разі тривоги:

- Усі інтерв'юєрки були жінками з досвідом проведення опитувань на дражливі теми й були носіями тієї мови, яка використовувалася під час співбесід. Усі вони обов'язково проходили дводенний семінар;
- Для захисту як респонденток, так і інтерв'юєрок останнім дали настанову не повідомляти заздалегідь, що опитування буде стосуватися насильства, а також проводити опитування в повній конфіденційності.
- Наприкінці інтерв'ю всім респонденткам надавалась інформація про організацію з підтримки, до яких можна звернутися, якщо вони мають бажання обговорити будь-які питання, що виникли в результаті їхньої участі в цьому опитуванні.
- Інтерв'юєрки мали змогу в будь-який момент своєї роботи звернутися до координатора проекту, а за потреби могли проводитись особисті зустрічі з радниками.
- Дотримання етичних принципів – це наріжний камінь методології дослідження, який використовувався для проведення ОБСЄ опитування. До уваги бралися процедури, що використовуються Всесвітньою організацією охорони здоров'я⁶⁴ та Інструкції ООН щодо підготовки статистичних даних стосовно насильства над жінками⁶⁵.

Додаток 3. Показники Цілей сталого розвитку

Показник ЦСР 5.2.2: Частка жінок і дівчат віком 15 років і старших, які зазнали сексуального насильства з боку інших, ніж інтимний партнер, осіб за 12 місяців, що передують дослідженню/за віком і освітою.

Усі жінки 18 – 74 років (2 048)	1%
18 – 29 років (372)	1%
30 – 39 років (458)	*
40 – 49 років (399)	2%
50 – 59 років (360)	1%
60 і більше років (454)	1%
Міська територія – населення понад 100 000 осіб (838)	1%
Міська територія – населення від 20 000 до 99 999 осіб включно (276)	1%
Міська територія – населення до 20 000 осіб (290)	0%
Сільська територія (644)	1%
Немає освіти або початкова/середня освіта (1470)	*
Вища освіта (починаючи з молодшого спеціаліста) (904)	2%

* у проміжку більше ніж 0%, але менше ніж 0,5%

64 Рекомендації щодо питань етики й безпеки під час інтервенційних досліджень на тему насильства над жінками. Ґрунтуючись на матеріалах, наданих у публікації ВООЗ «Жінки попереду: рекомендації щодо питань етики й безпеки під час проведення досліджень на тему домашнього насильства над жінками». Женева: Всесвітня організація охорони здоров'я, 2016 рік. Режим доступу станом на 12 лютого 2019 року: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/251759/9789241510189-eng.pdf;jsessionid=8E35B9DA678667DD989016A395720263?sequence=1>

65 Інструкції проведення статистичного аналізу щодо насильства над жінками: статистичні дослідження. Нью-Йорк: ООН, 2014 рік. Режим доступу станом на 14 лютого 2019 року: https://unstats.un.org/unsd/gender/docs/guidelines_statistics_vaw.pdf.

Показник 5.2.1: Частка жінок віком від 18 до 74 років, у яких коли-небудь був партнер, і які зазнали фізичного, сексуального або психологічного насильства з боку нинішнього або попереднього інтимного партнера протягом 12 місяців, що передують дослідженню за віком, територією й освітою

Усі жінки, які мають або коли-небудь мали партнера (1 955)	21%
18 – 29 років (306)	23%
30 – 39 років (451)	23%
40 – 49 років (394)	27%
50 – 59 років (353)	15%
60 і більше років (446)	19%
Міська територія (населення розміром понад 100 000 осіб) (785)	21%
Міська територія (населення розміром від 20 000 до 99 999 осіб) (266)	18%
Міська територія (населення розміром до 20 000 осіб) (280)	20%
Мешканки сільської місцевості (624)	23%
Немає освіти або початкова/середня освіта (1 084)	22%
Вища освіта (починаючи з молодшого спеціаліста) (868)	20%

Обчислення рівня поширеності насильства для показника ЦСР 5.2.1

Жінок запитали, як часто з ними траплялися випадки психологічного насильства різних форм із боку нинішнього партнера: ніколи, інколи, часто чи весь час.

Щодо насильства з боку попереднього партнера, жінок запитали, чи коли-небудь траплялися з ними різні форми психологічного насильства.

Погрози фізичного або сексуального насильства, які розглядалися тут в межах психологічного насильства, були єдиними формами психологічного, рівень якого вивчався за період протягом 12 місяців, що передують дослідженню.

Щоб розрахувати рівень поширеності психологічного насильства, скоєного нинішнім або попереднім партнером протягом 12 місяців, які передують дослідженню, потрібно було використовувати такі непрямі показники. Жінок, які вказали, що мають нижче описаний досвід, зараховано до показників рівня поширеності насильства з боку інтимних партнерів для показника ЦСР 5.2.1:

- жінки, яким їхні нинішні або попередні партнери погрожували завдати фізичного або сексуального насильства протягом 12 місяців, що передують дослідженню;
- жінки, які часто або весь час зазнавали будь-якої іншої форми психологічного насильства з боку нинішнього партнера;
- жінки, які зазнали будь-якої форми фізичного або сексуального насильства з боку нинішнього або попереднього партнера протягом 12 місяців, що передують дослідженню.

Додаток 4. Зведені статистичні дані

Рівень поширення насильства

Психологічне/фізичне/сексуальне насильство з боку будь-кого (партнера чи іншої особи)	Вік: 15 років і старша	67%
Фізичне/сексуальне насильство з боку будь-кого (партнера чи іншої особи)	Вік: 15 років і старша	35%
	12 місяців, які передують дослідженню	11%
Насильство, заподіяне іншою, ніж партнер, особою	Вік: 15 років і старша	фізичне: 22% сексуальне: 5%
	12 місяців, які передують дослідженню	фізичне: 5% сексуальне: 1%
Насильство, заподіяне інтимним партнером (нинішнім чи попереднім)	Вік: 15 років і старша	фізичне: 23% сексуальне: 7% психологічне: 65% психологічне/фізичне/сексуальне: 66%
	12 місяців, які передують дослідженню	фізичне: 7% сексуальне: 2% психологічне: 19% психологічне/фізичне/сексуальне: 21%
Сексуальне домагання	Вік: 15 років і старша	будь-яке: 49% у найбільш жорсткій формі: 35%
	12 місяців, які передують дослідженню	будь-яке: 17% у найбільш жорсткій формі: 10%
Переслідування	Вік: 15 років і старша	10%
	12 місяців, які передують дослідженню	2%
Насильство, пережите в дитинстві (фізичне, сексуальне, психологічне)	вік: до 15 років	фізичне: 14% сексуальне: 3% психологічне: 10% будь-яке: 20%

Наслідки найсерйознішого інциденту

Насильство, заподіяне іншою, ніж партнер, особою	емоційне: 96% психологічне: 77% фізичне: 51%
Насильство, заподіяне інтимним партнером	емоційне: 96% психологічне: 84% фізичне: 52%
Сексуальне домагання	емоційне: 95% психологічне: 54%
Переслідування	емоційне: 97% психологічне: 61%

Повідомлення про найсерйозніший інцидент

	% жінок, які самі повідомили про це поліцію	% жінок, які не повідомили про це поліцію або іншу організацію
Насильство, заподіяне іншою, ніж партнер, особою	19%	52%
Нинішній партнер	7%	81%
Попередній партнер	12%	67%
Сексуальне домагання	1%	немає інформації
Переслідування	11%	немає інформації

Погляди та норми

% тих, хто вважає, що їхні друзі погодилися б із тим, що хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним	35%
% тих, хто вважає, що їхні друзі погодилися б із тим, що жінка повинна займатися сексом зі своїм чоловіком, навіть якщо їй не хочеться цього	19%
% тих, хто погоджується, що насильство над жінками з боку партнерів, знайомих чи незнайомих — це звичне явище в Україні	64%
% тих, хто погоджується, що домашнє насильство — це особиста справа й має вирішуватись у межах сім'ї	26%
% тих, хто погоджується, що жінки з більшою ймовірністю бувають зґвалтовані незнайомцем, ніж кимось, кого вони знають	35%

Жінки, які постраждали від конфлікту

Частка жінок, які постраждали від конфлікту в Україні	8%
---	----

Додаток 5. Таблиці та графіки з докладнішою інформацією

Характеристики респондентки (зважено)

		Разом		Має або коли-небудь мала партнера		
		%	Кількість	%	Кількість	
Територія проживання	Понад 100 000 осіб	40	810	39	749	
	Від 20 000 до 100 000 осіб	13	261	13	249	
	До 20 000 осіб	14	286	14	274	
	Сільська територія	34	690	34	668	
Вік	18 – 19	3	63	1	20	
	20 – 24	7	137	5	105	
	25 – 29	9	180	9	173	
	30 – 34	11	222	11	218	
	35 – 39	10	194	10	192	
	40 – 49	19	379	19	375	
	50 – 59	20	401	20	394	
	60 – 69	16	321	16	313	
	70 – 74	7	145	7	143	
	Відмова від відповіді	0	6	0	6	
	Освіта	Жодної	0	5	0	5
		Початкова	1	9	1	9
Середня		55	1 133	55	1 067	
Вища (починаючи від молодшого спеціаліста)		44	898	44	855	
Відмова від відповіді		0	0	0	0	
Чи маєте Ви дітей?	Так, маю власних дітей	84	1 728	88	1 712	
	Так, маю пасинків/падчерок чи прийомних дітей	0	5	0	5	
	Так, маю власних дітей і пасинків/падчерок чи прийомних дітей	1	13	1	11	
	Ні	15	298	11	207	
	Відмова від відповіді	0	5	0	5	

	Разом		Має або коли небув мала партнера		
	%	Кількість	%	Кількість	
Зайнятість	Має оплачувану роботу	48	977	49	946
	Самозайнята	4	88	5	86
	Допомагає сімейному бізнесу (неоплачувана неформальна зайнятість)	1	29	1	27
	Безробітна	5	96	5	94
	Учениця, студентка, проходить практику	5	92	2	34
	Не працює через хворобу чи інвалідність	1	17	1	15
	Займається хатніми обов'язками й опікою та підприємствам	12	247	13	244
	На пенсії	23	459	23	448
	Проходить обов'язкову військову або іншу громадську службу	0	2	0	2
	Інше (не працює з інших причин)	2	31	2	31
	За якою професією або на якій роботі Ви зараз працюєте?	Найпростіші професії	17	186	17
Робітник з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин		3	31	3	30
Кваліфікований робітник, зайнятий у будівельній, промисловій та пов'язаній з ними торговельній галузі		6	65	6	64
Кваліфікований робітник сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства		3	32	3	30
Працівник сфери торгівлі та послуг		27	295	27	283
Технічний службовець		5	52	5	50
Фахівець		27	295	27	283
Професіонал		7	74	7	74
Керівник, менеджер (управитель)		4	42	4	42
Військовослужбовець у складі Збройних сил		0	2	0	2
Відмова від відповіді		2	20	2	18

		Разом		Має або коли небув мала партнера	
		%	Кількість	%	Кількість
Який із варіантів найкраще описує Ваш нинішній сімейний дохід?	Живемо комфортно на нинішній дохід	9	186	9	176
	Справляємося жити на нинішній дохід	47	956	47	906
	Важко прожити на нинішній дохід	32	645	31	609
	Дуже важко прожити на нинішній дохід	12	239	12	233
	Не знаю	1	13	0	6
	Відмова від відповіді	1	9	1	9
Чи маєте Ви власний банківський рахунок?	Так	39	799	39	753
	Ні	55	1 132	56	1 076
	Не знаю	0	8	0	7
	Не підходить	1	29	2	29
	Відмова від відповіді	4	80	4	74
Жінки, які безпосередньо постраждали від конфлікту	Так	8	154	8	147
	Ні	93	1 894	92	1 792

Погляди

		Хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним		Жінки, які говорять, що стали жертвами насильства, часто вигадують чи перебільшують заявляючи про насильство або згвалтування		Насильство над жінками часто провокується самою жертвою		Домашнє насильство — це особиста справа і має вирішуватись в межах сім'ї		Жінки з більшою ймовірністю бувають згвалтовані незнайомцем, ніж кимось, кого вони знають		
		Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	
Разом	%	35	59	20	61	24	62	26	63	35	39	
	Кількість	721	1 211	410	1 244	497	1 270	525	1 289	711	800	
Територія проживання	Обласні центри (включно з Києвом)	%	33	62	20	59	24	61	25	62	35	35
		Кількість	231	430	137	410	164	423	172	428	246	242
	Міста з населенням понад 100 000 осіб (за винятком обласних центрів)	%	27	69	27	56	30	64	30	67	49	27
		Кількість	30	79	31	64	34	73	34	77	56	30
	Міста з населенням від 50 001 до 100 000 осіб	%	32	63	22	74	18	73	21	68	41	46
		Кількість	34	67	23	78	19	77	23	72	44	49
	Міста з населенням від 20 001 до 50 000 осіб	%	33	61	22	58	31	61	29	67	39	44
		Кількість	52	94	34	90	48	94	44	103	60	69
	Міста з населенням від 10 001 до 20 000 осіб	%	53	42	25	63	20	72	20	73	29	47
		Кількість	64	52	31	78	24	89	24	89	35	58
	Селища міського типу (з населенням до 10 000 осіб)	%	37	55	15	58	19	63	27	59	28	41
		Кількість	60	89	25	95	32	102	44	96	46	66
	Села	%	36	58	19	62	25	60	27	61	33	41
		Кількість	250	400	129	429	176	412	184	424	224	285

		Хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним		Жінки, які говорять, що стали жертвами насильства, часто вигадують чи перебільшують заявляючи про насильство або зґвалтування		Насильство над жінками часто провокується самою жертвою		Домашнє насильство — це особиста справа і має вирішуватись в межах сім'ї		Жінки з більшою ймовірністю бувають зґвалтовані незнайомцем, ніж кимось, кого вони знають			
		Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні		
Разом	%	35	59	20	61	24	62	26	63	35	39		
	Кількість	721	1 211	410	1 244	497	1 270	525	1 289	711	800		
Вік	18 – 29	%	21	73	15	70	17	72	19	70	34	43	
		Кількість	81	278	59	267	64	273	72	267	128	163	
	30 – 39	%	31	63	20	64	23	64	25	68	38	39	
		Кількість	129	261	83	265	95	266	103	283	158	161	
	40 – 49	%	35	59	18	62	22	66	24	64	31	40	
		Кількість	133	223	67	236	82	248	90	241	118	153	
	50 – 59	%	39	57	23	56	31	57	29	61	33	42	
		Кількість	156	228	93	224	126	227	116	246	132	170	
	60+	%	47	47	23	54	28	55	31	54	38	33	
		Кількість	221	218	109	251	130	255	144	251	175	152	
	Освіта	Жодної	%	38	62	34	38	66	34	47	20		53
			Кількість	2	3	2	2	3	2	2	1		3
Початкова		%	63	37	61	40	58	20	72	29	37	51	
		Кількість	6	3	6	4	5	2	7	3	3	5	
Середня		%	41	53	22	58	26	59	30	58	35	39	
		Кількість	466	595	250	653	292	665	338	657	391	443	
Вища (починаючи від молодшого спеціаліста)		%	28	68	17	65	22	67	20	70	35	39	
		Кількість	247	606	153	583	196	598	178	626	315	349	
Має або коли-небудь мала партнера		%	36	59	20	60	25	62	26	63	35	39	
		Кількість	693	1 138	392	1 169	478	1 195	502	1 217	669	760	
Діти	Так	%	37	57	21	59	26	60	27	61	35	38	
		Кількість	649	1 001	360	1 033	454	1 042	470	1 071	616	664	
	Ні	%	24	69	17	70	14	75	18	72	32	45	
		Кількість	70	207	50	208	41	224	54	215	94	132	

		Хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним		Жінки, які говорять, що стали жертвами насильства, часто вигадують чи перебільшують заявляючи про насильство або згвалтування		Насильство над жінками часто провокується самою жертвою		Домашнє насильство — це особиста справа і має вирішуватись в межах сім'ї		Жінки з більшою ймовірністю бувають згвалтовані незнайомцем, ніж кимось, кого вони знають		
		Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	
Разом	%	35	59	20	61	24	62	26	63	35	39	
	Кількість	721	1 211	410	1 244	497	1 270	525	1 289	711	800	
Зайнятість	Має оплачувану роботу	%	32	62	20	62	23	64	23	66	33	43
		Кількість	314	605	190	602	224	628	224	649	323	416
	Самоза-йнята	%	33	65	20	59	18	68	17	76	24	51
		Кількість	29	57	17	52	16	59	14	66	21	44
	Допомагає сімейному бізнесу (неопла-чувана нефор-мальна зайнятість)	%	23	77	20	54	19	66	29	65	40	34
		Кількість	7	23	6	16	6	19	8	19	12	10
	Безробітна	%	37	51	24	59	28	60	29	55	35	37
		Кількість	36	49	23	57	27	58	28	53	34	36
	Учениця, студентка, проходить практику	%	17	75	13	69	10	75	19	64	36	33
		Кількість	16	69	12	64	9	69	17	59	33	31
	Не працює через хворобу чи інвалідність	%	20	72	13	64	26	63	21	79	45	26
		Кількість	3	12	2	11	4	10	3	13	8	4
	Займається хатніми обов'язками й опікою та піклуванням	%	32	65	16	69	25	61	29	60	38	37
		Кількість	79	160	40	171	62	151	72	148	93	91
	На пенсії	%	49	46	24	54	30	54	32	55	38	33
		Кількість	224	210	111	248	137	246	147	251	173	151
	Проходить обов'язкову військову/громадську службу	%		100		100		100		100		
Кількість			2		2		2		2			
Інше (не працює з інших причин)	%	33	56	21	56	27	62	25	66	46	29	
	Кількість	10	18	7	18	8	19	8	21	14	9	

		Хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним		Жінки, які говорять, що стали жертвами насильства, часто вигадують чи перебільшують заявляючи про насильство або згвалтування		Насильство над жінками часто провокується самою жертвою		Домашнє насильство — це особиста справа і має вирішуватись в межах сім'ї		Жінки з більшою ймовірністю бувають згвалтовані незнайомцем, ніж кимось, кого вони знають	
		Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні
Разом	%	35	59	20	61	24	62	26	63	35	39
	Кількість	721	1 211	410	1 244	497	1 270	525	1 289	711	800
Найпростіші професії	%	50	48	23	62	24	67	31	62	32	46
	Кількість	92	89	42	115	44	125	57	114	59	86
Робітник з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	%	29	71	19	63	37	43	20	67	41	31
	Кількість	9	22	6	20	11	13	6	21	13	9
Кваліфікований робітник, зайнятий у будівельній, промисловій та пов'язаній з ними торговельній галузі	%	30	65	31	57	34	50	33	63	35	51
	Кількість	19	42	20	37	22	33	21	41	22	33
Кваліфікований робітник сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	%	33	58	12	66	29	50	22	64	21	56
	Кількість	11	18	4	21	9	16	7	20	7	18
Працівник сфери торгівлі та послуг	%	37	56	16	64	18	67	21	66	33	41
	Кількість	109	166	46	190	54	198	63	195	97	121
Технічний службовець	%	16	79	25	65	24	68	20	60	34	49
	Кількість	8	41	13	34	12	36	11	31	18	25
Фахівець	%	23	70	17	59	18	69	17	73	33	40
	Кількість	69	205	50	173	53	204	49	215	98	119
Професіонал	%	28	70	20	66	25	65	28	69	36	37
	Кількість	21	52	15	49	18	48	21	51	27	27
Керівник, менеджер (управитель)	%	18	75	27	48	30	51	22	66	23	55
	Кількість	7	31	11	20	13	21	9	28	9	23
Військовослужбовець	%	54	46	46		54	46	54	46	54	46
	Кількість	1	1	1		1	1	1	1	1	1

		Хороша дружина слухається свого чоловіка, навіть якщо не згодна з ним		Жінки, які говорять, що стали жертвами насильства, часто вигадують чи перебільшують заявляючи про насильство або згвалтування		Насильство над жінками часто провокується самою жертвою		Домашнє насильство — це особиста справа і має вирішуватись в межах сім'ї		Жінки з більшою ймовірністю бувають згвалтовані незнайомцем, ніж кимось, кого вони знають			
		Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні	Згодні	Не згодні		
Разом	%	35	59	20	61	24	62	26	63	35	39		
	Кількість	721	1 211	410	1 244	497	1 270	525	1 289	711	800		
Сімейний дохід	Живемо комфортно на нинішній дохід	%	34	58	17	65	18	69	16	72	26	54	
		Кількість	64	108	31	120	33	128	30	134	49	100	
	Справляємося жити на нинішній дохід	%	31	64	19	62	23	64	24	65	34	38	
		Кількість	298	608	179	591	216	615	230	617	327	364	
	Важко прожити на нинішній дохід	%	36	59	21	61	25	60	27	63	38	36	
		Кількість	230	379	134	391	162	389	172	407	242	231	
Дуже важко прожити на нинішній дохід	%	50	46	26	55	34	53	37	52	39	40		
	Кількість	120	111	62	132	82	127	88	124	92	95		
Регіон	Східний	%	34	59	17	58	26	55	24	61	36	30	
		Кількість	220	389	112	383	168	359	157	402	235	194	
	Західний	%	44	53	17	66	21	67	31	59	31	45	
		Кількість	223	267	84	330	105	337	153	297	154	228	
	Центральний	%	34	60	23	64	27	64	26	67	35	46	
		Кількість	213	376	145	401	169	400	165	419	219	287	
	Київ	%	27	63	20	51	14	70	8	68	30	42	
		Кількість	44	100	32	81	21	112	13	109	47	66	
	Донецька і Луганська області	%	20	78	37	47	33	61	36	60	55	25	
		Кількість	21	80	38	48	34	62	36	61	56	26	
	Має власний банківський рахунок	Так	%	32	63	20	59	24	65	24	67	36	37
			Кількість	256	500	162	472	194	518	190	537	288	293
		Ні	%	37	58	19	63	24	61	27	61	34	41
			Кількість	419	651	212	717	274	687	304	691	385	458
Чи постраждала від конфлікту	Так	%	21	76	35	44	32	61	33	62	59	20	
		Кількість	33	118	54	68	48	94	51	95	91	31	
	Ні	%	36	58	19	62	24	62	25	63	33	41	
		Кількість	688	1 093	356	1 176	448	1 176	474	1 194	620	769	

Рівень поширеності насильства з боку інтимного партнера (будь-якого: нинішнього чи попереднього)

		Психологічне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	35	65	77	23	93	7	34	66	74	26	
	Кількість	676	1 263	1 485	454	1 795	144	666	1 273	1 441	497	
Територія проживання	Обласні центри (включно з Києвом)	%	33	67	76	24	93	7	32	68	74	27
		Кількість	208	429	482	155	593	45	204	433	468	169
	Міста з населенням понад 100 000 осіб (за винятком обласних центрів)	%	34	66	83	17	97	3	34	66	81	19
		Кількість	38	73	92	19	108	4	38	74	90	21
	Міста з населенням від 50 001 до 100 000 осіб	%	34	66	77	23	86	14	32	68	72	28
		Кількість	35	68	79	23	88	14	33	70	74	29
	Міста з населенням від 20 001 до 50 000 осіб	%	49	51	81	19	92	8	48	52	77	23
		Кількість	72	75	118	28	134	12	71	75	113	33
	Міста з населенням від 10 001 до 20 000 осіб	%	25	75	77	23	98	2	25	75	77	23
		Кількість	30	89	91	27	116	2	30	89	91	27
	Селища міського типу (з населенням до 10 000 осіб)	%	34	67	79	21	94	6	33	67	76	24
		Кількість	52	104	123	33	147	9	52	104	118	38
	Села	%	36	64	75	25	91	9	36	64	73	27
		Кількість	241	427	499	169	610	57	240	428	487	180

		Психологічне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли			
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так		
Разом	%	35	65	77	23	93	7	34	66	74	26		
	Кількість	676	1 263	1 485	454	1 795	144	666	1 273	1 441	497		
Вік	18 – 29	%	39	61	82	18	93	7	38	62	80	20	
		Кількість	116	183	246	53	278	21	114	185	240	59	
	30 – 39	%	34	66	80	21	95	5	34	66	78	22	
		Кількість	141	269	326	84	388	22	141	269	319	91	
	40 – 49	%	32	68	73	27	90	10	32	69	70	30	
		Кількість	121	254	274	101	339	36	118	257	264	111	
	50 – 59	%	31	70	76	24	92	8	30	70	73	27	
		Кількість	120	274	301	94	361	33	119	276	287	107	
	60+	%	39	62	73	27	93	7	38	62	72	28	
		Кількість	175	280	334	121	425	31	173	283	327	129	
	Освіта	Жодної	%	29	71	66	34	100		29	71	66	34
			Кількість	1	4	3	2	5		1	4	3	2
Початкова		%	16	84	65	35	100		16	84	65	35	
		Кількість	1	8	6	3	9		1	8	6	3	
Середня		%	35	65	76	24	93	7	35	65	74	26	
		Кількість	376	691	812	254	994	73	370	696	794	273	
Вища (починаючи від молодшого спеціаліста)		%	35	65	77	23	92	8	34	66	74	26	
		Кількість	296	559	662	194	784	71	292	563	636	219	
Має або коли-небудь мала партнера		Так	%	35	65	77	23	93	7	34	66	74	26
			Кількість	676	1 263	1 485	454	1 795	144	666	1 273	1 441	497
Діти		Так	%	34	67	75	25	92	8	33	67	73	27
			Кількість	579	1 148	1 298	429	1 593	134	572	1 156	1 257	470
	Ні	%	46	54	90	10	96	4	45	55	88	12	
		Кількість	95	112	186	21	198	9	93	113	183	24	

Дослідження насильства над жінками в Україні. Проведено під керівництвом ОБСЄ

		Психологічне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
		%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	
Разом		35	65	77	23	93	7	34	66	74	26	
		676	1 263	1 485	454	1 795	144	666	1 273	1 441	497	
Зайнятість	Має оплачувану роботу	%	34	66	77	23	92	8	34	66	75	26
		Кількість	325	621	729	217	873	73	321	625	704	242
	Самозайнята	%	34	66	77	23	91	9	34	66	75	25
		Кількість	29	57	66	20	78	8	29	57	64	22
	Допомагає сімейному бізнесу (неоплачувана неформальна зайнятість)	%	21	79	73	27	87	14	18	82	62	38
		Кількість	6	22	20	7	24	4	5	22	17	10
	Безробітна	%	39	61	75	25	91	9	39	61	73	27
		Кількість	37	58	71	23	86	9	37	58	69	26
	Учениця, студентка, проходить практику	%	49	52	87	13	95	6	49	52	87	13
		Кількість	17	18	30	4	32	2	17	18	30	4
	Не працює через хворобу чи інвалідність	%	33	67	64	36	100		33	67	64	36
		Кількість	5	10	10	5	15		5	10	10	5
	Займається хатніми обов'язками й опікою та піклуванням	%	29	71	80	20	94	6	29	71	79	21
		Кількість	71	173	195	49	230	14	70	174	192	52
	На пенсії	%	38	62	74	26	93	7	37	63	72	28
		Кількість	171	277	331	117	418	31	167	281	323	125
	Проходить обов'язкову військову або іншу громадську службу	%		100	100		100			100	100	
		Кількість		2	2		2			2	2	
	Інше (не працює з інших причин)	%	38	62	79	21	92	8	38	62	79	21
		Кількість	12	19	25	7	29	3	12	19	25	7

Рівень поширеності насильства з боку інтимного партнера (будь-якого: нинішнього чи попереднього)

		Психологічне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли		Сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли		Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли		Фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	35	65	77	23	93	7	34	66	74	26	
	Кількість	676	1 263	1 485	454	1 795	144	666	1 273	1 441	497	
Професії	Найпростіші професії	%	33	67	70	30	93	7	32	68	67	33
		Кількість	60	124	129	54	170	14	59	125	123	60
	Робітник з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	%	29	71	75	25	97	3	29	71	75	25
		Кількість	9	21	22	7	29	1	9	21	22	7
	Кваліфікований робітник, зайнятий у будівельній, промисловій та пов'язаній з ними торговельній галузі	%	35	65	81	19	86	14	35	65	81	19
		Кількість	23	42	52	12	55	9	23	42	52	12
	Кваліфікований робітник сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	%	21	79	64	36	93	7	21	79	58	43
		Кількість	6	24	20	11	28	2	6	24	18	13
	Працівник сфери торгівлі та послуг	%	35	65	81	19	93	7	35	65	77	23
		Кількість	99	183	228	55	264	19	98	184	218	65
	Технічний службовець	%	40	60	67	33	90	10	38	62	67	33
		Кількість	20	30	33	16	45	5	19	31	33	16
	Фахівець	%	33	67	79	21	91	9	32	68	77	23
		Кількість	92	190	224	58	258	25	91	192	217	66
	Професіонал	%	44	56	84	16	90	10	43	57	81	19
		Кількість	33	42	63	12	67	7	32	43	60	14
	Керівник, менеджер (управитель)	%	23	77	63	37	92	8	23	77	61	39
		Кількість	9	32	26	15	39	3	9	32	25	16
	Військово-службовець	%	23	77	63	37	92	8	23	77	61	39
		Кількість	9	32	26	15	39	3	9	32	25	16

Дослідження насильства над жінками в Україні. Проведено під керівництвом ОБСЄ

		Психологічне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера/будь-коли		Фізичне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли		Сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли		Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли		Фізичне або сексуальне насильство з боку нинішнього або попереднього партнера / будь-коли			
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так		
Разом	%	35	65	77	23	93	7	34	66	74	26		
	Кількість	676	1 263	1 485	454	1 795	144	666	1 273	1 441	497		
Сімейний дохід	Живемо комфортно на нинішній дохід	%	45	55	83	17	97	3	45	56	82	18	
		Кількість	79	97	146	30	170	6	78	98	145	31	
	Справляємося жити на нинішній дохід	%	41	60	81	19	94	7	40	60	79	21	
		Кількість	367	539	732	174	847	59	361	545	715	191	
	Важко прожити на нинішній дохід	%	30	70	73	27	92	8	30	70	71	29	
		Кількість	183	426	446	163	558	51	181	428	433	176	
Дуже важко прожити на нинішній дохід	%	18	82	64	36	89	12	18	83	59	41		
	Кількість	42	191	149	84	206	27	41	192	137	96		
Регіон	Східний	%	27	73	76	24	91	9	26	74	72	28	
		Кількість	164	452	465	151	562	54	161	455	444	172	
	Західний	%	38	62	82	18	96	4	38	62	82	19	
		Кількість	185	300	398	87	465	20	184	301	395	90	
	Центральний	%	39	61	72	28	91	10	38	62	69	31	
		Кількість	233	366	433	167	543	57	230	370	416	184	
	Київ	%	44	57	78	22	93	7	42	58	78	22	
		Кількість	61	79	109	30	130	10	59	81	108	31	
	Донецька і Луганська області	%	33	67	80	20	96	4	33	67	79	21	
		Кількість	32	66	79	19	95	4	32	67	78	21	
	Має власний банківський рахунок	Так	%	37	63	79	21	94	6	37	63	78	22
			Кількість	277	476	596	157	707	45	276	477	584	168
Ні		%	34	66	75	25	92	8	33	67	72	28	
		Кількість	366	711	805	272	988	88	358	718	775	301	
Жінки, які безпосередньо постраждали від конфлікту	Так	%	31	69	83	18	95	5	31	69	81	19	
		Кількість	45	102	121	26	139	7	45	102	118	29	
	Ні	%	35	65	76	24	92	8	35	65	74	26	
		Кількість	631	1 161	1 364	428	1 656	136	621	1 171	1 323	469	

Насильство з боку нинішнього партнера з огляду на характеристику такого партнера

		Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку партнера/будь-коли		
		Ні	Так	
Нинішній партнер/вік	18 – 29	%	13	10
		Кількість	73	82
	30 – 39	%	24	25
		Кількість	142	215
	40 – 49	%	22	21
		Кількість	128	178
50 – 59	%	21	21	
	Кількість	121	181	
60+	%	21	24	
	Кількість	123	201	
Нинішній партнер/зайнятість	Має оплачувану роботу	%	67	64
		Кількість	389	547
	Самозайнятий	%	7	10
		Кількість	40	87
	Допомагає сімейному бізнесу (неоплачувана неформальна зайнятість)	%	2	2
		Кількість	12	14
	Безробітний	%	2	2
		Кількість	12	21
	Учень, студент, проходить практику	%	1	1
		Кількість	7	4
	Не працює через хворобу чи інвалідність	%	0	1
		Кількість	1	11
	Займається хатніми обов'язками й опікою та піклуванням	%	2	2
		Кількість	13	14
	На пенсії	%	18	18
		Кількість	107	157
	Проходить обов'язкову військову або іншу громадську службу	%	1	0
		Кількість	3	1

				Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку партнера / будь-коли	
				Ні	Так
Нинішній партнер/зайнятість	Найпростіші професії	%	15	14	
		Кількість	63	84	
	Робітник з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	%	9	9	
		Кількість	39	56	
	Кваліфікований робітник, зайнятий у будівельній, промисловій та пов'язаній з ними торговельній галузі	%	21	23	
		Кількість	87	138	
	Кваліфікований робітник сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	%	6	12	
		Кількість	25	74	
	Працівник сфери торгівлі та послуг	%	9	12	
		Кількість	39	73	
	Технічний службовець	%	10	8	
		Кількість	40	47	
	Фахівець	%	19	12	
		Кількість	80	75	
	Професіонал	%	5	4	
		Кількість	21	26	
	Керівник, менеджер (управитель)	%	5	6	
		Кількість	22	34	
	Військово-службовець у складі Збройних сил	%	1	1	
		Кількість	3	6	
Нинішній партнер/освіта	Початкова	%	1	0	
		Кількість	3	2	
	Середня	%	62	66	
		Кількість	366	566	
	Вища (починаючи від молодшого спеціаліста)	%	37	34	
		Кількість	218	290	
Заробіток	Партнер заробляє менше	%	3	8	
		Кількість	7	30	
	Обидва заробляють приблизно однаково	%	31	20	
		Кількість	89	81	
	Партнер заробляє більше	%	67	72	
		Кількість	191	291	
Нинішній партнер/вживання алкоголю	Ніколи	%	55	32	
		Кількість	314	262	
	Рідше одного разу на місяць	%	37	51	
		Кількість	211	420	
	Щотижня	%	8	15	
		Кількість	44	124	
	Більшість днів / щодня	%	1	2	
		Кількість	5	16	

		Психологічне, фізичне або сексуальне насильство з боку партнера/будь-коли		
			Ні	Так
Нинішній партнер/ вживання наркотиків	Ніколи	%	99	99
		Кількість	584	840
	Рідше одного разу на місяць	%	1	1
		Кількість	3	5
Щотижня	%	0	0	
	Кількість	1	4	
Чи партнер коли- небудь брав участь у збройному конфлікті?	Так	%	2	5
		Кількість	12	45
	Ні	%	98	95
		Кількість	570	795

Насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому

		Фізичне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Фізичне або сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	78	22	95	5	76	24	
	Кількість	1 590	458	1 938	110	1 559	489	
Територія прожи- вання	Обласні центри (включно з Києвом)	%	74	26	94	6	72	29
		Кількість	512	184	657	39	498	199
	Міста з населенням понад 100 000 осіб (за винятком обласних центрів)	%	90	10	93	7	87	13
		Кількість	103	11	106	8	99	15
	Міста з населенням від 50 001 до 100 000 осіб	%	75	25	89	11	72	29
		Кількість	80	27	95	11	76	30
	Міста з населенням від 20 001 до 50 000 осіб	%	84	16	98	2	83	17
		Кількість	129	25	151	3	129	26
	Міста з населенням від 10 001 до 20 000 осіб	%	85	15	99	1	84	16
		Кількість	104	18	122	1	103	19
	Селища міського типу (з населенням до 10 000 осіб)	%	75	25	95	5	74	26
		Кількість	123	41	156	8	122	42
	Села	%	78	22	94	6	77	23
		Кількість	539	151	651	39	533	157

		Фізичне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Фізичне або сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	78	22	95	5	76	24	
	Кількість	1 590	458	1 938	110	1 559	489	
Вік	18 – 29	%	81	19	96	4	80	20
		Кількість	309	71	366	15	303	77
	30 – 39	%	80	20	96	4	80	20
		Кількість	335	81	399	17	331	85
	40 – 49	%	71	29	92	8	70	30
		Кількість	270	108	348	31	264	115
	50 – 59	%	75	25	94	6	73	27
		Кількість	301	100	377	24	294	107
60+	%	79	21	95	5	78	22	
	Кількість	369	96	443	23	362	103	
Освіта	Жодної	%	38	62	100		38	62
		Кількість	2	3	5		2	3
	Початкова	%	63	37	77	23	63	37
		Кількість	6	3	7	2	6	3
	Середня	%	80	21	96	4	79	21
		Кількість	900	232	1 090	43	890	243
	Вища (починаючи від молодшого спеціаліста)	%	76	24	93	7	73	27
		Кількість осіб	678	219	832	65	658	239

		Фізичне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Фізичне або сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	78	22	95	5	76	24	
	Кількість	1 590	458	1 938	110	1 559	489	
Має або коли-небудь мала партнера	Так	%	77	23	95	6	76	24
	Кількість	1 498	441	1 832	107	1 469	470	
Діти	Так	%	77	23	95	5	75	25
	Кількість	1 337	408	1 652	94	1 313	433	
	Ні	%	84	16	95	5	82	18
	Кількість	250	48	282	15	244	53	
Зайнятість	Має оплачувану роботу	%	77	23	94	6	75	25
	Кількість	751	226	922	55	734	243	
	Самозайнята	%	77	23	92	8	72	28
	Кількість	67	20	80	7	63	25	
	Допомагає сімейному бізнесу (неоплачувана неформальна зайнятість)	%	57	43	94	6	57	43
	Кількість	17	13	28	2	17	13	
	Безробітна	%	75	25	92	8	75	25
	Кількість	72	24	88	8	72	24	
	Учениця, студентка, проходить практику	%	78	22	94	6	76	24
	Кількість	72	20	87	5	70	22	
	Не працює через хворобу чи інвалідність	%	87	13	84	16	84	16
	Кількість	15	2	14	3	14	3	
	Займається хатніми обов'язками й опікою та піклуванням	%	80	20	97	3	80	20
	Кількість	198	49	240	7	197	49	
	На пенсії	%	79	21	95	5	78	22
	Кількість	364	94	437	22	357	101	
	Проходить обов'язкову військову або іншу громадську службу	%	100		100		100	
Кількість	2		2		2			
Інше (не працює з інших причин)	%	75	25	97	3	75	25	
Кількість	23	8	30	1	23	8		

		Фізичне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Фізичне або сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	78	22	95	5	76	24	
	Кількість	1 590	458	1 938	110	1 559	489	
Професії	Найпростіші професії	%	77	23	94	6	75	25
		Кількість	143	43	174	12	140	46
	Робітник з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	%	91	9	100		91	9
		Кількість	28	3	31		28	3
	Кваліфікований робітник, зайнятий у будівельній, промисловій та пов'язаній з ними торговельній галузі	%	69	31	94	7	67	33
		Кількість	45	20	61	4	44	21
	Кваліфікований робітник сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	%	72	28	97	3	72	28
		Кількість	23	9	31	1	23	9
	Працівник сфери торгівлі та послуг	%	78	22	95	6	76	24
		Кількість	231	64	279	16	224	71
	Технічний службовець	%	78	22	92	8	76	25
		Кількість	41	12	48	4	39	13
	Фахівець	%	75	25	94	6	73	27
		Кількість	221	74	277	18	215	80
	Професіонал	%	76	24	94	6	73	27
		Кількість	56	18	70	5	55	20
	Керівник, менеджер (управитель)	%	73	27	90	11	71	29
		Кількість	31	11	37	4	30	12
	Військовослужбовець у складі Збройних сил	%	54	46	100		54	46
		Кількість	1	1	2		1	1
Сімейний дохід	Живемо комфортно на нинішній дохід	%	84	16	98	2	83	17
		Кількість	157	29	182	4	155	31
	Справляємося жити на нинішній дохід	%	82	18	95	5	80	20
		Кількість	779	176	911	45	765	191
	Важко прожити на нинішній дохід	%	76	24	95	5	75	26
		Кількість	489	156	610	35	480	164
	Дуже важко прожити на нинішній дохід	%	61	39	89	11	58	42
		Кількість	145	94	214	25	139	100

		Фізичне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому		Фізичне або сексуальне насильство з боку іншої, ніж партнер, особи, пережите у віці 15 років і старшому			
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так		
Разом	%	78	22	95	5	76	24		
	Кількість	1 590	458	1 938	110	1 559	489		
Регіон	Східний	%	75	25	94	6	73	27	
		Кількість	492	165	615	42	482	175	
	Західний	%	85	15	97	3	85	16	
		Кількість	429	74	490	13	425	78	
	Центральний	%	74	26	93	7	73	27	
		Кількість	466	160	585	41	458	168	
	Київ	%	71	29	96	4	69	31	
		Кількість	114	46	153	6	110	49	
	Донецька і Луганська області	%	87	13	93	7	82	18	
		Кількість	89	13	95	8	83	19	
	Має власний банківський рахунок	Так	%	81	19	94	6	79	21
			Кількість	650	149	752	46	634	165
Ні		%	76	25	95	5	74	26	
		Кількість	855	277	1 075	57	842	290	
Жінки, які безпосередньо постраждали від конфлікту	Так	%	85	15	93	7	82	18	
		Кількість	131	23	143	11	127	28	
	Ні	%	77	23	95	5	76	24	
		Кількість	1 458	436	1 795	99	1 433	461	

Сексуальне домагання і переслідування

		Сексуальне домагання, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне домагання (у найбільш жорсткій формі), пережите у віці 15 років і старшому		Неодноразові інциденти, пережиті у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	51	49	65	35	90	10	
	Кількість	1 044	1 004	1 331	717	1 844	204	
Вік	18 – 29	%	43	57	60	41	85	15
		Кількість	163	217	226	154	324	57
	30 – 39	%	53	47	67	33	89	11
		Кількість	222	194	278	138	372	44
	40 – 49	%	46	54	60	40	88	12
		Кількість	175	204	227	152	335	44
	50 – 59	%	50	50	64	37	93	7
		Кількість	200	201	255	147	371	30
60+	%	60	40	73	27	94	6	
	Кількість	279	187	340	126	436	30	
Має або коли-небудь мала партнера	Так	%	52	48	65	35	91	10
	Кількість	1 001	938	1 266	673	1 754	185	
Жінки, які безпосередньо постраждали від конфлікту	Так	%	59	42	69	31	91	10
		Кількість	90	64	106	48	139	15
	Ні	%	50	50	65	35	90	10
		Кількість	954	940	1 225	669	1 704	190
Діти	Так	%	53	48	66	34	91	9
		Кількість	916	830	1 152	594	1 585	161
	Ні	%	42	58	59	41	85	15
		Кількість	126	172	175	122	254	43
Освіта	Жодної	%	29	71	47	53	66	34
		Кількість	1	4	2	3	3	2
	Початкова	%	62	38	75	25	100	
		Кількість	6	3	7	2	9	
	Середня	%	56	44	70	30	92	8
		Кількість	634	498	791	341	1 044	89
	Вища (починаючи від молодшого спеціаліста)	%	45	55	59	41	87	13
		Кількість	400	498	528	370	784	114

		Сексуальне домагання, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне домагання (у найбільш жорсткій формі), пережите у віці 15 років і старшому		Неодноразові інциденти, пережиті у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	51	49	65	35	90	10	
	Кількість	1 044	1 004	1 331	717	1 844	204	
Зайнятість	Має оплачувану роботу	%	48	52	63	37	91	9
		Кількість	465	512	614	363	885	92
	Самозайнята	%	46	54	60	40	89	11
		Кількість	41	47	53	35	78	9
	Допомагає сімейному бізнесу (неоплачувана неформальна зайнятість)	%	29	71	35	65	81	19
		Кількість	8	21	10	19	24	6
	Безробітна	%	58	42	70	30	90	11
		Кількість	56	40	68	28	86	10
	Учениця, студентка, проходить практику	%	33	67	51	49	83	17
		Кількість	30	62	47	45	76	16
	Не працює через хворобу чи інвалідність	%	47	53	54	46	83	18
		Кількість	8	9	9	8	14	3
	Займається хатніми обов'язками й опікою та піклуванням	%	55	45	67	33	87	13
		Кількість	136	111	164	82	216	31
	На пенсії	%	61	39	74	26	93	7
		Кількість	279	180	338	121	426	33
	Проходить обов'язкову військову або іншу громадську службу	%	49	51	49	51	100	
		Кількість	1	1	1	1	2	
	Інше (не працює з інших причин)	%	55	45	66	34	88	12
		Кількість	17	14	21	11	28	4

Дослідження насильства над жінками в Україні. Проведено під керівництвом ОБСЄ

		Сексуальне домагання, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне домагання (у найбільш жорсткій формі), пережите у віці 15 років і старшому		Неодноразові інциденти, пережиті у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	51	49	65	35	90	10	
	Кількість	1 044	1 004	1 331	717	1 844	204	
Професії	Найпростіші професії	%	53	47	67	33	92	8
		Кількість	98	88	125	61	171	15
Робітник з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	%	54	46	67	33	97	3	
	Кількість	17	14	21	10	30	1	
Кваліфікований робітник, зайнятий у будівельній, промисловій та пов'язаній з ними торговельній галузі	%	49	51	61	39	86	14	
	Кількість	32	33	40	25	56	9	
Кваліфікований робітник сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	%	55	45	69	31	100		
	Кількість	17	14	22	10	32		
Працівник сфери торгівлі та послуг	%	50	50	67	33	90	10	
	Кількість	146	148	198	97	265	30	
Технічний службовець	%	48	52	58	42	81	19	
	Кількість	25	27	30	22	42	10	
Фахівець	%	41	59	57	43	91	9	
	Кількість	121	174	168	127	269	26	
Професіонал	%	33	68	47	53	91	9	
	Кількість	24	50	35	39	67	7	
Керівник, менеджер (управитель)	%	51	49	62	38	90	10	
	Кількість	21	20	26	16	38	4	
Військово-службовець у складі збройних сил	%	54	46	54	46	100		
	Кількість	1	1	1	1	2		

		Сексуальне домагання, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне домагання (у найбільш жорстокій формі), пережите у віці 15 років і старшому		Неодноразові інциденти, пережиті у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	51	49	65	35	90	10	
	Кількість	1 044	1 004	1 331	717	1 844	204	
Сімейний дохід	Живемо комфортно на нинішній дохід	%	58	42	70	30	90	10
		Кількість	109	77	130	56	168	18
	Справля- ємося жити на нинішній дохід	%	55	45	67	33	90	11
		Кількість	526	430	641	314	856	100
	Важко прожити на нинішній дохід	%	46	55	63	37	91	9
		Кількість	293	351	406	239	584	61
Дуже важко прожити на нинішній дохід	%	43	57	59	41	90	10	
	Кількість	102	137	140	99	216	23	
Регіон	Східний	%	50	51	63	37	90	10
		Кількість	326	332	414	244	590	67
	Західний	%	59	41	73	27	90	10
		Кількість	299	204	368	135	453	50
	Центральний	%	48	52	63	37	90	10
		Кількість	298	328	395	231	566	60
	Київ	%	38	62	54	46	90	10
		Кількість	61	99	86	73	143	16
	Донецька і Луганська області	%	60	40	67	33	89	11
		Кількість	61	41	68	34	91	11

		Сексуальне домагання, пережите у віці 15 років і старшому		Сексуальне домагання (у найбільш жорсткій формі), пережите у віці 15 років і старшому		Неодноразові інциденти, пережиті у віці 15 років і старшому		
		Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	
Разом	%	51	49	65	35	90	10	
	Кількість	1 044	1 004	1 331	717	1 844	204	
Територія проживання	Обласні центри (включно з Києвом)	%	44	56	60	40	88	12
		Кількість	308	388	420	276	615	81
Міста з населенням понад 100 000 осіб (за винятком обласних центрів)	%	58	42	67	33	94	6	
	Кількість	66	48	77	37	108	7	
Міста з населенням від 50 001 до 100 000 осіб	%	44	57	55	45	87	13	
	Кількість	46	60	59	47	92	14	
Міста з населенням від 20 001 до 50 000 осіб	%	60	40	72	28	92	8	
	Кількість	92	62	111	44	142	13	
Міста з населенням від 10 001 до 20 000 осіб	%	49	51	67	33	95	5	
	Кількість	61	62	83	40	117	6	
Селища міського типу (з населенням до 10 000 осіб)	%	48	52	63	37	90	10	
	Кількість	79	85	104	60	148	16	
Села	%	57	43	69	31	90	10	
	Кількість	391	299	478	212	623	67	
Має власний банківський рахунок	Так	%	50	50	64	36	91	9
		Кількість	398	401	509	289	725	74
Ні	%	53	48	66	34	89	11	
	Кількість	594	538	748	384	1 012	120	

Додаток 6. Подяка

Роботу, описану в цій доповіді, проведено за дорученням ОБСЄ великою міжнародною компанією Ipsos, яка займається дослідженнями. ОБСЄ висловлює подяку центральній команді офісу Ipsos за їхню відданість і самовіддачу. Вони керували роботою на місцях, провели аналіз даних і створили проєкт доповіді. Компанія Ipsos, яка знаходиться в Україні, відповідала за безпосереднє проведення роботи на місцях.

До центральної команди Ipsos належать: пані Меїліс Беблон, пані Єлена Крстіч, пані Сара Грант-Вест, пані Катріна Лірі, пані Таня Стоядінович, пана Хана Вільямс і пані Славіца Вельковіч.

Загалом 77 професійних інтерв'юерок проводили інтерв'ю в Україні. Вони розкрили тему, яка часто приховується у повсякденному житті, приділили їй велику увагу і проявили професіоналізмом під час своєї роботи. Ми дякуємо їм за їхню роботу і відданість.

Керівниками проєкту з боку ОБСЄ були Серані Зігель і Душіца Дукіч.

Ми дякуємо пані Марії Бабовіч і пані Валентині Андрашек за їхній неоціненний вклад під час створення всіх доповідей, а також пану Герґелі Хідеґ за його статистичні висновки і підтримку під час проєкту.

І що найважливіше: наша щира подяка всім жінкам, які брали участь в опитуванні, обговореннях у фокус-групах і ґрунтовних співбесідах, звідки ми дізналися про їхні думки і власний досвід. Без їхньої довіри це дослідження було б неможливим.

Organization for Security and
Co-operation in Europe

Секретаріат ОБСЕ

Гендерні питання
Вальнерштрассе 6
м. Відень, 1010, Австрія

Email: equality@osce.org
www.osce.org/secretariat/gender